

**INICIATIVA E SHKËMBIMIT TË STUDIMEVE TË SIPËRMARRJES
PËR MIKPRITJEN E QËNDRUESHME E SIPËRMARRJEVE TË VOGLA
DHE TË MESME NË RAJONIN E BALLKANIT MESDHETAR**

Nr. Kontratës së subvencionit BMP1/1.3/2616/2017

**Kurrikula e trajnimit dhe kursit
"Aftësitë Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Mikpritjes së
Qëndrueshme"**

I. Hyrje

Ky kurs është i zhvilluar brenda projektit të "Iniciativës së Shkëmbimit të Studimeve të Sipërmarrjes për Mikpritjen e Qëndrueshme e Sipërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme në Rajonin e Ballkanit Mesdhetar (HELIX)" me mbështetjen e Programit INTERREG të Ballkanit Mesdhetar. Objektivi kryesor i projektit është të rrisë kompetencat për biznesin e qëndrueshëm dhe risitë (veçanërisht midis Sipërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe sipërmarrësve) në sektorin e mikpritjes të Ballkanit Mesdhetar, në veçanti duke zhvilluar komunitete të efektshme të të nxëniet dhe praktike, mjete mësimnxënëse dhe përpjekje të përbashkëta arsimore me qëllim forcimin e shkathtësive specifike të sektorit për qëndrueshmërinë dhe përvetësimin e risive teknologjike dhe menaxheriale.

Përmbajtja e kursit u zhvilluan në bashkëpunim me specialistet dhe kërkuesit nga Universiteti i Menaxhimit Vama (Bullgari), Departamenti i Planifikimit dhe Zhvillimit Rajonal të Universitetit të Thesalisë (Greqi), Universitetit të Shkodrës "Luigj Gurakuqi" (Shqipëri) dhe Shoqata e Arteve Kulinare dhe Mikpritjes (Bullgari).

II. Përmbledhje e Kursit

Qëndrueshmëria në aspektin e ruajtjes së ekuilibrit midis ecurisë ekonomike, mjedisit dhe shoqërisë në shkallë globale është bërë një tipar i ri i turizmit dhe mikpritjes. Në kontekstin e krizës së zgjatur ekonomike dhe rritjes së sfidave të së ardhmes, fondet publike po bëhen gjithnjë e më të pamjaftueshme për t'u marrë në mënyrën e duhur me problemet sociale, ndërsa iniciativat në sektorin jo-fitimprurës shpesh janë shumë të paqëndrueshme dhe të orientuara nga donatorët për të arritur asgjë tjetër veçse një sukses marginal. Shoqëritë në Evropë dhe më gjerë si pasojë po kërkojnë për një biznes që të marrë në përgjegjësisë një pjesë më të madhe për mirëqenien sociale dhe qëndrueshmërinë mjedisore. Sfida qëndron në balancimin e nevojave të turistëve me ato të destinacioneve dhe komuniteteve të tyre. Megjithatë, niveli i përshtatjes së filozofisë së biznesit të qëndrueshëm dhe

operacioneve në praktikë ndryshon në të gjithë vendet dhe rajonet. Ky nivel varet si nga kultura e përgjithshme e shoqërive edhe nga vetëdija e biznesit e përfitimeve të qëndrueshme për përfitueshmërinë e një kompanie.

Ky kurs do t'i njohë studentët dhe të trajnuarit me konceptet, parimet dhe praktikat kryesore të qëndrueshmërisë, përfshirjen e tyre në turizëm dhe mikpritje, si dhe zhvillimet e reja dhe trendët e biznesit që lidhin qëndrueshmërinë me realizueshmërinë e biznesit. Kërkesa në rritje për qëndrueshmëri dhe përgjegjësi në turizëm dhe mikpritje sjell një nevojë në rritje për profesionistë të cilët mund t'i kthejnë nocionet e qëndrueshmërisë në praktikë. Në këtë drejtim, kursi do t'i lejoj studentët të përmirësojnë njohuritë e tyre praktike dhe shkathtësitë mbi qëndrueshmërinë dhe të jenë në gjendje të zgjedhin dhe të përdorin zgjidhjet inovative, si teknologjike ashu edhe jo-teknologjike, me qëllim përmirësimin e qëndrueshmërisë dhe efektin social të sipërmarrjeve mikpritëse në Rajonin e Ballkanit Mesdhetar. Përveç kësaj, natyra ndryshyese e turizmit dhe mikpritjes (dhe kalimi nga turizmi masiv në turizëm të interesit të veçantë dhe përvojat) ndikon në procesin dhe shkathtësitë arsimore, të cilat ofruesit të shërbimeve në turizëm duhet të arrijnë. Kështu që, kursi pritet që të mbështesë në riorientimin e turizmit dhe bizneseve të mikpritjes drejt qëllimeve sociale dhe/ose mjedisore, ndërsa janë ende duke vazhduar të operojnë në një stil të orientuar drejt tregut dhe sipërmarrjes.

Struktura dhe fokusi tematik i programit mësimor janë zhvilluar duke ndjekur rekomandimet e Raportit Rajonal të Vlerësimit të Nevojave për inkurajimin e qëndrueshmërisë së sipërmarrjeve të vogla dhe të mesme në rajonin e Ballkanit Mesdhetar të zhvilluara në vitin 2018. Raporti shqyrton varësinë midis tranzicionit drejt zhvillimit të qëndrueshëm dhe kapacitetit inovativ të sipërmarrjeve të vogla dhe të mesme në mikpritje. Sfidat dhe mundësitë kryesore të sektorit janë të lidhura me pjesëmarrjen aktive në procesin e tranzicionit drejt zhvillimit të qëndrueshëm, si dhe boshllëqet në kompetencat dhe njohuritë e punonjësve të sektorit që pengojnë zbatimin e risive teknologjike dhe menaxheriale të cilat garantojnë rritje të qëndrueshme.

Në përgjithësi, kursi është i hartuar për të paraqitur një kontribut praktik ndaj prioriteteve të përgjithshme të BE-së për rritje inteligjente, të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse dhe që përshtatet në objektivin 4.7. Arsimimi për zhvillimin e qëndrueshëm dhe qytetarinë botërore i Objektivit UNESCO të Zhvillimit Strategjik për Arsim për vitin 2030 për të

"..., garantuar që të gjithë nxënësit të përvetësojnë njohuritë dhe shkathtësitë e nevojshme për të nxitur zhvillimin e qëndrueshëm, duke përfshirë, ndër të tjera, përmes arsimimit për një zhvillim të qëndrueshëm dhe të jetesës së qëndrueshme, të të drejtave të njeriut, barazinë gjinore, promovimin e kulturës së paqes dhe jo-

dhunën, qytetarinë globale dhe vlerësimin e diversitetit kulturor dhe kontributin ekulturës në zhvillimin e qëndrueshëm ¹.

Programi mësimor është i ndarë në tre module (i) Qëndrueshmëria, (ii) Qëndrueshmëria në Sipërmarrjet Turistike dhe (iii) Sipërmarrja private. "Qëndrueshmëria" do t'i njoh studentët me konceptet kryesore, parimet dhe praktikatat e zhvillimit të qëndrueshëm dhe personifikimin e tyre në Rajonin e Ballkanit Mesdhetar. Ky modul do t'u kërkojë atyre të marrin në konsideratë kontributin e bizneseve individuale për të arritur rritjen ekonomike dhe të konsumimit, ndërkohë në të njëjtën kohë duke respektuar limitet e ekosistemit (brenda "kapacitetit mbajtës" të burimeve).

"Qëndrueshmëria në Sipërmarrjet e Turizmit" do të përqëndrohet në veçanti në aspektet e qëndrueshmërisë në turizëm dhe mikpritje lidhur me zhvillimet e reja në shoqëri dhe ekonomi të tilla si transformimet teknologjike dhe sociale që po ndodhin në nivel global, shterimi i burimeve natyrore, përmirësimi i ekonomisë së përvojës, kërkesa për shpërndarje të drejtë të përfitimeve ekonomike në vendet e destinacionit dhe përdorimi i përgjegjshëm i burimeve mjedisore dhe socio-kulturore. "Sipërmarrja Private" do të ofrojë njohuri themelore në fushën e biznesit të vogël dhe sipërmarrjes private. Studentët do të kuptojnë rëndësinë dhe rolin e sipërmarrësit si udhëheqës dhe të drejtues të ndryshimit, do të diskutojnë karakteristikat kryesore të sipërmarrësve të suksesshëm, qasjet drejt identifikimit të mundësive dhe zhvillimit të ideve sipërmarrëse, si dhe lidhjen midis inovacionit dhe sipërmarrjes private.

Kursi në tërësi gjithashtu do të tregojë se si biznesi mund të ndihmojë në një ndryshim në drejtim të një ekonomie që është shoqërisht gjithëpërfshirëse dhe e drejtë dhe ekologjikisht e qëndrueshme dhe si ata, si drejtues të ardhshëm të biznesit, mund të jenë faktorët për ndryshim.

¹ <https://en.unesco.org/node/265600>

Përmbajtja e kursit

Moduli 1:	Qëndrueshmëria	
	Tema 1. Hyrje në Qëndrueshmëri dhe Zhvillimi i Qëndrueshëm	1. Përkufizimi i qëndrueshmërisë dhe faktorët e qëndrueshmërisë 2. Sfidat në rajonin e Ballkanit të Mesdheut
	Tema 2. Qëndrueshmëria dhe Zhvillimi Ekonomik	1. Ndryshimet klimaterike, shkathtësitë e gjelbra dhe teknologjitë e gjelbra 2. Mikpritja e qëndrueshme. Si një destinacion përgjegjës zbaton një axhendë të qëndrueshmërisë. Kapaciteti mbajtës.
Moduli 2:	Qëndrueshmëria në Turizëm (Sipërmarrjet)	
	Tema 3. Risitë për Qëndrueshmërinë në Turizëm	1. Shpërhapja e risive - sjelljet e turizmit etik 2. Risitë për sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm - risitë teknologjike
	Tema 4. Zgjidhjet e Qëndrueshmërisë për Mikpritjen e SVM-ve	3. Zgjidhjet e qëndrueshmërisë për SVM-të e mikpritjes – venitjet, efikasiteti, mjetet e TIK-ut
	Tema 5. Ekonomia e Përvojës e dhe Oasia Eksperimentale në	1. Ekonomia e përvojës – perspektiva për Ballkanin Mesdhetar 2. Turizmi në bazë të eksperiencës dhe zhvillimit të qëndrueshëm
	Tema 6. Emërtimi	1. Emërtimi i vendit 2. Menaxhimi i markës
	Tema 7. Qëndrueshmëria sociale	1. Qëndrueshmëria sociale

Moduli 3	Sipërmarrja Private	
	Tema 8. Hyrje në Sipërmarrjen private	1. Hyrje në sipërmarrjen private. Përcaktimi i sipërmarrjes private turistike
	Tema 9. Qëndrueshmëria dhe Sipërmarrja private	1. Sipërmarrja private sociale në turizëm 2. Qëndrueshmëria dhe sipërmarrja private ekologjike në turizëm
	Tema 10. Proceset e planifikimit për qëndrueshmërinë	1. Projektimi i shërbimit, produktit dhe përvojës për qëndrueshmëri
	Tema 11. Multisektoraliteti	2. Multisektoraliteti - integrimi i produkteve lokale dhe paketa e përvojës 3. Ndërtimi i rrjeteve për të përmirësuar bashkëpunimin vetëm për shitjet e produkteve online
	Tema 12. Qëndrueshmëria e orientuar nga Menaxhimi i Sipërmarrjes (së Mikpritjes)	1. Përcaktimi i normës (çmimit) në bazë të produktit 2. Menaxhimi i operacioneve të biznesit
	Tema 13. Qëndrueshmëria sociale dhe Përgjegjësia Korporative	1. Analiza e Impaktit Social dhe CSR (Përfaqësues i shërbimit ndaj klientit) 2. Praktika dhe modelet e biznesit të turizmit të qëndrueshëm

III. Karakteristikat kualifikuese të kursit

1. KEK (Kuatrë Evropian i Kualifikimeve) dhe nivelet kombëtare të kualifikimit

Programi mësimor i kursit është hartuar si një program i përgjithshëm studimi i cili mund të përshtatet për t'u prezantuar në kuadër të arsimit të lartë, në kuadër të arsimit profesional dhe si një kurs i pavarur të të nxënësve gjatë gjithë jetës (NGjGjJ). Ekzistojnë tre arsye kryesore për këtë multifunksionalitet: e para, Sipërmarrja private si lëndë është e përfshirë në programet e *Turizmit* dhe *Mikpritjes* si në arsimin profesional të mesëm ashtu edhe në atë profesional të lartë; e dyta, shumë profesionistë në turizëm dhe mikpritje nuk kanë formim formal të arsimit lidhur me turizmin dhe i ndërtojnë njohuritë e tyre përmes të nxënësve të pavarur dhe praktikës; e treta, kurset e AAP (Arsimi dhe Aftësimi profesional) dhe NGjGjJ kërkohen nga sipërmarrësit dhe praktikuesit për të fituar njohuri të reja të cilat janë të nevojshme për të përballuar natyrën e ndryshueshme të industrisë së mikpritjes.

Rrjedhimisht, kursi ka tre mundësi për t'u dhënë:

- si një kurs në programet e nivelit bachelor në nivelin e arsimit të lartë, nivelet 5 dhe 6 të KEK.

Ngarkesa e përgjithshme e programit të lëndës në këtë rast është 120 orë, gjë e cila i jep atij të drejtën për 4-6 kredite ECTS. Kursi i referohet fushës profesionale të turizmit dhe lëndëve të lidhura me turizmin. Në varësi të specifikave të kualifikimit në kuadrin kombëtar, ajo mund të përfshihet si një kurs jashtëkurrikular dhe/ose me zgjedhje në fushat e *Menaxhimit* si dhe të *Biznesit*.

- si një kurs të AAP në arsimin e mesëm të lartë, niveli 3 i KEK-ut

Në arsimin profesional, ngarkesa e punës matet vetëm në formën e orëve të kontaktit. Programi mësimor në këtë rast duhet të mbulojë 80 orë, duke kombinuar 50% të kohës së studimit për aftësimin teorik dhe 50% të kohës së studimit për aftësimin praktik. Përsa i përket nivelit të lartë të diversitetit të sistemeve të AAP në Evropë, modulet e programit mësimor duhet të përshtaten me kërkesave të kualifikimit në kuadrin kombëtar të vendeve ku ofrohet kursi.

- si kurs i pavarur i NGjGjJ - bazuar në shpërndarjen e të gjitha moduleve ose vetëm të disa prej tyre.

Struktura modulare mundëson organizimin e kurseve të shkurtuara të trajnimit joformale për profesionistët dhe praktikuesit me fokus në secilën nga temat dhe çështjet që janë të përfshira në përmbajtjen e përgjithshme të kursit.

Pozicionimi i kursit brenda kornizave kombëtare të kualifikimit të vendeve të Ballkanit Mesdhetar parashikon forma të ndryshme të dhënies dhe rrugë të ndryshme për zbatim siç përcaktohen më poshtë:

(a) Shqipëria

Turizmit dhe mikpritjes u është dhënë përparësi, si sektorët kyç të ekonomisë në Shqipëri, në aspektin e potencialit të tyre që çojnë në rritjen e punësimit dhe në rritjen ekonomike. Në këtë drejtim, gjithashtu është pranuar rëndësia e mundësisë së arsimit në turizëm. Ka një kërkesë për investime të synuara në zhvillimin e profesionistëve të sektorit të cilët vazhdon të jetë të pamjaftueshëm, pavarësisht numrit të madh të njerëzve që janë duke punuar dhe janë të gatshëm të punojnë në sipërmarrjet turistike.

Arsimi profesional për profesionet e ndryshme në turizëm ofrohet në nivelet e arsimit të mesëm dhe të lartë. Katër universitete shtetërore - Universiteti i Tiranës, Universiteti i Shkodrës, Universiteti i Vlorës dhe Universiteti i Korçës ofrojnë degë të veçanta studimi mbi turizmin. Në Shqipëri, 11 nga 35 shkollat e arsimit profesional ofrojnë profile të hotelierisë. duke përfshirë Shkollën e Mesme për Hotelieri dhe Turizëm në Tiranë. Këto shkolla trajnojnë 2800 studentë.² Megjithatë, kjo është një nxitje për zhvillimin e mëtejshëm të ofertës së aftësimit lidhur në veçanti me (i) zhvillimin e kurrikulave me detyra kursi mbi historinë dhe traditat shqiptare, ruajtjen e natyrës dhe kulturës, përveç trajnimeve tradicionale të hotelierisë dhe menaxhimit, (ii) më shumë oferta për trajnim profesional për të rinjtë dhe (iii) arsim profesional të vazhdueshëm, pasi shumë të rritur të cilët aktualisht janë në sektor ose që dëshirojnë të hyjnë në këtë sektor kanë nevojë dhe dëshirojnë të kenë mundësi për të përmirësuar shkathtësitë e tyre ose për të përvetësuar shkathtësi të reja.

Përveç kësaj, në Shqipëri është kërkuar futja e arsimit të sipërmarrjes private në të gjithë sektorët e arsimit, duke përfshirë arsimin joformal, ashtu si dhe në vendet e tjera të Ballkanit Mesdhetar. Arsimi për sipërmarrjen private në Shqipëri kërkon t'u jap studentëve njohuri, shkathtësi dhe motivim për të inkurajuar suksesin e sipërmarrjes në një sërë mjedisesh. Llojshmëritë e arsimit

² Republika e Shqipërisë, Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, "Strategjia Sektoriale e Turizmit 2007-2013

të sipërmarrjes private ofrohen në të gjitha nivelet e shkollimit nga shkollat parësore ose sekondare përmes programeve universitare të universitetit³. Përsa i përket përmbajtjes së arsimit të sipërmarrjes private në universitetet shqiptare, kryesisht ato përbëhen nga kurse të sipërmarrjes private dhe aktivitete praktike të sipërmarrjes private⁴.

Reforma në vazhdim e arsimit profesional dhe arsimit të lartë në Shqipëri mbështet krijimin e mjediseve të reja pedagogjike që nxisin të nxënësit e vetë-drejtuar. Në të njëjtën kohë, kurrikulat që mbështeten së tepërmi në biznes gjithashtu mund të përbëjnë një sfidë për mësimdhënësit si në shkollat e AAP dhe institucioneve të tjera të arsimit të lartë.⁵

Një fakt tjetër i rëndësishëm është se qeveria shqiptare dhe autoritetet lokale në të gjithë vendin po e adresojnë çështjen e qëndrueshmërisë në zhvillimin e strategjive dhe veprimeve të tyre në fushën e turizmit.⁶ Megjithatë, duhet të thuhet se kjo vetëdije nuk është domosdoshmërisht e përkthyer në veprimet praktike konkrete dhe nuk janë shfrytëzuar disa nga objektivat dhe mundësitë thelbësore të ofruara nga zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit⁷. Është gjithashtu e nevojshme që operatorët e industrisë së turizmit të jenë të motivuar për të përmirësuar njohuritë dhe shkathtësitë e tyre praktike rreth kësaj çështjeje. Kjo kërkon një përpjekje më të koordinuar për të përforcuar procesin e trajnimit dhe për të krijuar një strukturë karriere profesionale, duke përfshirë standardet e përbashkëta të trajnimit për sektorin⁸.

Në këtë kontekst, lënda "Aftësitë Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Mikpritjes së Qëndrueshme" mund të kontribuoj për të rritur cilësinë dhe përmbajtjen e ofertës së arsimit profesional për sipërmarrësit, menaxherët dhe profesionistët e sektorit të turizmit në Shqipëri, nëse ofrohen si:

- (i) një kurs i rregullt ose me përzgjedhje për studentët e baçelorit ose të masterit në "Turizëm" ose në ndonjë nga fushat profesionale që lidhen me turizmin dhe mikpritjen (p.sh. Ekonomi, Gjeografia e Turizmit etj)
- (ii) një kurs trajnues, i ofruar nga ofruesit e arsimit profesional (në bazë të përshtajës), të cilët kanë për qëllim të ofrojnë njohuri shtesë mbi lëndët

³ Kume, A., Kume, V. dhe Shahini, B. (2013). Karakteristikat Sipërmarrëse midis Studentëve të Universitetit në Shqipëri. *European Scientific Journal*, 9 (16), fq. 207.

⁴ Kume, A., Kume, V. dhe Shahini, B. (2013). Karakteristikat Sipërmarrëse midis Studentëve të Universitetit në Shqipëri. *European Scientific Journal*, 9 (16), fq. 208.

⁵ Nikolovska, M. (2008). *Education and Business Study* Albania. ETF, f.4

⁶ Selmanaj, M., Gorica, K. dhe Murati, M. (2018). Sfidat me të cilat ballafaqohen aktorët e turizmit për një turizëm më të qëndrueshëm në Shqipëri, *Gazeta Ndërkombëtare e Ekonomisë, Tregtisë dhe Manaxhimit*, VI (2), f. 201.

⁷ Ibid

⁸ Ibid

kryesore të përfshira në programin e trajnimit
(iii) një kurs i të nxënësve gjatë gjithë jetës për praktikuesit dhe nxënësit e rritur.

(b) Bullgaria

Arsimi dhe aftësimi profesional për industrinë e mikpritjes dhe turizmit në Bullgari ofrohet si në nivel të arsimit të mesëm ashtu edhe në atë të lartë.

Arsimi i mesëm është i hartuar për nxënësit e moshës 15+ në sistemin formal të arsimit, si dhe për të rriturit të cilët janë të interesuar të punojnë në këtë sektor dhe kanë nevojë për kualifikime shtesë dhe ri-kualifikime në fazat e mëvonshme në rrugët e të tyre profesionale dhe të karrierës. Në rastin e parë, aftësimi ofrohet nga të ashtuquajturat shkollat e mesme profesionale të turizmit. Përveç kësaj, disa shkolla të mesme të përgjithshme ofrojnë aftësim profesional për klasa të caktuara studentësh të cilët diplomohen me të njëjtin status si të diplomuarit e shkollave të mesme profesionale. Në rastin e dytë, ofruesit e aftësimit janë qendrat për arsimin dhe aftësimin profesional që operojnë pasi të jenë licencuar zyrtarisht nga Agjencia Kombëtare për Arsimin dhe Aftësimin Profesional (AAP).

AAP i mesëm për profesionet që lidhen me turizmit ka për objektiv nivelin e aftësimit të punonjësve të shërbimit (nivelin 3 të KEK) në dy fusha profesionale - (1) Menaxhimi Hotel, Restorant dhe Furnizim me ushqim, (2) Udhëtim, Turizëm dhe kohë e lirë. Interesimi në fushën e parë është shumë më i lartë, duke qenë më e njohur midis studentëve me profesionet e "Shef/ kuzhinier", "Menaxher Restoranti" dhe "Menaxher Hoteli". Në fushën e dytë, "Operator turistik" dhe "Guid Turistike" janë profesionet më të njohura dhe fushat e studimit profesional.

Në Bullgari, 110 shkolla të mesme (85 profesionale dhe 25 të përgjithshme) ofrojnë aftësim për profesionet e ndryshme në turizëm⁹. Ato janë të shpërndara në të gjithë vendin në qytete dhe qyteza që janë afër me destinacionet e turizmi masiv (të tilla si brigjet e Detit të Zi, Balkan, Rila, Pirin dhe malet Rodope) dhe / ose ato që janë të vendosura në rajone, të cilat po përpiqen ta krijojnë veten e tyre si destinacione për turizëm të interesit të veçantë¹⁰.

Përveç kësaj, 462 qendra të licencuara të AAP-së gjithashtu ofrojnë kurse në *Menaxhim Hoteli, Restoranti dhe Furnizim me ushqim dhe Udhëtim, Turizëm dhe*

⁹ <https://www.mediapool.bg/v-turizma-ima-izlishak-na-spetsialisti-s-visshe-obrazovanie-news263000.html>.

¹⁰ Sonia M. (2015). Arsimit të Lartë i Turizmit në Bullgari: Kompetencat në Fokus. *European Scientific Journal*, Janar.

Kohë të lirë për nxënësit e rritur dhe sipas kërkesave arsimore shtetërore¹¹.

Në nivelin e arsimit të lartë, aftësimi i studentëve në fushën profesionale "3.9 Turizmi" realizohet nga 20 institucione të arsimit të lartë (duke përfshirë 2 kolegje) të akredituara nga Agjencia Kombëtare Bullgare e Akreditimit për Arsimin e Lartë. Përveç kësaj, 22 institucione të tjera të arsimit të lartë (nga 54 në tërësi në Bullgari) përgatisin personel në fushat që lidhen me turizmin si Ekonomi; Administrim dhe Menaxhim; Studime Sociologjike, Antropologjike dhe Kulturore; Shkenca Komunikimit Publik dhe Informacionit; Histori dhe Arkeologji; Shkenca Biologjike; Shkenca Tokës. Institucionet e shumta të arsimit të lartë që ofrojnë programe turistike në Bullgari janë relativisht të shpërndarë në të gjithë vendin dhe brenda të gjitha rajoneve kryesore turistike. Kjo tregon diversitetin e të gjithë spektrit të diplomave të ofruara dhe/ose të lidhura me turizmin nga institucionet e arsimit të lartë në vend dhe profilin e gjithanshëm të studentëve të diplomuar. Kapaciteti i përgjithshëm i tre tipeve të programeve të akredituara për diplomat "Bacelor Profesional", "Bacelor" dhe "Master" kanë një kapacitet total prej mbi 9,000 studentë¹².

Që prej vitit 2010, numri i njerëzve me arsim të mesëm profesional dhe diploma masteri në turizmë dhe në fushat profesionale të lidhura me të është pothuajse i njëjtë, ndërkohë që numri më i madh i të diplomuarve në profesionet e lidhura me turizmin kanë diplomë bacelori¹³. Është e rëndësishme të përmendet se aftësimi dhe arsimimi në fushat e turizmit janë përdorur si mjete brenda programeve të ndryshme, duke përfshirë iniciativat e shërbimeve të punësimit shtetëror dhe publik, me qëllim stimulimin e punësimit¹⁴.

Identifikimi dhe mbështetja e të nxënësve përpara se marrja e përvijës duke punuar si edhe dëpërtueshmëria midis arsimit profesional sekondar dhe terciar është veçanërisht i rëndësishëm për profesionet e turizmit dhe mikpritjes. Shpesh, kurrikulat dhe programet mësimore në arsimin profesional dhe në arsimin e lartë mbulojnë lëndë dhe përmbajtje të njëjta që të çojnë në përvetësimin e të njëjtave kompetenca duke shpërfillur njohuritë dhe aftësitë e përvetësuara nga studentët nga përvijat e tyre të mëparshme. Në të njëjtën kohë, shumë njerëz janë punësuar në këtë industri duke mos mbaruar arsimin

¹¹ Ibid.

¹² Vodenska, M, Mileva, S. dhe Popova, N. (2017). Arsimi të Lartë i Turizmit në Bullgari - Traditë dhe Risitë. *Zhvillimi i shkollave të larta në kontekstin e kërkesave evropiane për cilësinë e shërbimeve të arsimit*, IBS, fq.395.

¹³ Mileva, S. (2015). Arsimi të Lartë i Turizmit në Bullgari: Kompetencat në Fokus. *European Scientific Journal*, Janar.

¹⁴ Ibid

ose trajnimin e duhur profesional dhe të cilët kanë mësuar nga praktika. Këta njerëz (po ashtu edhe punëdhënësit e tyre) u nevojiten oferta trajnimi përmirësuese për të dokumentuar kompetencat dhe shkathtësitë e tyre dhe të jenë në gjendje të përparojnë në karrierat e tyre.

Në të njëjtën kohë, shumë studiues dhe profesionist pranojnë se orientimi praktik i aftësisimit profesional për turizmin dhe mikpritjen kërkon, nga njëra anë, një modernizim të rregullt të përmbajtjes së kurrikulës dhe, nga ana tjetër, përshtatjen ndaj proceseve në ndryshim të biznesit si dhe shfrytëzimin e metodologjive të reja të trajnimit dhe formave të reja të mësimdhënies, siç është mësimi i bazuar në probleme, përfshirja e studimeve të rasteve reale, simulimet, përfshirja e profesionistëve të njohur si trajnues dhe vlerësues etj¹⁵.

Të gjitha programet e aftësisimit në turizëm përfshijnë si *sipërmarrjen* lëndë. Megjithatë, qëndrueshmëria dhe risitë shfaqen rrallë në përmbajtje pasi ato aktualisht konsiderohen si pjesë "teknike" e zonave profesionale. Profesionistët në sektorë i ndërtojnë njohuritë dhe vetëdijen e tyre mbi këto çështje kryesisht nëpërmjet ndjekjes së kurseve joformale të aftësisimit dhe/ose nxënies së pavarur.

Kundrejt këtij sfond, kursi "Shkathtësitë sipërmarrëse për sipërmarrjet e mikpritjes së qëndrueshme" mund të kontribuojë në rritjen e cilësisë dhe përmbajtjes së ofertës për arsim profesional për sipërmarrësit, menaxherët dhe profesionistët në sektorin e turizmit në Bullgari, nëse ofrohen si:

- (i) një kurs i rregullt ose i përzgjedhur për studentët e bachelorit ose master në "Turizëm" ose çdo fushë tjetër profesionale që lidhet me turizmin dhe mikpritjen (p.sh. Ekonomi, Gjeografi e Turizmit etj)
- (ii) një kurs aftësues jashtëkurrikular, i ofruar nga ofruesit e AAP-së, me qëllim zgjerimin e njohurive të trajnuarve mbi lëndët e "Sipërmarrjes private", "Ekologjia në Turizëm" (pas përshtatjes dhe akreditimit në kurrikulat e trajnimit); përmbajtja e trajnimit mund të përdoret për të përmirësuar përmbajtjen ekzistuese të lëndëve të "Sipërmarrjes private", "Ekologjisë në Turizëm", "Turizëmit me Interes të Veçantë" dhe të tjera
- (iii) një kurs i nxënies gjatë gjithë jetës për profesionistët dhe nxënësit e rritur

(c) Greqia

¹⁵ Vodenska, M, Mileva, S. dhe Popova, N. (2017). Arsimit të Lartë i Turizmit në Bullgari - Traditat dhe Risitë. *Zhvillimi i shkollave të larta në kontekstin e kërkesave evropiane për cilësinë e shërbimeve të arsimit*, IBS, fq.398.

Turizmi është një fushë e madhe profesionale në arsimin e mesëm dhe të lartë në Greqi. Arsimi i mesëm ofrohet nga shkollat e mesme tekniko profesionale, të cilat synojnë ti përgatisin studentët për jetën profesionale¹⁶. Për shkak të orientimit profesional në arsimin e turizmit, Institutet e Arsimit të Lartë Teknologjik ofrojnë programe në menaxhimin e turizmit dhe mikpritjes me qëllim rritjen e aftësive dhe kompetencave (ndryshe nga universitetet, të cilat përqendrohen më shumë në kërkim dhe teori)¹⁷. Deri në kohët e fundit, ka pasur shtatë institucione të tilla, të vendosura në Athinë, Selanik, Patra, Igumenicë, Amfisa, Larisa dhe Heraklio. Megjithatë, reforma e kohëve të fundit në arsimin grek ka çuar në heqjen e departamenteve të tyre të turizmit, duke i çuar në bashkime me departamentet e tjera, ose i kanë lejuar të vazhdojnë të veprojnë deri sa të diplomohen studentët aktualisht të regjistruar. Si rezultat, tani turizmi ofrohet si një diplomë specializimi sesa si një diplomë me të drejta të plota¹⁸.

Në bashkëpunim me institucionet e arsimit teknik, dy Qendrat e Aftësimit të Studime të Avancuara (QASA), të cilat funksionojnë në kuadër të Ministrisë së Zhvillimit - Organizatës Kombëtare të Turizmit në Agios Nikolaos në Kretë dhe një në Rodos të cilat ofrojnë tituj në mikpritje dhe turizëm¹⁹.

Përveç Qendrës së Aftësimit të Studime të Avancuara (QASA), ekzistojnë edhe Shkollat e Arsimit të Turizmit, të cilat gjithashtu janë nën mbikëqyrjen e Ministrisë së Zhvillimit, duke ofruar arsim profesional dhe trajnim për hotelet, ofrimin e ushqimit (katering) dhe profesionet e turizmit. Shkollat e Arsimit të Turizmit (SAT) në shkollat e tyre të specializuara ofrojnë disa tituj. Titujt e fituar janë në Menaxhim Hoteli, Udhrrëfyes Turistik, Agjencitë e Udhëtimit, Animacion, Furnizim ushqim (katering) dhe specializimi në ëmbëlsira. Këto shkolla gjithashtu po ofrojnë klasa arsimimi dhe aftësimi për punonjësit e pakualifikuar²⁰. Ekziston edhe një numër qendrash private dhe publike të trajnimit profesional (IVT), të cilat ofrojnë kurse në menaxhimin e shërbimit të mikpritjes dhe turizmit (IEK), por statusi i të diplomuarve të tyre nuk është i barabartë me atë të Shkollës së Arsimit të Turizmit²¹.

Së fundi, por jo më pak e rëndësishme, dy universitete - Universiteti i Egjeut dhe

¹⁶ Valachis, I. (2005). Edukimi dhe Trajnimi i Turizmit në Greqi. *Menaxhimi i Turizmit dhe Mikpritjes*, 11 (2), fq. 121-134.

¹⁷ Stergiou, D. dhe Airey, D. (2017). *Arsimi në Turizëm dhe Prishmëritë e Industrisë në Greqi: (Ri) mendimi i Hendekut*. Në: P. Benckendorff dhe A. Zehrer, eds., *Manuali i mësimdhënies dhe nxënies në Turizëm*. Edwar Eglar, fq.3-16

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid., fq 126.

²⁰ Ibid., fq 126.

²¹ Ibid., fq 126.

Universiteti i Patras - ofrojnë module të nivelit të diplomës me një komponent në menaxhimin e turizmit (por jo tituj në turizëm) në Departamentet e Administrimit të Biznesit. Gjithashtu në nivelin universitar, tre universitete, të themeluara gjatë gjashtëmbëdhjetë viteve të fundit, ofrojnë programe pasuniversitare në turizëm, duke çuar në diploma Master ose Doktoraturash²².

Disa nga kritikak kryesore në arsimin grek në turizëm i referohen lidhjes së pamjaftueshme midis biznesit dhe industrisë dhe faktit që shumë kurse profesionale janë krijuar pa bashkëpunim me biznesin (Valachis, 2005)²³. Një çështje tjetër është se kurrikula e institucioneve arsimore të menaxhimit të mikpritjes në Greqi janë më shumë të përqendruara në tregun e tyre vendas sesa në përgatitjen e punonjësve për një karrierë ndërkombëtare²⁴. Një tjetër sfidë kryesore është përmbajtja e vjetëruar arsimore (Stergiou dhe Airey, 2017).

Për këtë arsye, kursi i "Shkathtësive sipërmarrëse për sipërmarrjet e mikpritjes së qëndrueshme" mund të përdoret në Greqi në nivelin e arsimit profesional nëse ofrohet si:

- (i) Kursi jashtë kurrikular për studentët bachelor me specializim në "Turizëm"; përmbajtja e trajnimit mund të përdoret për të përfitësuar modulet ekzistuese të akredituara të specializimit për menaxhimin e turizmit dhe mikpritjes të ofruara nga Institutet e Arsimit Teknik dhe Universitetet
- (ii) një kurs aftësues jashtëkurrikular, i ofruar nga ofruesit e AAP-së (pasi të përshtatet dhe të akreditohet në kurrikulat e trajnimit)
- (iii) një kurs i nxënies gjatë gjithë jetës për profesionistët dhe nxënësit e rritur

(d) *Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë*

Arsimimi i turizmit në Ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë kryesisht sigurohet në nivelin e mesëm profesional²⁵. Megjithatë, shumica e të punësuarve nuk zotërojnë arsim specifik të sektorit. Shkollat profesionale përgatisin teknik hoteliere dhe furnizim me ushqim, kamerierë, kuzhinierë dhe kuzhinierësh përgatitës të ëmbëlsirave.

Programet janë një kombinim i kurseve të lidhura me turizmin, kurse të

²² Stergiou, D. dhe Airey, D. (2017). *Arsimi në Turizëm dhe Pritshmëritë e Industrisë në Greqi*. Në: P. Benckendorff dhe A. Zehrer, eds., *Manuali i mësimdhënies dhe nxënies në Turizëm*. Edwar Eglar Publishing(2017), fq.3-16

²³ Valachis, Ioannis, *Arsimimi dhe Trajnimi i Turizmit në Greqi*, Menaxhimi i Turizmit dhe Mikpritjes, Vol. 11, Nr. 2 (2005), fq. 121-134

²⁴ Ibid.

²⁵ Mojsoska-Blazevski, N. dhe Kostadinov, A. (2002). *Promovimi i Diversitetit Ekonomik në Maqedoni: Roli i Aftësive në Sektorin e Turizmit*.

përgjithshme, trajnime praktike dhe përzgjedhëse. Megjithatë, punëdhënësit në përgjithësi nuk janë të kënaqur me shkathtësitë e fuqisë punëtore në sektorin e mikpritjes dhe turizmit, në veçanti me aftësimin praktik, shkathtësitë e buta dhe njohuritë në gjuhët e huaja.

Në të njëjtën kohë, ka një ofertë në rritje të studimeve lidhur me turizmin në nivel universitar. Përveç programeve tradicionale, po shfaqen programe të reja si *Turizmi dhe Logjistika e Biznesit*, apo *Logjistika e Biznesit, Gastronomi dhe Dieta ushqimore*. Megjithatë, në Ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë (IRJM) është e vështirë të vlerësohet kërkesa reale e biznesit për punjës me arsimit terciar në turizëm²⁶. Problemi kryesor në këtë drejtim është mungesa e një sistemi të parashikimit të shkathtësive, si dhe të të dhënave për vlerësimin e boshllëqeve ekzistuese të shkathtësive.

Në nivelin e arsimit të lartë, pesë universitete - katër publik dhe një privat - kanë zhvilluar dhe ofrojnë programe në Turizëm, Mikpritje dhe Gastronomi. Në të gjitha pesë institucionet *Turizmi* është i pranishëm si program, *Menaxhimi Hotelierisë dhe Restorantit dhe Gastronomia, Të ushqyerit dhe dietologji* ofrohen nga të dy institucionet dhe *Turizmi i Sporteve* ofrohet nga një institucion. Si rregull, të gjitha këto programe kanë për qëllim ndërtimin e vlerave dhe qëndrimeve praktike të studentëve për nxitjen e zhvillimit të turizmit si një aktivitet i rëndësishëm ekonomik, i cili mund të mbijetojë me sukses dhe të jetë fitimprurës. Sidoqoftë, është e vazhdueshme kërkesa për një orientim sa më profesional dhe praktik të programeve në përgjigje të kërkesave të shkathtësive të biznesit.²⁷

Ashtu si në vendet e tjera, ka rrugë të ndryshme, përmes të cilave kursi i "Shkathtësive Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Mikpritjes së Qëndrueshme" mund të kontribuoj në përmirësimin e ofertës për arsim profesional në IRJM si:

- (i) një kurs të rregullt ose të përzgjedhur për studentët e bachelorit ose master në "Turizmin"
- (iv) një kurs aftësues jashtëkurrikular, i ofruar nga ofruesit e AAP-së, që ka për qëllim zgjerimin e njohurive të të trajnuarve në zhvillimet më të fundit të biznesit të turizmit (pasi të përshtatet dhe të akreditohet në kurrikulat e trajnimit); përmbajtja e trajnimit mund të përdoret për të përmirësuar përmbajtjen ekzistuese të lëndëve të "Sipërmarrjes private",

²⁶ Ibid

²⁷ Taskov, N. dhe Metodijeski, D. (2010). *Arsimi i lartë në turizëm, mikpritje dhe gastronomi: një përgjigje ndaj nevojës për staf profesional në këtë fushë në Republikën e Maqedonisë*. EDUTOU R.

Konferenca Arsimimi i punonjësve të turizmit - një koncept i ri i transferimit të aftësive akademike drejt degës së turizmit.

"Turizmi Alternativ" etj.

- (ii) një kurs i nxënies gjatë gjithë jetës për profesionistët dhe nxënësit e rritur.

2. *Format e dorëzimit dhe përcaktimit të kursit*

Duke pasur parasysh kontekstet kombëtare të vendeve të Ballkanit të Mesdheut, tre janë rrugët për dhënien e kursit të "Shkathësive Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Turizmit të Qëndrueshëm" dhe i referohen arsimit formal dhe joformal:

- a) Si kurs në arsimin e lartë për programet bachelor dhe/ose master në fushën profesionale të "Turizmit", në veçanti lidhur me "Menaxhimin e Hoteleve dhe Restoranteve". Programi mësimor mund të integrohet në programe të tjera të njohura, të cilat diplomohen punonjësit në turizëm dhe mikpritje - siç janë "Gjeografia", "Administrimi i Biznesit", "Logjistika e Biznesit", "Gastronomia dhe Dietologjia" etj. Statusi i kursit si një kurs me përzgjedhje ose kurs kryesor varet nga profili i institucionit të arsimit të lartë që e prezanton atë, politika e tij e akreditimit dhe politikat kombëtare në lidhje me standardizimin dhe sigurimin e cilësisë në programet e arsimit të lartë.
- b) një kurs aftësues jashtëkurrikular, i ofruar nga ofruesit e AAP-së, me qëllim zgjerimin e njohurive të trajnuarve në zhvillimet më të fundit të biznesit të turizmit (pasi të përshtatet dhe të akreditohet në kurrikulat e trajnimit)

Në nivelin arsimi profesional të mesëm, mundësitë për futjen e lëndëve të reja janë shumë të kufizuara. Në vendet e Ballkanit Mesdhetare, ky nivel i arsimit është zakonisht i rregulluar në mënyrë qendrore përmes standardeve arsimore shtetërore dhe programeve të unifikuar të aftësimi. Megjithatë, përmbajtja e lëndëve profesionale mund të përmirësohet në bazë të përmbajtjeve të parashikuara në kursin e " Shkathësive Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Turizmit të Qëndrueshëm ".

Në disa nga vendet - siç është Bullgaria - iniciativat e synuara për modernizimin e arsimit të mesëm janë nisur nga Ministritë e Arsimit dhe në këtë mënyrë kursi mund të përdoret plotësisht si ofrues i temave të reja në arsimin e turizmit.

- c) një kurs nxënies gjatë gjithë jetës për profesionistët dhe nxënësit e rritur

Nxënia gjatë gjithë jetës është edhe kërkuar edhe vlerësuar nga bizneset dhe profesionistët në turizëm dhe mikpritje. Në përputhje me rrethanat, shumë institucione të arsimit formal ofrojnë trajnime për kompanitë dhe marrin pjesë në

iniciativat e kualifikimit në punë.

1. Ngarkesa e punës.

Ngarkesa e punës e kursit " Shkathësitë Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Turizmit të Qëndrueshëm " mbështetet në formën sesi ai ofrohet.

Në nivelin e arsimit të lartë (dhe në formën gjenerike të programit mësimor), ngarkesa e përgjithshme e lëndës është 120 orë akademike, nga të cilat 39 orë për aktivitetet në klasë, 78 orë për aktivitete të të nxënit të pavarur dhe 3 orë për provime.

Shpërndarja e hollësishme e ngarkesës së punës midis moduleve dhe temave është si më poshtë:

Nr	Moduli/ Tema	Numri i orëve		
		Kre dite	Aktiv (on-line)/ vetë-studim,përfshirë Detyra, Video-detyra/ lojra, Studim rasti,	Detyra
M1	Qëndrueshmëria			
	T1: Hyrje në Qëndrueshmërinë dhe Zhvillimin e Qëndrueshëm	3	6	
	T2. Qëndrueshmëria dhe Zhvillimi Ekonomik	3	6	
				1(për modul)
M2	Qëndrueshmëria në Turizëm			
	T3. Risitë për Qëndrueshmërinë në Turizëm	3	6	
	T4: Zgjidhjet e Qëndrueshmërisë për Mikpritjen e SVM-ve	3	6	
	T5. Ekonomia e Përvojës dhe Qasja Eksperimentale në Turizëm	3	6	
	T6. Emërtimi	3	6	
	T7. Qëndrueshmëria sociale	3	6	

				1 (për modul)
M3	Sipërmarrja private			
	T8. Hyrje në Sipërmarrjen private	3	6	
	T9. Qëndrueshmëria dhe Sipërmarrja private	3	6	
	T10. Proceset e Planifikimit për Qëndrueshmërinë	3	6	
	T11. Multisectorality	3	6	
	T12. Menaxhimi i qëndrueshmërisë së sipërmarrje (mikpritjes)	3	6	
	T13. Qëndrueshmëria sociale dhe Përgjegjësia e Korporative	3	6	
				1 (për modul)
	Numri total i orëve	39	78	3

Në nivelin profesional, kohëzgjatja e kursit mund të reduktohet në 80 orë, të ndara në mënyrë të barabartë në 40 orë teori dhe 40 orë praktikë, duke përfshirë dhe provimet. Në këtë rast, temat që i referohen më shumë teorisë dhe koncepteve, si T1, T2 dhe T8 mund të limitohen në kurriz të temave me rëndësi praktike, si T3, T4, T5, T6 dhe të tjerë.

Në këtë rast kursi aftësues në arsimin profesional mund të ketë strukturën e më poshtme:

Nr	Moduli/ Tema	Numr i orëve	
M1	Qëndrueshmëria		
	T1: Hyrje në Qëndrueshmëri dhe Zhvillimi i Qëndrueshëm	3	3
	T2. Qëndrueshmëria dhe Zhvillimi Ekonomik	3	3
M2	Qëndrueshmëria në Turizëm		

	T3. Risitë për Qëndrueshmërinë në Turizëm	3	3
	T4: Zgjidhjet e Qëndrueshmërisë për Mikpritjen e SVM-ve	3	3
	T5. Ekonomia e Përvojës dhe Qasja Eksperimentale në Turizëm	3	3
	T6. Emërtimi	3	3
	T7. Qëndrueshmëria sociale	3	3
M3	Sipërmarrja private		3
	T8. Hyrje në Sipërmarrjen private	3	3
	T9. Qëndrueshmëria dhe Sipërmarrja private	3	3
	T10. Proceset e Planifikimit për Qëndrueshmërinë	3	3
	T11. Multisectorality	3	6
	T12. Menaxhimi i qëndrueshmërisë së sipërmarrje (mikpritjes)	3	3
	T13. Qëndrueshmëria sociale dhe Përgjegjësia e Korporative	3	3
	<i>Provimet (teoria dhe praktika) për tërë kursin</i>	1	1
	Numri total i orëve	40	40

Mësimi informal siguron më shumë fleksibilitet në lidhje me organizimin e trajnimeve: (i) një trajnim 5-ditor mund të organizohet në bazë të seancave në klasë; (ii) tre seanca trajnimi afatshkurtra bazuar në të tre modulet e programit mësimor. Janë të mundshme edhe kombinime të tjera të temave. Këto trajnime mund të ofrohen nga të gjitha llojet e ofruesve të arsimit dhe trajnimit.

2. Rëndësia në klasifikimin e shkathësive, kompetencave, kualifikimeve dhe profesioneve evropiane (ESCO)

Programi "Shkathësitë Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Turizmit të Qëndrueshëm " është hartuar për të ndihmuar në krijimin e njohurive, shkathtësive dhe kompetencave për tri kategoritë e *profesioneve* që janë më të përshtatshme për mikpritjen dhe turizmin siç është përcaktuar në ESCO - klasifikimi shumëgjuhësh i shkathtësive, kompetencave, kualifikimet dhe Profesionet, të nisura nga Komisioni Evropian në vitin 2013. Këto tre kategori të profesioneve janë si më poshtë:

- Kategoria 1: Menaxherët/ nën-grup madhor 14: Menaxherët e mikpritjes, shitjes me pakicë dhe shërbime të tjera.

"Menaxherët e mikpritjes, shitjes me pakicë dhe shërbime të tjera planifikojnë, organizojnë dhe drejtojnë operacionet e institucioneve që ofrojnë strehim, mikpritje, shërbimin e shitjes me pakicë dhe shërbime të tjera. Paraqitja kompetente në shumicën e profesioneve në këtë nën-grup madhor kërkon aftësi në nivelin e tretë të ISCO"²⁸.

"Detyrat e kryera nga punëtorët në këtë nën-grup madhor zakonisht përfshijnë: planifikimin dhe organizimin e funksioneve të veçanta, aktivitetet sportive, lojrat dhe aktivitet argëtues si dhe gama dhe përzierja e produkteve, nivelet e stokut dhe standardeve të shërbimit; promovimi dhe shitja e mallrave dhe shërbimeve; duke respektuar rregullat e pijeve alkolike, lojrave, shëndetin dhe ligjet dhe rregulloret e tjera; zhvillimin dhe rishikimin e politikave, programeve dhe procedurave në lidhje me marrëdhëniet me klientët, mallrave dhe shërbimet e ofruara; promovimin e ambjenteve për konferenca, konventa dhe shfaqje tregtare për klientët e mundshëm; organizimin e blerjes dhe mirëmbajtjes së automjeteve, pajisjeve dhe karburantit, si dhe transportimin e mallrave; kontrollin e përzgjedhjes, trajnimit dhe mbikëqyrjen e stafit; duke siguruar përputhjen me rregullat e shëndetit dhe sigurisë në punë. Punësimet në këtë nën-grup madhor klasifikohen në grupet më të vogla të mëposhtme:

- 141 Menaxherë Hoteli dhe Restoranti
- 142 Menaxherë të Tregtisë me Pakicë dhe Shumicë
- 143 Menaxherë të Shërbimeve të Tjera "²⁹.

Është e rëndësishme të merret në konsideratë që nëngrupi madhor 14: *Menaxherët e Mikpritjes, Manaxhimit të Shitjes me Pakicë dhe Shërbimeve të Tjera* ka të bëjë me menaxherët e institucioneve që ofrojnë shërbime drejtpërdrejtë në publik, zakonisht në organizata që janë shumë të vogla për të pasur hierarki të menaxherëve (Menaxherët e shoqërive me nivele komplekse hierarkike klasifikohen si në nën-grupin madhor 12: Menaxherët Administrativë dhe Komerciale dhe 13: Menaxherë të Prodhimit dhe Shërbimeve të Specializuara)³⁰

"Operatorët e dyqaneve të vogla, shtëpive të pritjes, kafeneve, restoranteve dhe bareve për të cilët menaxhimi dhe mbikëqyrja e personelit nuk janë një komponent

²⁸ <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>

²⁹ Ibid

³⁰ Ibid

i rëndësishëm i punës klasifikohen në grupin përkatës të njësisë së *nën-grupit madhor 51: Punonjësit e Shërbimeve Personale* ose *52 : Punonjësit e Shitjeve*, në varësi të detyrave kryesore të kryera ³¹

- **Kategoria 2: Teknikët dhe profesionistët e asociuar/nënkategoria madhore 34: Profesionistë partner Ligjore Ligjor, Social, Kulturor dhe Profesionistë të Përafërta/Nënkategori 343 Profesionistë të asociuar artistik, kulturor dhe kulinar /Punësimet 3434: Shefa kuzhine**

"Teknikët dhe profesionistët e asociuar kryejnë detyra teknike dhe detyra të përafërta që kanë të bëjnë me kërkimin dhe zbatimin e koncepteve shkencore ose artistike dhe metodave operacionale dhe rregulloreve qeveritare ose të biznesit. Paraqitja përkatëse në shumicën e profesioneve në këtë grup të madh kërkon shkathtësi në nivelin e tretë të shkathtësive të ISCO.

Profesionistë të asociuar artistikë, kulturorë dhe kulinar kombinojnë shkathtësitë krijuese, njohuritë teknike dhe kulturore në ... krijimin e menuve dhe përgatitjen dhe paraqitjen e ushqimit.

Detyrat e kryera zakonisht përfshijnë: hartimin e menuve dhe mbikëqyrjen e përgatitjes së ushqimit. ³²

- **Kategoria 5: Punëtorët e Shërbimit dhe Shitjes / Nën Kategoria madhore 51: Punonjësit e Shërbimeve Personale.**

"Punonjësit e shërbimeve personale ofrojnë shërbime personale në lidhje me udhëtimin, mirëmbajtjen e shtëpisë, furnizimin me ushqim dhe mikpritjen, parukeri dhe të bukurisë, kujdesin e kafshëve dhe trajnim, shoqërim dhe shërbime të tjera të një natyre personale. Paraqitja përkatëse në shumicën e profesioneve në këtë nën-grup madhor kërkon shkathtësi të nivelit të dytë të shkathtësive të nivelit ISCO.

Detyrat e kryera nga punëtorët në këtë nën-grup madhor zakonisht përfshijnë: organizimin dhe ofrimin e shërbimeve në lidhje me udhëtimet dhe vizitat turistie; mirëmbajtja e shtëpisë; përgatitja dhe shërbimi i ushqimit dhe pijeve; parukeri dhe trajtime të bukurisë; zbulimi të ardhmes; balsamimi dhe organizimet e funeraleve; krehja dhe pastrimi, kujdesi dhe trajnimi i kafshëve; mësimi i njerëzve për të drejtuar automjetet; ofrimi i shërbimit të shoqërimit dhe shërbime të tjera personale. mund të përfshihet mbikëqyrja e punonjësve të tjerë.

³¹ Ibid

³² Ibid

Punësimet në këtë nën-grup madhor klasifikohen në grupet e vogla të mëposhtme:

- 511 Shoqërues, drejtues dhe udhëzues udhëtimi
- 512 Kuzhinier
- 513 Kamerier dhe Banakier
- 514 Parukier, Estetistë dhe Punëtorë të përafërt
- 515 Mbikëqyrësit e Ndërtimit dhe Mirëmbajtjes
- 516 Punonjës të Shërbimeve të tjera Personale "³³

Sipas ESCO shkathtësitë, kompetencat dhe njohuritë përkatëse për menaxherët dhe/ose profesionistët në fushën e turizmit *në lidhje me qëndrueshmërinë dhe inovacionet* i referohen së paku aftësive për:

Për Menaxherët

- Përgjegjësia sociale korporative
- Promovimi i qëndrueshmërisë
- Promovimi i vetëdijes mjedisore
- Menaxhimi i përvojës së klientëve
- Qëndrimi i përditësuar ndaj risive në fusha të ndryshme të biznesit
- Kërkimi i rrisë në praktikat e tanishme
- Identifikon Furnitorët
- Mendon kreativisht rreth ushqimit dhe pijeve
- Drejton një ekip në shërbimin e mikpritjes

Për profesionistët

- Këshillon për ruajtjen e natyrës
- Demonstron kompetenca ndërkulturore në shërbimet e mikpritjes
- Kryen aktivitetet edukative
- Prokuron produkte të mikpritjes
- Mendon kreativisht rreth ushqimit dhe pijeve
- Ndjek kodin etik të mirësjelljes
- Hulumton ide të reja

IV. Rezultate të pritura të nxënimit

Qëllimi përfundimtar i programit mësimor dhe kursit të " Shkathësive Sipërmarrëse për Sipërmarrjet e Turizmit të Qëndrueshëm " është të ndihmoj në *përafrimin e arsimit profesional (në nivelin e mesëm dhe atë të lartë, si dhe arsimin e vazhdueshëm profesional)* në mikpritjen me nevojat e zhvillimit ekonomik dhe risitë në lidhje me qëndrueshmërinë e Rajonit të Ballkanit Mesdhetar. Sipas kësaj, kursi ka për qëllim

³³ Ibid

përmirësimin e aspekteve të mëposhtme të njohurive, shkathtësive dhe kompetencave të të trajnuarve që vendosin të ndjekin modulet e kursit:

1. Njohuritë

- Rritja e vetëdijes ndaj sfidave me të cilat ballafaqohen shoqëritë sot dhe potenciali i biznesit të mikpritjes për të kontribuar në zbutjen e problemeve sociale duke krijuar vlera të përbashkëta
- Kuptimi i ndërvarësisë dhe marrëdhënieve komplekse midis domosdoshmërisë ekonomike/ tregtare dhe ndikimit social
- Kuptimi themelor i evolucionit dhe praktikës së sipërmarrjes private në turizëm dhe mikpritje
- Të kuptuarit të pëparuar të tendencave të zhvillimit në turizëm dhe mikpritje
- Kuptimi themelor i evolucionit dhe ndikimit të sipërmarrjes sociale në turizëm dhe mikpritje
- Ndërgjegjësim për risitë teknologjike dhe jo-teknologjike që përmirësojnë performancën e qëndrueshmërisë së këtyre sektorëve
- Të kuptuarit e marrëdhënieve komplekse midis ndikimit fitimprurës dhe ndikimit social
- Aftësia për të hulumtuar, nxjerrë mësim dhe për të identifikuar praktikatat më të mira nga studimet e rasteve dhe shembujt e sipërmarrjeve mikpritëse së qëndrueshme për t'i zbatuar ato në biznes ose në ndonjë praktikë tjetër profesionale ose në hartimin e politikave
- Një kuptim themelor mbi rëndësinë e kontekstit rajonal dhe kombëtar, të sistemeve të ndryshme të tregut dhe të sistemit ekonomik, si dhe të konsumatorëve dhe aktorëve të tjerë kryesorë për suksesin dhe dinamikën e iniciativave të përgjegjësive shoqërore të korporatave

2. Shkathtësitë

- Sipërmarrja private
- zbatimi i të menduarit strategjik
- Kërkimi dhe zbatimi i risive
- Ndërtimi i rrjeteve
- Krijimi i zgjidhjeve për problemet

3. Kompetencat profesionale

- Zbatimi i planifikimit strategjik
- Zbatimi i strategjive të marketingut

- Zbatimi i strategjive të shitjes
- Ruajtja e shërbimit të klientit
- Menaxhimi i stafit
- Menaxhimi i shërbimeve dhe buxheteve

V. Udhëzimet metodologjike

Ky kurs është i hartuar që të ofrojë njohuri themelore. Ky kurs do të jetë veçanërisht i dobishme për studentët dhe të trajnuarit me formim të pakët ose të papërfillshme në zhvillimin e qëndrueshëm dhe pasojat e saj për menaxhimin e bizneseve në turizëm dhe mikpritje. Megjithatë, studentët dhe të trajnuarit me njohuri më të konsiderueshme mbi të dy çështjet kryesore mund të përfitojnë nga kursi duke zgjeruar diapazonin dhe thellësinë e të kuptuarit të tyre, si dhe të zhvillojnë më tej aftësitë dhe kompetencat e tyre profesionale. Për kategorinë e dytë të përdoruesve, aktivitetet mësimore dhe leximet shtesë janë me vlerë të veçantë.

Si i tillë kursi është i përshtatshëm për studentë ose profesionistë të gatshëm për të shfrytëzuar avantazhin konkurrues të qëndrueshmërisë në fushën e turizmit dhe të mikpritjes; për arsimtarët e arsimit të mesme dhe terciare profesional dhe CVET në fushën e turizmit dhe lëndë të orientuar nga mikpritjes; për trajnerë në kompani; për menaxherët e sotëm dhe të ardhshëm të kompanisë dhe punonjësve në mikpritjen - si një hyrje themelore; për zyrtarët publikë dhe menaxherët arsimore të cilët janë të angazhuar në planifikimin strategjik për AAP në fushën profesionale të turizmit në vendet e Ballkani të Mesdheut.

Detyra e programit mësimor është të theksoj lidhjen midis aspekteve ekonomike, mjedisore dhe sociale të mikpritjes, perspektivat për kthimin e qëndrueshmërisë në një avantazh konkurrues për biznesin, mundësitë e siguruara nga sipërmarrja private sociale dhe ekonomia e përvojës, zgjidhjet përkatëse teknologjike dhe jo teknologjike që garantojnë qëndrueshmërinë dhe realizueshmërinë në praktikë. Kursi mbështetet në një qasje ndërdisiplinore, duke shmangur zhargonin teknik.

Pritet që studentët të sensibilizohen në çështje të tilla si:

- Qëndrueshmëria përfshin marrjen e vendimeve të vështira midis vlerave që shpesh ingranojnë zhvillimin në drejtime të ndryshme, kërkon gjetjen e një kompromisi midis aktorëve të ndryshëm dhe nënkupton transformimin dhe inovacionin, pra thyerja e modeleve të kaluara të zhvillimit
- Zhvillimi i qëndrueshëm gjithmonë kërkon njohuri të thella mbi mënyrën se si

funksionon natyra dhe se si vendimet e marra në sferën ekonomike dhe sociale ndikojnë dhe ndryshojnë botën natyrore

- Që qëndrueshmëria të jetë realisht e arritshme, biznesi duhet të jetë i vetëdijshëm për të mirën publike, si dhe për sfidat me të cilat ballafaqohen shoqëritë dhe ekonomitë në nivel lokal, kombëtar dhe rajonal
- Puna në drejtim të qëndrueshmërisë kërkon një kuptim të shëndoshë të asaj që mund dhe nuk mund të arrijë teknologjia dhe ndryshimi teknologjik
- Edukimi i profesionistëve dhe sipërmarrësve në lidhje me qëndrueshmërinë dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve në mikpritje duhet të kryhet në mënyrë pragmatike, duke u mbështetur në tregime të suksesshme të biznesit të vërtetë si shembuj praktikë.

Trajnime informale dhe joformale

Kurset e trajnimit brenda kompanisë duhet të përshtaten për t'u adresuar drejtpërsëdrejti nevojave trajnuese në kompaninë specifike. Ky program mësimor është vetëm një udhëzues i përafërt në organizimin e trajnimeve në lidhje me çështjet themelore dhe konceptet. Instruktorët duhet ta hartojnë kursin e tyre në përputhje me specifikimet e ofruara nga kompania ose në bazë të diskutimeve paraprake me departamentin përgjegjës në kompani. Duhet të përfshihen tema specifike që lidhen me sektorin e kompanisë apo fushën e tij profesionale, zakonisht në raport të barabartë me ofrimin e njohurive mbi temat themelore të sipërmarrjes sociale ose investimeve sociale. Diskutimet, si dhe përdorimi i shembujve dhe studimeve të rasteve, duhet të drejtohen në praktikën e kompanisë ose praktikën në turizëm dhe mikpritje.

1. Udhëzimi, leximi i nevojshëm dhe pjesëmarrja në klasë

Mësimi në përgjithësi duhet të jetë në përputhje me kulturën mbizotëruese të mësimin të institucionin arsimor që ofron kursin. Megjithatë, përdoruesit duhet të vërejnë se ky program mësimor është i hartuar veçanërisht në funksion të lehtësimit të një mësimi një tip seminari, që do të thotë që leksionet mbaken në minimum dhe klasa duhet të bazohet mbi diskutimet dhe prezantimin e studimeve të rastit dhe shembuj. Pritet që studentët të kenë lexuar paraprakisht leximet e detyruara.

Qëllimi i orëve mësimore është inkurajimi i debatit mbi temat e mbuluara, si dhe shkëmbimi i pikëpamjeve dhe informacioneve shtesë. Lexime shtesë ofrohen për studentët/ të trajnuarit më të avancuar, për referenca në të ardhmen, ose për studentët/ të trajnuarit që kërkojnë më tej rreth temës, p.sh. në lidhje me zhvillimin

e projekteve të tyre përfundimtare. Studentët pritet të vijë në klasë të përgatitur për të kontribuar në mënyrë domethënëse në diskutimet në grup në klasë dhe kryerja e detyrave dhe ushtrimeve të klasës. Inkurajohet fuqimisht pjesëmarrja e ligjëruesve të ftuar të cilët kanë njohuri të jashtëzakonshme në fushën në diskutim p.sh. politikëbërësit, arsimtarë me përvojë, sipërmarrës, mentorët kompani etj. Përdorimi i burimeve të lira online për arsim (edu-games, video studimi i rasteve), si dhe këshillimi i kolegëve në mesin e studentëve mund të shtojnë cilësinë e trajnimit.

Rekomandohet që për secilën klasë të përfshihen detyra grupi për 10-15 minuta, në të cilin studentëve/ të trajnuarve u jepen detyra që lidhen me temat e ditës - p.sh. secili grup paraqet një pozicion në debat, një shembull/rast studimor ose përmbledh një çështje. Detyrat e grupit duhet të jenë të menaxhueshme në këndvështrimin e leximit të kërkuar, por duhet të përfshijnë një element të kreativitetit ose të debatit, ose në mënyrë alternative të synojnë përmirësimin e shkathtësive prezantuese. Rekomandohet fuqimisht që detyrat e grupit të përfshijnë zgjidhjen e problemeve që janë me natyrë ndërdisiplinore (kërkon futje nga fusha të ndryshme). Cilësia e përfshirjes së studentëve ose pjesëmarrësve në trajnime në detyrat nëgrupe duhet të mbartë peshë shtesë në notën dhe vlerësimin përfundimtar.

Shënim i rëndësishëm në leximet e kërkuara: leximet e kërkuara duhet të shihet si një propozimin me zgjedhje. Nëse gjatësia konsiderohet e pakontrollueshme, instruktorët mund të zgjedhin të caktojnë pjesë nga leximet e ndryshme ose të zgjedhin vetëm lexime të caktuara.

2. Parakushtet

Kursi është hartuar për studentët dhe të trajnuarit në fushën profesionale të *Turizmit* dhe fushat e tjera të përafërta në arsimin e lartë - siç është përmendur në Seksionin I. Struktura e programit mësimor është e ndryshme në varësi të nivelit të arsimit në të cilin është ofruar struktura.

3. Detyrat dhe vlerësimi

Shembujt e mëposhtëm të opsioneve të vlerësimit janë hartuar si listë e zgjedhjes, pra secili instruktor mund të zhvillojë planin e vet të vlerësimit bazuar në kontekstin institucional dhe qëllimet e kursit kur ofrohet në një mjedis të vërtetë arsimor.

[a] Moduli dhe provimet përfundimtare

Provimet mund të organizohen ose pas përfundimit të çdo moduli të kursit, ose në fund të të gjithë kursit. Në rastin e parë, kohëzgjatja e një provimi të tillë mund të

zgjaset deri në 1 orë, ndërsa kohëzgjatja e provimit përfundimtar mund të jetë 3 orë. Rekomandohet që provimet të përbëhen nga dy pyetje me zgjedhje të shumëfishta dhe pyetje të hapura. Një provim i bazuar në studimin e rasteve mund të jetë opsioni i preferuar për studentët e nivelit të avancuar ose për trajnime praktike. Në këtë rast, studentëve mund t'u kërkohej që të analizojnë rastin e studimit nëpërmjet pyetjeve të shumëfishta dhe të hapura.

(b) portofolet elektronike individuale/ në grup të studimeve të rasteve të SVM-ve të mikpritjes së qëndrueshme

Kërkesat formale lidhur me gjatësinë:

Për përdoruesit akademike: gjatësi: midis 1.800 dhe 2.800 fjalë.

Për përdoruesit në arsimin dhe aftësimin profesional, arsimin joformal ose trajnimin brenda kompanisë: midis 1,200 dhe 2,000 fjalë.

Portofoli elektronik duhet të shërbejë për ta njohur studentin/ kursantëve me procesin e hulumtimit dhe analizës në fushën e mikpritjes së qëndrueshme. Një rast është një përmbledhje e një situatë të botës reale me të cilën ballafaqohet një sipërmarrje. Rezultati kryesor i Portfolit elektronik duhet të jetë paraqitja e hollësishme, analiza dhe vlerësimi i studimit të 1 rast studimi të SVM-ve të mikpritjes së qëndrueshme, me një fokusim të veçantë në ndikimin social/mjedisor të arritur në secilin rast dhe sfidat me të cilat ballafaqohet sipërmarrja. Duhet të vendoset një fokus i veçantë në atë se si mund t'u bëhen të ditura mësimet e nxjerra dhe të ndikojnë në profesionistët tjerë në këtë sektor. Detyrat me nivel të lartë duhet të bazohen në një intervistë ose shkëmbim të pyetësorit (pyetjeve) me sipërmarrjen dhe/ose në hulumtime të gjera. Këto dokumente duhet të plotësohen me objekte multimediale si fotot, videot, PowerPoint, transkriptet, pyetësorët e plotësuar ose skedarët audio nga intervistat e të tjerët. Instruktorët e klasave mund të zhvillojnë udhëzimet e tyre në funksion të nevojave të nxënësve/ kursantëve dhe nivelit të tyre të njohurive në fushat përkatëse.

Udhëzime lidhur me përmbajtjen e pritshme të rasteve studimore:

1. Vështrim i përgjithshëm i SVM-ve, duke përfshirë fushën e veprimtarisë dhe shërbimit
2. Problemi, sfidat dhe mundësitë me të cilat ballafaqohet sipërmarrësi
3. Cilat janë drejtuesit e iniciativës dhe cili është roli i menaxhimit të sipërmarrjeve, punonjësve, komunitetit vendas, palëve të interesit
4. Zgjidhje (et) inovatore - teknologjike dhe/ose jo-teknologjike - të zbatuara nga sipërmarrja dhe mënyra se si ato janë shkallëzuar
5. Sfidat dhe pengesat për iniciativën e qëndrueshmërisë, duke përfshirë por pa u kufizuar në problemet e financimit, qëndrueshmërisë, menaxhimit (operacional ose

strategjik), komunikimit dhe marketingut, personelit

6. Vlerësimi i përgjithshëm i ndikimit social/mjedisor dhe realizueshmërisë ekonomike të sipërmarrjes

7. Vlerësimi i nevojave për trajnim të menaxhimit dhe stafit të SVM-ve

8. Mësimet e nxjerra dhe praktikatat e mira që mund të huazohet nga ky rast

9. Rekomandime për ndryshime në modelin e përshkruar të biznesit në funksion të përmirësimit të ndikimit të tij

(c) Projekti individual

Studentët do të trajtojnë sfidat e arsimit profesional në turizëm dhe mikpritje duke hartuar sesionin e tyre të trajnimit për (i) menaxherët/pronarët e SVM-ve në mikpritjen ose (ii) stafin në sipërmarrjet mikpritëse të fokusuara në përmirësimin e njohurive dhe aktiviteteve përgjegjëse të turizmit dhe / ose shërbimeve.

Kërkesat formale lidhur me gjatësinë:

Për përdoruesit akademikë: gjatësia: ndërmjet 3.500 dhe 5.000 fjalë.

Për përdoruesit në arsimin jo-formal apo trajnimin në kompani: midis 2,500 dhe 4,000 fjalë.

Qëllimi i këtij projekti individual është të detyrojë studentët/kursantët për t'u përballur me sfidat e natyrshme në mësimin e qëndrueshmërisë në arsimin profesional, duke përfshirë por jo duke i kufizuar në:

- Dhënia e përparësi fushave kyçe të qëndrueshmërisë për t'i adresuar të parat
- zgjedhja e strategjive të mësimdhënies, përmbajtja, metodat dhe mjetet për rritjen e vetëdijes dhe krijimin e njohurive
- përshkrimi i iniciativave mikpritëse të qëndrueshmërisë dhe si ato lidhen me elementet fitimprurëse të biznesit të kompanisë dhe me strategjinë e përgjithshme të kompanisë
- hulumtimin dhe analizimin e potencialit për krijimin e vlerës së përbashkët
- planifikimin e fillimit të iniciativës, vendosjen e drejtimit dhe zgjedhjen e personave përgjegjës në organizimin dhe strukturën e menaxhimit të kompanisë
- planifikimin e financimit për iniciativën e përgjegjësishë shoqërore të korporatave dhe bërjen e parashikimeve financiare themelore për të mbështetur çdo kërkesë për financim.

Instruktorët e klasës mund t'i zhvillojnë udhëzimet e tyre në funksion të nevojave të nxënësve dhe nivelit të tyre të njohurive në fushat përkatëse. Rekomandohet një qasje merr dhe zgjidh ndaj opsioneve të mësipërme të vlerësimit.

4. Vlerësimi

Në përgjithësi vlerësimi duhet të jenë në përputhje me rregullat e përgjithshme të vlerësimit dhe notimit në institucion arsimor.

Rekomandohet që vlerësimi i projekteve t'i jepetë prioritet ideve dhe kreativitetit inovativ. Mund të aplikohet modeli në vijim i vlerësimit për një shkallë 1 deri në 5:

- 1- shkëlqyer dhe në mënyrë të konsiderueshme mbi pritjet mesatare instruktor apo rendimentit mesatar të klasës, duke treguar kuptueshmëri të shkëlqyer të koncepteve dhe çështjeve themelore dhe të shoqëruar me hulumtime të konsiderueshme të mëtejshme, me një element domethënës krijues ose inovativ
- 2- i fortë, duke treguar kuptueshmëri të mirë të informacionit situatës dhe koncepteve dhe modeleve bazë, me elemente të dukshme krijuese ose inovative
- 3- pranueshme, duke demonstruar të kuptueshmëri të shëndoshë të çështjeve themelore dhe disa informata shtesë, duke siguruar disa njohuri të reja ose duke demonstruar ndërgjegjësim për risitë e fushës
- 4- dobët, duke demonstruar të kuptueshmëri të pamjaftueshme ose sipërfaqësor të koncepteve themelore dhe modelet, angazhim të pakët ose aspak me informacion shtesë dhe duke sjelë pak njohuri të reja
- 5- jo kënaqshëm dhe pak të përfunduar

Shkalla mund të konvertohet në nivele, pikë dhe përqindjeve, në varësi të sistemeve notimit të vendeve ku kursi jepet.

Vlerësimi i propozuar:

Pjesëmarrja individuale në klasë:

20% Pjesëmarrja në detyrat e grupit në klasë

Detyra: 20% Provimi përfundimtar

provim/ Projekti përfundimtar: 60%

ose

4 provime në Moduli: 12% secili (së bashku 60%)

5. Kodi mbi ndershmërinë akademike dhe plagjiaturë

Çdo institucion që zbaton kursin inkurajohet të ndjek kodin ose rregullat e veta në lidhje me ndershmërinë akademike, mosdiskriminimin në bazë të gjinisë, përkatësisë etnike, religjionit ose orientimit seksual, debatit të hapur dhe respektit

për mendimet e ndryshme, plagjiaturë etj.

VI. Struktura e klasës dhe orari, Leximet

Titulli i modulit	Kodi i modulit
Qëndrueshmëria	M1
Përmbledhje e modulit	
Ky modul është i përbërë nga dy çështje (nën-module) të cilat japin një përmbledhje të përgjithshme të qëndrueshmërisë si një fenomen në zhvillimin ekonomik dhe sfidat për qëndrueshmërinë në zonën e Ballkanit Mesdhetar. Ky program mësimor mbulon çështje të tilla si teknologjitë e gjelbra, menaxhimi i destinacioneve përgjegjëse, shkathtësitë e gjelbra, kapaciteti mbajtëse dhe të tjera.	

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i temës	Kodi i temës
Qëndrueshmëria	M1	Përkufizimi i qëndrueshmërisë dhe axhenda e qëndrueshmërisë ³⁴	T1
Të nxënësit dhe metodat e mësimin			
Orët akademike	Nga të cilat	Aktivitet në klasë/ Leksione, seminare/ workshop	Aktivitete të pavarura të mesuarit/ aktivitet online, projekte, praktika, udhëtime (ekskursione), etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushtet Paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për të gjithë kursin	

³⁴ Kjo lëndë është zhvilluar nga Universiteti i Menaxhimit të Varnes (Bullgari)

Shënime për temën

Zhvillimi i Qëndrueshëm (ZHQ) është përcaktuar si "zhvillim që plotëson nevojat e së tashmes pa kompromentuar aftësinë e brezave të ardhshëm për të përmbushur nevojat e tyre" (Raporti i Brundtland, 1987). Në vitin 2015, OKB-ja formuloi qëllimet specifike të zhvillimit të qëndrueshëm. Koncepti ka evoluar nga prioritizimi i ruajtjes së natyrës për të balancuar rritjen ekonomike, zhvillimin social dhe mbrojtjen mjedisore në nivel lokal, rajonal, kombëtar dhe ndërkombëtar.

Në kontekstin më të gjerë, qëndrueshmëria është pika e ekuilibrit ku nevojat e popullatës aktuale mund të përmbushen pa kompromentuar ekzistencën e gjeneratave të ardhshme dhe përmes përdorimit të matur dhe të duhur të burimeve që sigurojnë mbijetesën tonë. Megjithatë, sot shumë njerëz janë ende larg nga mundësia për të përmbushur nevojat e tyre bazë. ZHQ jo vetëm që trajton çështjen e drejtësisë ndër gjeneratave, por edhe këtë çështje brenda gjeneratave: Si të përmirësohet jetën e të varfërve pa e mbingarkuar ekosistemet? Kjo është një sfidë për mënyrën e jetesës individuale, për kompanitë dhe për politikën e qeverisë.

Përveç kësaj, gjatë disa dekadave të fundit, zhvillimi i shtrirë dhe i pakontrolluar i turizmit është shoqëruar me shumë pasoja të padëshirueshme mjedisore, sociale dhe kulturore.

Në mënyrë që të sigurohet një bazë e fortë dhe e qëndrueshme për zhvillimin e industrinë së mikpritjes, duhet të eliminohet ndikimi negativ, pra tema të përshkruaj përkufizimet e qëndrueshmërisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm dhe eksploron marrëdhëniet midis këtyre koncepteve dhe industrinë e mikpritjes.

Duke eksploruar sfidat në rajonin e Ballkanit Mesdhetare lidhur me zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit të mikpritjes, tema synon paraqitjen e konceptit të turizmit të qëndrueshëm si një tregues themelor të arritjen e qëllimeve ekonomike, sociale dhe estetike, duke mbrojtur vlerat kulturore, integritetin social, proceset kryesore ekologjike dhe diversitetin biologjik.

Tema përfshin informacione dhe ushtrime teorike dhe praktike.

Objektivat e të nxënit

Tema është hartuar për:

- Parqitje fushën e zbatimit, parimet dhe sfidat kryesore të zhvillimit të qëndrueshëm
- Përmbledhje e tri shtyllave të zhvillimit të qëndrueshëm.
- Diskutoni konfliktet të cilat janë të përfshira në konceptin ZHQ në nivel

<p>kombëtare, si dhe në nivel global</p> <ul style="list-style-type: none"> - Diskutoni sfidën ZHQ për kompanitë, përgjegjësia e tyre dhe potencialet e tyre për veprim - Përshkruajë sfidat ZHQ në rajonin e Ballkanit të Mesdheut dhe krahasimin e tyre me situatën globale. 	
<p>Rezultatet e mësimit</p> <p>Pas përfundimit të temës (nën-modul), kursanti duhet të jetë në gjendje të:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jap përkufizimet e qëndrueshmërisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm. - Identifikoj parimet dhe konceptet e qëndrueshmërisë. - Kuptoj marrëdhëniet dhe lidhje reciproke në mes qëndrueshmërisë dhe industrisë së mikpritjes. - Identifikoj sfidat dhe problemet kryesore me të cilat përballen industritë e turizmit dhe mikpritjes në kërkim të qëndrueshmërisë 	
<p>Metodat e vlerësimit</p>	
<p>Detyrat (ju lutemi rendisni dhe përshkruani në detaje gjithë aktivitetet që duhet të pëfshin këtu)</p>	<p>Metoda e vlerësimit</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Praktika e të mira të studimeve të rastit https://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices • Video të rasteve të studimit https://study.com/academy/lesson/sustainability-environmental-issues-in-the-hospitality-industry.html www.youtube.com/watch?v=hLmDgPbKRDC www.youtube.com/watch?v=CB9Enh6yP0w www.youtube.com/watch?v=NkAv9L1r1M 	<ul style="list-style-type: none"> • Detyrë me shkrim
<p>Përmbajtje e detajuar e temës</p>	
<p>I. Në aktivitet në klasë</p> <p>Tema 1: Përkufizimi i qëndrueshmërisë dhe axhenda e qëndrueshmërisë (seminarë, 2 orë)</p> <p>1.1. Hyrje në qëndrueshmëri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyrje dhe histori: Brundtland, Riop, SDGs - Konceptet bazë dhe strategjitë - Sfidat e zhvillimit të qëndrueshëm për Biznesin dhe menaxhimi, Përgjegjësitë e Qeverisë dhe Biznesit - Strategjitë e qëndrueshmë të biznesit - Konsumimi dhe stilet e jetesës <p>1.2. Shtyllat e qëndrueshmërisë</p> <p>1.3. Etikët mjedisore</p>	

- Parimet ekologjike
- Koncepti i ekosistemeve
- Burimet energjitike dhe lidhjet e tyre të brendshme
- Rryma e energjisë

1.4. Përkufizimet bazë

- Energjia alternative
- Cradle to cradle (hartimi i produktit sipas konceptit të qëndrueshmërisë)
- Cikli i karbonit
- Statusi i Tokës
- Gjurmë të karbonit
- Ekonomi e Gjelbër

1.5. Agjenda e Qëndrueshmërisë - 17 qëllimet e zhvillimit të qëndrueshëm (QZHQ-të)

1.6. Legjislacioni dhe Politika e Qëndrueshmërisë

Tema 2: Përmbledhje e sfidave në rajonin e Ballkanit Mesdhetar lidhur me zhvillimin e qëndrueshëm (seminar, 1 orë)

- Fushat e veprimit ekonomik, territorial dhe mjedisor i ZHQ-së në rajon
- Monitorimi
- Programet kombëtare, evropiane dhe globale për ZHQ-në
- Pikat kryesore në legjislacionin kombëtar dhe rregulloret lidhur me mikpritjen
- Partneritetet në fushën e ZHQ - instrumentet për partneritetet dhe format e partneritetit

II. Aktivitete të pavarura mësimore

1. Studime të rasteve (3 orë)

Studentët u është dhënë detyra për të zgjedhur tre studime të rasteve nga baza e të dhënave e praktikave më të mira me zgjidhje të zhvillimit të qëndrueshëm (<http://database.helix-balkanmed.eu>) dhe të vlerësuar potencialet e rritjes së qëndrueshmërisë së këtyre sipërmarrjeve.

2. Përmbledhje shkrim (2 orë)

Raportet përgatiten ose individualisht ose në grup dhe ndjekin specifikimet dhe kërkesat e veçanta. Përmbledhjet duhet të përfshijë sugjerime për përmirësimin e qëndrueshmërisë së një sipërmarrje të veçantë. Dokumentet gjithashtu duhet të shpjegojnë se çfarë ka ndryshuar në këndvështrimin e studentëve lidhur me çështjet e diskutuara.

Formati:

500 - 800 fjalë me strukturën e mëposhtme

- Hyrje dhe specifikime të arsyes për zgjedhjen e rasteve të veçanta

- Analiza e qëndrueshmërisë dhe sfidat dhe problemet e praktikës
- zgjidhje të mundshme dhe sqarim të motivimit për të sugjeruar pikërisht ato
- përfundime të përbashkëta për të tre rastet e përzgjedhura.

3. Diskutim online (1 orë)

Pritet që studentët të marrin pjesë në diskutim on-line ku ata do të paraqesin përmbledhjet dhe të shprehin mendimin e tyre. Publiku është përgjegjës për dhënien e komenteve dhe sugjerimin e përmirësimeve ose dhënien e komenteve. Nxënësit pritët të paraqesin pikëpamjet e tyre përmes shembujve përkatës, fakteve dhe burimeve të tjera të provave. Të gjitha diskutimet moderohen nga ligjëruesi dhe drejtohen në mënyrë miqësore.

Burimet

Ambjentet

- Objektet e mësimdhënies me zonën e duhur, ventilimin dhe ndriçimin
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Qasje në Internet
- Sigurinë e duhur, higjienike, sigurinë dhe dispozitat e tjera, si dhe vërtetimin e pajtueshmërisë sipas legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe pajisje:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (tavolinë ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime të tilla si Microsoft PowerPoint
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Whiteboard ose dërrasë e zezë. Materiali për të shkruar në të.
- Printer dhe / ose makinë fotokopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burimet e të nxënës:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Material për shpërndarje të programit mësimor të kursit, manuale dhe detyra
- Materiale për shpërndarje të raste të studimit dhe testet
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjenden në programin e mësimin online, punë praktikë dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjerë:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj.

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruara

- Materialet dhe udhëzuesit të publikuara në platformën e mësimin on-line
- Rastet praktike të dhëna si materiale plotësuese në secilin seksion

Lexime dhe burimet të rekomanduara (ndërkombëtare)

Libra

- Diamond, J. (2005). Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed . New York: Viking.
- McDonough, W. and Braungart, M. (2002). Cradle to Cradle: Remaking the Way We Make Things. London: Vintage.
- Suzuki, D. and Boyd, D. (2008). David Suzuki's Green Guide. Crows Nest: Allen & Unwin.
- Vasil, A. (2007). Ecoholic: Your Guide to the Most Environmentally Friendly Information, Products and Services in Canada. Toronto: Hogrefe & Huber.
- Environmental Learning and Experience: Guide, Videos and Curriculum Maps [online] Available at: www.bced.gov.bc.ca/environmented/.
- Grant, T. and Littlejohn, G. (2001). Greening School Grounds: Creating Habitats for Learning . Toronto: Green Teacher.
- Louv, R. (2013). Last Child in the Woods: Saving our Children from Nature-Deficit Disorder. New York: Atlantic Books.
- Brown, L. (2007) Plan B 3.0 Mobilizing to Save Civilization. [online] Available at www.earth-policy.org/Books/PB3/Contents.htm.
- Dauncey, G. and Mazza, P. (2001). Stormy Weather: 101 Solutions to Global Climate Change. Gabriola Island: New Society.
- McKenzie-Mohr, D. (2011). Fostering Sustainable Behavior: An Introduction to Community-Based Social Marketing. Gabriola Island: New Society.
- Jones, V. (2009). The Green Collar Economy: How One Solution Can Fix Our Two Biggest Problems. New York: Harper Collins.
- Leslie, D. (2012). Responsible Tourism: Concepts, Theory and Practice. London: CABI.
- Inskeep, E. (1991). Tourism planning: an integrated and sustainable development

approach.

- New York: Van Nostrand Reinhold.
- Steffen, A. and Gore, A. (2008). World Changing: A User's Guide for the 21st Century. New York: Abrams.

Artikuj:

- Brugger, E., Furrer, G., Messerli, B. & Messerli, P. (1984). The Transformation of the Swiss Mountain Regions. Berne: Paul Haupt.
- Butler, R.W. (1974). The social implications of tourist developments. *Annals of Tourism Research*, 2(2), pp. 100-11.
- Butler, R.W. (1980). The concept of a tourist-area cycle of evolution and implications for management. *The Canadian Geographer*, 24, pp. 5-12.
- Christaller, W. (1963). Some considerations of tourism location in Europe: the peripheral regions - underdeveloped countries - recreation areas. *Papers of the Regional Science Association*, 12, pp. 95-105.
- Dickinson, Edington, J.M. & Edington, M.A. (1986). *Ecology, Recreation and Tourism*. Cambridge University Press
- English Tourist Board (1979). *English Cathedrals and Tourism*. London: English
- Grosjean, G. (1984). Visual and aesthetic changes in landscape. In: E. A. Brugger et al., eds., *The Transformation of Swiss Mountain Regions*. Berne: Paul Haupt, pp. 71-9.
- Gunn, C.A. (1976). Tourism-recreation-conservation synergism. *Contact*, 8(4), pp. 128-38.
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162, pp. 1243-8.
- Hayward, S.J., Gomez, V.H. & Sterrer, W. (1981). *Bermuda's Delicate Balance*. Nassua: Bermuda National Trust.
- Holder, J.S. (1987). The Pattern and Impact of Tourism on the Environment in the Caribbean. In: F. Edward, ed., *Environmentally Sound Tourism Development in The Caribbean*. Calgary: University of Calgary Press, pp. 7-20.
- International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN). (1980). *World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development*. Gland: IUCN.
- Jackson, E.L. (1984). Energy development, tourism and nature conservation in Iceland. In: R. Oldson et al., eds., *Northern Ecology and Resource Management*. Edmonton: University of Alberta Press, pp. 387-403.
- Jayal, N.D. & Motwani, M. (Eds) (1986). *Conservation, Tourism and Mountaineering in the Himalayas*. Dehra Dun: Natraj Publishers.
- Jefferies, B.E. (1984). The Sherpas of Sagarmatha : the Effects of a National Park on the Local People. In: J.A. McNeely and K.R. Miller, eds., *National Parks, Conservation and Development*. Washington: Smithsonian Institution, pp. 473-8.

- Kaur, J. (1985). Himalayan Pilgrimages and the New Tourism. New Delhi: Himalayan Books.
- Krippendorf, J. (1984). The Capital of Tourism in Danger. In: E. A. Brugger et al., eds., The Transformation of Swiss Mountain Regions. Berne : Paul Haupt, pp. 427-50.
- Lew, A.A. (1987). A Framework of Tourist Attraction Research. Annals of Tourism Research, 14(4), pp. 553-75.
- Lucas, P.H.C. (1984). How protected areas can help meet society's evolving needs. In: J.A. McNeely and K.R. Miller, eds., National Parks, Conservation and Development. Washington: Smithsonian Institution, pp. 72-9.
- Maslow, A. (1954). Motivation and Personality. New York: Harper.
- Mathieson, A. & Wall, G. (1982). Tourism: Economic, Physical and Social Impacts. New York Longman .
- Messerli, P. & Brugger, E.A. (1984). Mountain Areas between Self Reliance and Dependancy, between Economy and Ecology: a Summary. In: E. A. Brugger et al., eds., The Transformation of Swiss Mountain Regions. Berne: Paul Haupt, pp. 1-19.
- Mishra, H.R. (1984). A Delicate Balance: Tigers, Rhinoceros, Tourists and Park Management vs the Needs of the Local People in Royal Chitwan National Park, Nepal. In: J.A. McNeely and K.R. Miller, eds., National Parks, Conservation and Development. Washington: Smithsonian Institution, pp. 197-205.
- Morrison, A. & Dickinson, G. (1987). Tourist Development in Spain: Growth versus Conservation on the Costa Brava. Geography, 72 (314), pp. 16-25.
- Murphy, P.E. (1985). Tourism -A Community Approach. New York: Methuen Mikesell, eds., Perspectives on Environment. Washington: Association of American Geographers, pp. 290-310.
- Plog, S.C. (1973). Why Destination Areas Rise and Fall in Popularity. Cornell Hotel and Restaurant Association Quarterly, 13 pp. 13-6.
- Sadler, B. (1987). Sustaining Tomorrow and Endless Summer: on Linking Tourism and Environment in the Caribbean. In: F. Edward, ed., Environmentally Sound Tourism Development in The Caribbean. Calgary: University of Calgary Press, pp. ix-xxiii.
- Wall, G. (1989). Economic Aspects of Tourism and Heritage. To appear in Conference Proceedings, Tourism and Heritage Preservation, Peterborough: Trent University.
- Wilkinson, P. (1987). Tourism in Small Island Nations: a Fragile Independence. Leisure Studies, 6(2), pp. 127-46.
- World Commission on Environment and Development (WCED) (1987). Our Common Future. Oxford: Oxford University Press.

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i temës	Kodi i çështjes
Qëndrueshmëria	M1	Përkufizimi i qëndrueshmërisë dhe axhenda e qëndrueshmërisë ³⁵	T2
Të nxënësit dhe metodat e mësimin			
Orët akademike	Nga të cilat	Aktivitet në klasë/ Leksione, seminare/ workshop	Aktivitet të pavarur të mësuarit/ aktivitet online, projekte, praktika, udhëtime (ekskursione), etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushtet Paraprake	
Teorik dhe praktik		I përgjithshëm për të gjithë kursin	
Shënime për temën			
<p>Në kontekstin e zhvillimit aktual të ekonomisë botërore domosdoshmërisht ngrihet problemi i rritjes dhe zhvillimit ekonomik të vendeve në mbarë botës. Duke arritur norma të larta të rritjes ekonomike në një nga katër objektivat të politikës së makro ekonomisë. Rëndësia e rritjes shtrihet në kontributin e saj në prosperitetin e përgjithshëm të komuniteti. Rritja ekonomike është e nevojshme sepse i lejon komunitetit të konsumoj më shumë të mira dhe shërbime dhe ndihmon në garantimin e një sasi më të madhe të mallrave dhe shërbimeve (shendet, arsimit etj.), duke çuar në përmirësime të vërtet të standardeve të jetesës. Megjithatë, rritja e përshpejtuar e ekonomisë mund të çoj në shterimin e burimeve natyrore dhe në përkeqësimin e problemeve të ndotjes mjedisore.</p> <p>Qëllimi i temës është të eksploroj efektet e punësimit dhe kërkesat e aftësive për zhvillim të qëndrueshëm dhe të zbatueshmërisë së tyre në turizëm dhe mikpritje. Qëndrueshmëria mund të vihet në praktikë vetëm nëse menaxherët dhe punonjësit janë të pajisur me aftësi, njohuri dhe kompetencat për të menaxhuar në mënyrë efektive dhe të rregull burimet në të gjitha operacionet e biznesit. Në aspektin më të gjerë, është e nevojshme të marrim në konsideratë ndikimin e ndryshimit të politikave mjedisore dhe klimatike në kërkesat e ardhshme të</p>			

³⁵ Kjo lëndë është zhvilluar nga Universiteti i menaxhimit të Varnes (Bullgari)

aftësive në të gjithë sektorët e ndryshëm të ekonomisë (në rastin tonë mikpritja) dhe për të planifikuar për qasjet përkatëse të aftësisë. Pika e fillimi është përkufizimi i CEDEFOP të aftësive të gjelbra si “njohuria, aftësitë, vlerat dhe qëndrimet e nevojshme për të jetuar, për të zhvilluar dhe mbështetur një shoqëri e cila redukton ndikimin e aktivitetit njerëzor në mjedis”. Kur i referohemi tri shtyllave të qëndrueshmërisë, na nevojitet të konsiderojmë aftësitë, njohuritë dhe kompetencat e nevojshme nga punonjësit për të promovuar zhvillimin e qëndrueshëm në shoqërinë, ekonomi dhe mjedis.

Në këtë pikë, tema do të analizojë sfidat ekonomike të përballura nga vendet e Ballkanit Mesdhetar misionin e tyre për zhvillim dhe politikat publike që kanë për qëllim që ti adresohen këtyre sfidave. Zbatimi praktik i qasjes së kapacitetit mbajtës në turizëm dhe mikpritje është i skicuar përmes rasteve nga rajoni.

Objektivat e mësimit

Tema është e hartuar për të:

- Diskutuar marrëdhënien dhe ndikimin midis qëndrueshmërisë dhe zhvillimit ekonomik
- Skicuar qëllimin e ndikimit në zhvillimin ekonomik që ka në shoqëri dhe në mirëqenien mjedisore duke marrë parasysh ndryshimin klimatik
- Marrë në konsideratë ndikimet ekonomike pozitive dhe negative të industrive të ndryshme dominuese (të tilla si mikpritja, transporti, industria e udhëtimit me anije, parqeve të argëtimit, menaxhimit të eventeve, agjensive të udhëtimit dhe operacioneve turistike) në rajon.
- Diskutuar ekonominë e gjelbër, teknologjitë e gjelbra dhe shkathtësitë e gjelbra.
- Paraqitur çështjen e mikpritjes së qëndrueshme dhe kapacitetit mbajtës të destinacioneve turistike

Rezultatet e mësimit

Pas përfundimit të temës (nën modulit), kursantët duhet të jenë në gjendje:

- Të kuptoj marrëdhënien midis qëndrueshmërisë dhe zhvillimit ekonomik
- Të kuptojnë nevojën për aftësi të gjelbra në turizëm dhe mikpritje
- Të zbatoj konceptet e mikpritjes së qëndrueshme, kapacitetin mbajtës të destinacioneve dhe aftësitë e gjelbra në situata të vërteta biznesi
- Të kuptoj sfidat e qëndrueshmërisë përpara biznesit të mikpritjes në zonën e Ballkanit të Mesdheut.

Metodat e vlerësimit

Detyrat (ju lutemi rendisni dhe përshkruani në Metoda e vlerësimit

detaje të gjitha aktivitetet që duhet të përfshihen këtu)	
<ul style="list-style-type: none"> • Praktika e mira të rasteve të studimit https://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices • Video të rasteve të studimit www.youtube.com/watch?v=f5hmHXI8bDU www.youtube.com/watch?v=vXWVA0ghlro www.youtube.com/watch?time_continue=10&v=xtUEVi7yaEA • Udhëtim dhe bërja e një video ne udhetim shkollor 	<ul style="list-style-type: none"> • Detyrë me shkrim
Përmbajtje e detajuar e temës	
<p>I. Aktivitetet në klasë</p> <p>Tema 1: Ndryshimi klimatik, shprehjet e gjelbra dhe teknologjitë e gjelbra, vetëdija mjedisore (seminar, 2 orë)</p> <p>1.1. Rritja ekonomike dhe zhvillimi i qëndrueshëm</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyrje, parimet dhe marrëdhënia ndërmjet qëndrueshmërisë dhe zhvillimit ekonomik - Konceptet bazë dhe përkufizimet, përmbledhje e parimeve, konteksti historik; mirëqenia individuale dhe e komunitetit, ndikimi mjedisor; stabiliteti shoqëror dhe siguria mjedisore; masat e zhvillimit ekonomik - Rritja ekonomike e rajonit të ballkanit mesdhetar – Shqipëria, Bullgaria, IRJM, Greqia, Qipro; vende të tjera në rajon: Serbia, Bosnje&Herzegovina, Kroacia <p>1.2. Ekonomia e gjelber në praktikë</p> <ul style="list-style-type: none"> - Burimet e energjisë- 10 burimet e ndryshme të energjisë - Ndryshimi klimatik - Aftësitë e gjelbra - Teknologjitë e gjelbra - Mbrojtja mjedisore dhe etika mjedisore <p>Tema 2: Mikpritje e qëndrueshme (seminar, 1 orë)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Impakti mjedisor - Faktorët që ndikojnë qasjen e qëndrueshme - Përcaktimi i sipërmarrjeve të qëndrueshme dhe miqësore ndaj mjedisit në turizëm dhe mikpritje - Kapaciteti mbajtës dhe destinacionet <p>II. Aktivitete të pavarura mësimore</p>	

1. Studim të rasteve (1 orë)

Studentëve u është dhënë detyra për të marr tre studime të rasti nga bazën e të dhënave të praktikave më të mira me zgjidhje të zhvillimit të qëndrueshëm (<http://database.helix-balkanmed.eu>) dhe të analizojnë nivelin e teknologjisë së gjelbër të zbatuar në kompani (nëse ka) si dhe nevoja e aftësive përkatëse që u duhen menaxherëve dhe punonjësve.

2. Udhëtime dhe bërja e një video (3orë)

Studentëve u është dhënë detyra të vizitojnë një zonë turistike, sipërmarrje dhe organ rregullator që ka të bëj me zhvillimin e rajonit. Ata duhet të bëjnë pyetje në interes dhe të zbulojnë rrugën e duhur për zhvillimin ekonomik në mënyr të qëndrueshme. Për shembull, ata mund të përfshihen në një diskutim me specialistët financiar rreth strategjive të kompanisë rreth vënies së çmimeve, taktikat e menaxhimit të të ardhurave të saj, zgjedhja e kaneleve të shpërndarjes ose të pyesin rreth teknikave ekzistuese dhe të përdora dhe teknologjive për resurset dhe shpenzimet e përdorimit, etj.

Studentët duhet të filmojnë/kapin çdo gjë dhe të krijojnë një video të shkurtër që tregon faktorët më të rëndësishëm për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik por gjithashtu edhe krijimtarinë e tyre.

3. Përmbledhje shkrim (2 orë)

Studentët kanë për detyrë të shkruajnë një ese duke ndjekur udhëzimet specifike:

Formati:

1500 -2000 fjalë me strukturën e mëposhtme

- Hyrje dhe specifikimet e arsyes për zgjedhjen e temës
- Analiza e qëndrueshmërisë dhe sfidat dhe problemet lidhura me temën
- Të shprehin pikëpamjet dhe të shpalosin argumentet (pamje, diagrama ose materiale të tjera vizuale janë të dëshirueshme)
- Konkluzione dhe sugjerime për përmirësim

Temat (studentët duhet të zgjedhin një nga pyetjet e mëposhtme si një temë për esetë e tyre):

- A shkatëron vende punë përpjekjet e mbrojtjes klimatike?
- A mundet që krijimi i aftësive të gjelbra të përfshihet në arsimin formal?
- Cilat janë aftësitë e gjelbra më të nevojshme në turizëm dhe mikpritje?
- Barazia gjinore në punët në sektorin e gjelbër është mit apo realitet për zonat e Ballkanit Mesdhetar?
- Kapacitetet mbajtëse në proceset e planifikimit për zonat bregdetar – interesat afat shkurtër kundrejt atyre afatgjate?
- Kapacitet mbajtëse në proceset e planifikimit për zonat malore - interesat afat

shkurtër kunddrejt atyre afatgjate?

Burimet

Ambjentet

- Objektet e mësimdhënies me zonën e duhur, ventilimin dhe ndriçimin
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Qasje në Internet
- Sigurinë e duhur, higjienike, sigurinë dhe dispozitat e tjera, si dhe vërtetimin e pajtueshmërisë sipas legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe pajisje:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (tavolinë ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime të tilla si Microsoft PowerPoint
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Whiteboard ose dërrasë e zezë. Materiali për të shkruar në të.
- Printer dhe / ose makinë fotokopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burimet e të nxënit:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Material për shpërndarje të programit mësimor të kursit, manuale dhe detyra
- Materiale për shpërndarje të raste të studimit dhe testet
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjenden në programin e mësimin online, punë praktikedhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjerë:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj

Lexime të detyruara dhe të rekomanduar

Lexime i detyruar

- Materiale gjatë kursit dhe manual i publikuar në platformën e të nxënit online.
- Raste praktike të dhëna si materiale shtesë në secilin seksion

Lexim dhe burime të rekomanduara (ndërkombëtarë)

- Capra, F. (1983). The Turning Point - Science, Society and the Rising

- Laszlo, E. (2006). *The Chaos Point - the World at the Crossroads*. Charlottesville: Hamptons Road.
- Marten, G. (2001). *Human Ecology - Basic Concepts for Sustainable Development*. London: Earthscan.
- Pearce, D., Barbier, E., and Makandya, A (1990). *Sustainable Development: Economics and Environment in the Third World*. London: Earthscan.
- Blignia ut, J. and Aronson, J. (2008). Getting Serious about Biodiversity. *Conserv Lett*, 1, pp. 12-17.
- Speth, G. (2008). *The Bridge at the Edge of the World - Capitalism, the Environment, and the Crossing from Crisis to Sustainability*. New Haven/ London: Yale University Press.
 - Speth, G. (2010). *Towards a New Economy and a New Politics. Solutions*. [online] Available at <http://www.thesolutionsjournal.com/node/619>.
 - Danilov-Danil'yan, V., Losev, K., and Reyf, I. (2009). *Sustainable Development in the Twenty-First Century*. IUCN, The World Conservation Union.
 - Shah, A (2010). *Poverty and the Environment*. *Global Issues*. [online] <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats>.
 - Meadows, D., Randers, J. and Behrens, W. (1972). *The Limits to Growth*. New York: Universe Books.
 - World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future (The Brundtland Report)*. Oxford: Oxford University Press.
 - The World Bank (2004). *Responsible Growth for the New Millennium Integrating Society, Ecology, and the Economy*. Washington: The World Bank.
 - Gasparatos, A., El-Haram, M. and Horner, M. (2008). A Critical Review of Reductionist Approaches for Assessing the Progress towards Sustainability. *Environ Impact Assess Rev* 28, pp 286-311.
 - Wheeler, S. (2004). *Planning for Sustainability - Creating Livable, Equitable, and Ecological Communities*. London: Taylor & Fran
 - Czech, B. (2000). *Shoveling Fuel for a Runaway Train - Errant Economists, Shameful Spenders, and a Plan to Stop them All*. Berkeley: University of California Press.
 - Orr, D. (2010). *The Hour Glass. Solutions*. [online] Available at <http://www.thesolutionsjournal.com/node/577>.
 - Adams, W. and Jeanrenaud, S. (2008). *Transition to Sustainability: towards a Humane and Diverse World*. IUCN, The World Conservation Union.
 - Daly, H. (2010). *From a Failed-growth Economy to a Steady-state Economy. Solutions*. [online] Available at <http://www.thesolutionsjournal.com/node/556>.
 - Faber, M. (2008). How to Be an Ecological Economist. *Ecol Econ*, 66, pp. 1-7.
 - Victor, P. (2008). *Book Review: Frontiers in Ecological Economic Theory and*

- Application. *Ecol Econ*, 66(2-3), pp. 552-553.
- Hawken, P., Lovins, A. and Lovins, L. (1999). *Natural Capitalism: Creating the Next Industrial Revolution*. New York: Little Brown.
 - Morris, D. (1983). *Self-reliant Cities: Energy and the Transformation of Urban America*. San Francisco: Sierra Club.
 - McKibben, B. (2007). *Deep Economy: the Wealth of Communities and the Durable Future*. New York: Henry Holt.
 - Greco, T. (2009). *The End of Money and the Future of Civilization*. Vermont: Chelsea Green.
 - Howarth, R. (1996). Discount Rates and Sustainable Development. *Ecol Model*, 92, pp. 263- 270.
- National Oceanic and Atmospheric Administration (2007). *Discounting and Time Preference*. Charleston: NOAA Coastal Services Center, 165-180.
- Ramsey, F. (1928). A Mathematical Theory of Saving. *Econ J*, 38, pp. 543-559.
 - Pigou, A. (1932). *The Economics of Welfare*. London: Macmillan.
 - Goodin, R. (1986). *Protecting the Vulnerable*. Chicago: University of Chicago Press.
 - Kula, E. (1997). *Time Discounting and Future Generations: the Harmful Effects of an Untrue Economic Theory*. London: Quorum.
 - Parfit, D. (1983) *Energy Policy and the Further Future: the Social Discount Rate*. In: D. Maclean D. and P. Brown, eds., *Energy and the Future*. Totowa: Rowman and Littlefield.
 - Cowen, T. And Parfit, D. (1992). *Against the Social Discount Rate*. In: P. Laslett and J. Fishkin, eds., *Justice between Age Groups and Generations*. New Haven: Yale University Press.
 - Treasury UK (1980). *Investment Appraisal and Discounting Techniques and the Use of the Test Discount Rate in the Public Sector*. London: UK Treasury.
 - Dasgupta, A. and Pearce, D. (1972). *Cost-Benefit Analysis: Theory and Practice*. London: Macmillan.
 - Stiglitz, J. (1986). *Economics of the Public Sector*. New York: W.W. Norton.
 - Guo, J. et al. (2006). *Discounting and the Social Cost of Carbon: a Closer Look at Uncertainty*. *Environ Sci Policy*, 9, pp. 205-216.
 - Stern, N. (2007). *The Economics of Climate Change: The Stern Review*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - Nordhaus, W. (2007). *Critical Assumptions in the Stern Review on Climate Change*. *Science*, 317, pp. 210-202.
 - Weitzman, M. (2007). *A Review of the Stern Review of the Economics of Climate Change*. *J Econ Lit*, 45, pp. 703-724.
 - Jouini, E., Marin, J. and Napp, C. (2010). *Discounting and Divergence of Opinion*. *J Econ Theory*, 145, pp. 830-859.
 - Cline, W. (2004). *Meeting the Challenge of Global Warming*. In: B. Lomborg, ed., *Global Crises, Global Solutions*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Malik, A. (2011). Justice to Nature and to the Disadvantaged. World Futures, 67, pp. 106-114.
- McLaughlin, C. and Davidson, G. (1994). Spiritual Politics: Changing the World from the Inside out. New York: Random House.
- Ahmad, S. (1991). Towards Interest-free Banking. Lahore: Institute of Islamic Culture.
- Siddiqi, M. (2001). Economics - an Islamic Approach. Islamabad: Institute of Policy Studies.
- Voinov, A. and Farley, J. (2007) Reconciling Sustainability, Systems Theory and Discounting. Ecol Econ, 63, p p. 104-113.

Titulli i modulit	Kodi i modulit
Qëndrueshmëria në Turizëm (Sipërmarrja)	M2
Përmbledhje e modulit	
<p>Ky modul është i përbërë nga 5 çështje (nën-module) të cilat përqëndrohen në zbatime praktike të qëndrueshmërisë për sipërmarrjet e turistëve dhe të mikpritjes. Në kuptimin më të gjerë, zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm është një proces, i cili plotëson nevojat e turistëve aktual dhe komuniteteve pritëse ndërkohë që mbrojnë dhe përmirësojnë nevojat e të ardhmes. Në kushtet praktike, zbatimi i nocioneve afatgjate varen nga organizimi i bizneseve aktuale dhe se si ato ndërhyjnë me klientët e tyre dhe komunitet. Rrjedhimisht, çështjet kryesore në modul do i referohen risive dhe zgjidhjeve organizative për turizmin e qëndrueshëm, për mundësitë e siguruar nga ekonomia e përvojës, për emërtimin dhe qëndrueshmërinë shoqërore në sipërmarrjet e turizmit dhe mikpritjes.</p>	

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i çështjes	Kodi i çështjes
Qëndrueshmëria në Turizëm (sipërmarrjet)	M2	Përkufizimi i qëndrueshmërisë dhe axhenda e qëndrueshmërisë ³⁶	T3
Metodat e mësuar dhe të dhënies së mësimit			
Orët akademike	Nga të cilat	Aktivitet në klasë/ Leksione, seminare/ workshop	Aktivitete të mësuarit të pavarura/ aktivitet on-line, projekte, praktika, udhëtime (ekskursione), etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		I përgjithshëm për të gjithë kursin	
Shënime të lëndës			
<p>Edhe pse pjesa më e madhe e diskutimit të inovacionit përqëndrohet në produktet e reja dhe teknologjive, e gjitha risia është e bazuar në supozime ekzistuese sfiduese dhe mënyrat e të menduarit. Është e rëndësishme të kuptohet se industria e mikpritjes dhe turizmit janë kryesisht përfituesit e inovacioneve të krijuara në sektorë të tjerë, si prodhimi, ndërtimi, IT etj. Megjithatë, gjithashtu mund të gjenerojnë modele të reja biznesi, siç janë feramat e hapura, institucione me zero mbeturina, parqe tematik dhe të tjera - dhe kjo është një vend që duhet të eksplorohet dhe prezantohet veçanërisht pasi që inovacioni gjeneron drejtimin e ri për zhvillimin e sipërmarrjeve mikpritëse.</p> <p>Shumë zgjidhje inovative të zbatuara në turizëm dhe mikpritje, fillimisht i referoheshin efikasitetit të resurseve të institucioneve turistike dhe si rrjedhim përfshinin përmirësimin e performancës mjedisore të sipërmarrjeve. Ndërgjegjësimi në rritje mjedisor ishte forca e parë lëvizëse për risitë në industrinë turistike. Megjithatë, me avancimin e teknologjisë dhe kërkesës publike drejt një sjelljeje më etike të biznesit, shumë sipërmarrje kanë tendencën që të prezantojnë zgjidhje të reja dhe ee riorganizojnë biznesin e tyre për t'u bërë si përgjegjës si nga ana shoqërore edhe më shumë i zbatueshëm në treg.</p> <p>Kjo temë fokusohet në risitë e qëndrueshmërisë të cilat janë adoptuar në mikpritje, e cila përshkruan variablat që ndikojnë në normën e adoptimit si dhe procesin e</p>			

³⁶ Kjo lëndë është zhvilluar nga Universiteti i Menaxhimit të Varnes (Bullgari)

futjes së risive nga sipërmarrjet në këtë sektor.

Objektivat e mësimit

Tema është e hartuar për të:

- Përshkruar procesin e difuzionit dhe konceptin e inovacionit
- Diskutuar karakteristikat dhe llojet e risive
- Shqyrtuar pasojat e risive
- Prezantuar praktikat e turizmit të qëndrueshëm (PTQ), si risitë dhe sjellja e turizmit etik dhe që shlyen për PTQ-në
- Dhënë informacion mbi ndikimin e sektorit të mikpritjes në qëndrueshmërinë e destinacion turistik
- Shqyrtuar motivuesit dhe kufijtë e sipërmarrjeve turistike për të inkurajuar inovacionin për turizmin e qëndrueshëm
- Prezantuar mjetet aktuale të përdorura nga sipërmarrjet e turizmit për integrimin e inovacioneve TQ
- Përshkruar procesin e futjes së inovacionit të mundshëm (teknologjike dhe jo teknologjike) për sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm

Rezultatet e mësimit

Pas përfundimit të temës (nën modulit), të trajnuarit duhet të jenë në gjendje të :

- Demonstrojnë një ndërgjegjësim dhe ndjeshmëri ndaj inovacionit në turizëm
- Analizoj, vlerësoj dhe diskutoj risitë e ndryshme të mundshme për t'u integruar në sipërmarrjet turistike
- Zbatojnë njohuritë e tyre në risi në sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm
- Integrojnë risitë për sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm - si sjellje e turizmit etik dhe shpërblimi.

Metodat e vlerësimit

Detyrat (ju lutemi rendisni dhe përshkruani në detaje të gjitha aktivitetet që duhet të përfshihen këtu)

Metoda e vlerësimit

- **Praktika e mira të rasteve të studimit**

- **Detyrë me shkrim**

<https://database.helix->

balkanmed.eu/searchpractices

- **Pyetje për diskutim**
- **Udhëtim dhe bërje e një video**

Përmbajtja e detajuar e temës

I. Aktivitetet në klasë

○ **Akullthyesi (Icebreakers) dhe aktivitetet prezantuese**

Në fillim të secilës temë rekomandohet aktiviteti i akullthyesit (icebreaker) për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e të qenurit i hapur dhe të pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet që nxit formimin e grupeve pasi këto aktivitete kanë aftësinë të krijojnë një atmosferë miqësore dhe të shmangin stresin. Ato mund të zgjidhen në mënyrë tematike në përputhje me përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.

• **Pjesëmarrje aktive**

Nxënësit pritet të ndjekin mësimet rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e mysafirëve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Pritet që ata të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluarat paraprakisht. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personale dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

• **Studimet e rasteve**

Secila temë është e mbështetur me raste studimore të jetës reale dhe praktikat më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten paraprakisht nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilës sesion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritet të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të ndiqet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

o Lektorë të ftuar

Kurdoherë që profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët nga industritë dhe profesionet e lidhura do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke parashtruar pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve me vlerë.

o Seminare

Tema 1: Shpërndarja e risive - sjellja etike e turizmit dhe marrja e fryteve (seminar, 1 orë)

- 1.1 Çfarë është përhapja e risive**
- 1.2 Karakteristikat e inovacioneve**
- 1.3 Llojet e inovacionit (teknologjik dhe jo-teknologjik)**
- 1.4 Pasojat e inovacioneve**
- 1.5 Praktikant e turizmit të qëndrueshëm (STP), si risitë.**
- 1.6 Sjelljet e turizmit etik dhe të paguhen drejt STP.**

Theme 2: Risi për sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm - inovacioneve teknologjike dhe jo teknologjike (seminar, 2 orë)

- 2.1 Ndikimi i sektorit të mikpritjes në qëndrueshmërinë e destinacionit turistik**
- 2.2 motivues dhe kufijtë e sipërmarrjeve turistike për të nxitur risi për turizmin e qëndrueshëm**
- 2.3 Mjetet e përdorura nga sipërmarrjet turistike për integrimin e risive ST**
- 2.4 Inovacioni i mundshëm (teknologjik dhe jo-teknologjik) për sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm.**

II. Aktivitete të pavarura mësimore

1. Studim rasti (3 orë)

Shpërndarja e risive - sjellja etike e turizmit dhe marrja e fryteve.

2. Studim rasti (3 orë)

Risi për sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm - inovacioneve teknologjike dhe jo teknologjike

Burimet

Ambjentet

- Objektet e mësimdhënies me zonën e duhur, ventilimin dhe ndriçimin
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Qasje në Internet

- Sigurinë e duhur, higjienike, sigurinë dhe dispozitat e tjera, si dhe vërtetimin e pajtueshmërisë sipas legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe pajisje:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (tavolinë ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime të tilla si Microsoft PowerPoint
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Whiteboard ose dërrasë e zezë. Materiali për të shkruar në të.
- Printer dhe / ose makinë fotokopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burimet e të nxënit:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Material për shpërndarje të programit mësimor të kursit, manuale dhe detyra
- Materiale për shpërndarje të raste të studimit dhe testet
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjenden në programin e mësimin online, punë praktike dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjerë:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj

Leximi i kërkuar dhe i rekomanduar

Leximi i kërkuar

- Materiale gjatë kursit dhe manual i publikuar në platformën e të nxënit online.
- Raste praktike të dhëna si materiale shtesë në secilin seksion

Lexim dhe burime të rekomanduara (ndërkombëtarë)

Roger, E. M. (1995). Diff usion of I nnovations. 4th ed. New York: Free Press. Roger,

E. M. (2003). Diff usion of In novations. 5th ed. New York: Free Press.

Swaebrooke, L. (2002). Sustainable Tourism M anagement. Weaver, D. (2006). Sustainable Tourism. Elsevier, pp. 73-110.

Middleton, T. (2002).

Sustaina ble Tourism:A marketing Perspective.Butterworth- Heinemann, pp.133-201.

Sustainable Tourism Division of Rainforest Alliance (2009). Guide for Sustainable Tourism Best

<http://www.rainforestalliance.org/tourism/documents/tourismpracticesguide.pdf>

Robinson, L. (2009). A Summary of Diffusion of Innovations. [online] Available [http://www.enablingchange.com.au/Summary Diffusion Theory.pdf](http://www.enablingchange.com.au/Summary%20Diffusion%20Theory.pdf)

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i çështjes	Kodi i çështjes
Qëndrueshmëria në Turizëm (sipërmarrjet)	M2	Përkufizimi i qëndrueshmërisë dhe axhenda e qëndrueshmërisë ³⁷	T4
Metodat e nxënies dhe dhënies së mësimt			
Orët akademikë	Nga të cilat	Aktivitet në klasë/ Leksione, seminare/ workshop	Aktivitete nxënie të pavarura/ aktivitet on-line, projekte, praktika, udhëtime (ekskursione), etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për tërë kursin	
Shënime të lëndës			
<p>Zgjidhjet e qëndrueshme për sipërmarrjet e turizmit dhe mikpritjes janë të shumëllojshme – nga pajistet e TIK-ut dhe zbatimet që janë me tradicionale brenda muajve që nga prezantimi i tyre e deri në menaxhimin më kompleks të mjediseve dhe modeleve të përgjithshme të energjisë së ripërdorshme. Gjithashtu, shumë nga këto zhvillime çojnë në rehatinë e përmirësuar për turistët përveç efikasitetit të burimeve. Përfitimet afatgjata për komunitetin e destinacioneve në shumicën e rasteve janë të padiskutueshme.</p> <p>Për rajonin e Ballkanit Mesdhetar, zgjidhjet e qëndrueshmërisë janë shumë të nevojshme me efektet e ndryshimit klimatik që po bëhen gjithnjë e më të dukshme në jetën e përditshme, të tilla si rritja e temperaturës verore, ndodhitë vjetore të fatkeqësive natyrore si përmbytjet, thatësia, pakësimi i ujit, etj. Në të njëjtën kohë,</p>			

³⁷ Kjo lëndë është zhvilluar nga Universiteti Shkodrës “Luigj Gurakuqi” (Shqipëri)

shumë sipërmarrje (Veçanërisht sipërmarrjet e vogla dhe të mëdha) hezitojnë të fusin pajisje dhe ose modele organizative pasi ata nuk janë të bindur për efikasitetin ekonomik të risive. Rrjedhimisht, mesazhi kryesor i kësaj tem është zgjidhjet e qëndrueshme nuk janë një lluks dhe sjellin efekte pozitive për bizneset që tejkalojnë investimin fillestar për inovacionin.

Objektivat e mësimit

Tema është e hartuar për të:

- Prezantuar dhe vlerësuar qëndrueshmërinë e zgjidhjeve në fushën e zonave të menaxhimit funksional
- Rritur kompetencat për dhënien e zgjidhjeve të qëndrueshme për mikpritjen e sipërmarrjeve të vogla dhe të mesme.
- Shtuar njohuritë, shkathtësitë dhe aftësi për të zhvilluar zgjidhjet llogjike dhe të pajtueshme për sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm.

Rezultatet e mësimit

Pas përfundimit të temës (nën modulit), kursantët duhet të jenë në gjendje:

- Të krijojnë zgjidhjeve të qëndrueshme në menaxhimin e marketingut, menaxhimin e burimeve njerzore, menaxhimin operacional dhe manexhimin financiar.
- Të zhvilloj rekomandime konkrete për të kapërcyer barrierat e ndryshme dhe të ofroj zgjidhje të qëndrueshme për sipërmarrjet e turizmit
- Të tregojnë njohuri dhe shkathtësi për turizmin e qëndrueshëm
- Të vlerësojnë në mënyrë kritike dhe të krahasojnë perspektivat e ndryshme në zgjidhjet e qëndrueshme për mikpritjen e sipërmarrjeve të vogla dhe të mesme.
- Të analizojnë, vlerësojnë dhe diskutojnë qëndrueshmërinë në mikpritje dhe turizëm.

Metodat e vlerësimit

Detyrat (ju lutemi rendisni dhe përshkruani në detaje të gjitha aktivitetet që duhet të përfshijnë këtu)

Metoda e vlerësimit

• **Praktika të mira të rasteve të studimit**

<https://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices>

- **Pyetje për diskutim**
- **Udhëtim dhe bërje e një video**

• **Detyrë me shkrim**

Përmbajtja e detajuar e temës

I. Aktivitetet në klasë

- **Aktivitete Akullthyesë dhe hyrëse.**

Në fillim të secilës temë, rekomandohet aktiviteti i akullthyesit për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e hapjes dhe pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet i ndërtimit të ekipit pasi ata kanë aftësinë për të krijuar një atmosferë miqësore dhe për të devijuar stresin. Ata mund të zgjidhen në mënyrë tematike për të përputhur përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.

- **Pjesëmarrje aktive**

Nxënësit pritet të ndjekin mësimet rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e mysafirëve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxëniet. Pritet që ata të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluar para praktikës. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personalë dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

- **Studimet e rasteve**

Secila temë është e mbështetur me raste studimore të jetës reale dhe praktikat më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten paraprakisht nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilës sesion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritet të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të ndiqet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

o Lektorë të ftuar

Kurdoherë që profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët nga industritë dhe profesionet e lidhura do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke parashtruar pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve me

vlerë.

o **Seminaret**

Tema 1: Zgjidhjet e qëndrueshmërisë e për mikpritjen e SVM (seminar, 3orë)

1.1 Zgjidhjet e qëndrueshmërisë në menaxhimin e marketingut

1.2 Zgjidhjet e qëndrueshmërisë në menaxhimin e burimeve njerzore

1.3 Zgjidhjet e qëndrueshmërisë në menaxhimin operacional

1.3 Zgjidhjet e qëndrueshmërisë në manexhimin financiar

III. Aktivitete të pavarura mësimore

3. Studim rasti (6 orë)

Zgjidhjet e qëndrueshmërisë në mikpritjen e SVM- menaxhimi i ambjenteve, efikasiteti i energjisë, mjeteve të TIK-ut, risive logjike.

Burimet

Ambjentet

- Objektet e mësimdhënies me zonën e duhur, ventilimin dhe ndriçimin
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Qasje në Internet
- Sigurinë e duhur, higjienike, sigurinë dhe dispozitat e tjera, si dhe vërtetimin e pajtueshmërisë sipas legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe pajisje:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (tavolinë ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime të tilla si Microsoft PowerPoint
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Whiteboard ose dërrasë e zezë. Materiali për të shkruar në të.
- Printer dhe / ose makinë fotokopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burimet e të nxënit:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Material për shpërndarje të programit mësimor të kursit, manuale dhe detyra
- Materiale për shpërndarje të raste të studimit dhe testet

- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjenden në programin e mësimin online, punë praktike dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjerë:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj

Leximi e detyruar dhe të rekomanduar

Leximi detyruara

- Materiale gjatë kursit dhe manual i publikuar në platformën e të nxënit online.
- Raste praktike të dhëna si materiale shtesë në secilin seksion

Lexim dhe burime të rekomanduara (ndërkombëtarë)

- Swaebrooke, L. (2002). Sustainable Tourism Management. CABI Publishing
- Harrison, L.C. and Husbands, W. (1996). Practicing responsible Tourism: International Case Studies in Tourism Planning, Policy and Development. Toronto: Ryerson Polytechnic University.
- Robinson, M. et al. (2000). Environmental Management and Pathways to Sustainable Tourism: Reflections on International Tourism. Centre for Travel and Tourism & Business Education Publishers Ltd.
- Sweeting, J. E. N. and Sweeting, A. R. (2007). A Practical Guide to Good Practice Managing Environmental and Social Issues in the Accommodations Sector. Centre for Environmental Leadership in Business & Tour Operators' Initiative for Sustainable Tourism Development.

[online] Available at

<http://www.toinitiative.org/fileadmin/docs/publications/HotelGuideEnglish.pdf>

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i çështjes	Kodi i çështjes
Qëndrueshmëria në Turizëm (Sipërmarrjet)	M2	Ekonomia e përvojës dhe qasja eksperimentale në turizëm ³⁸	T5
Të nxënësit dhe Metodatat e dhënies së Mësimit			
Orët akademike	Nga të cilat	Aktivitet në klasë/ Leksione, seminare/ workshop	Aktivitete nxënie të pavarura/ aktivitet on-line, projekte, praktika, udhëtime (ekskursione), etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për gjithë kursin	
Shënime për temën			
<p>Objekti kryesor i kësaj teme është ekonomia e përvojës, veçanërisht në sektorin e turizmit, ku koncepti i turizmit me bazë eksperiencën po fiton vazhdimisht terren. Tema përfshin dy nën tema:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ekonomia e përvojës e - perspektiva për rajonin e Ballkanit Mesdhetar 2. Turizme mbi bazë të përvojës dhe zhvillimi i qëndrueshëm <p><i>Ekonomia e përvojës</i></p> <p>Koncepti i ekonomisë së përvojës është relativisht i ri, i përmendur për herë të parë në vitet 1990. Konsiderohet të jetë faza tjetër pas ekonomisë së shërbimit dhe quhet ekonomia e përvojës sepse është një ekonomi ku përvoja e klienti është po aq e rëndësishme (ose më shumë) sa edhe produkti ose shërbimi që ai konsumon. Megjithatë koncepti i ekonomisë së përvojës fillimisht fokusohet në biznes, tani ai ka kaluar në turizëm, arkitekturë, planifikim urban dhe në fusha të tjera (Pine dhe Gilmore, 1998)</p> <p>Pine dhe Gilmore (1998) argumentojnë se, ashtu siç ka ndodhur edhe më parë me shërbimet, të cilat janë kthyer në komoditet, tani përvojat po zhvillohen si një hap tjetër në atë çfarë quhet rritja e vlerës ekonomike. Tashmë një numër i madh kompanish ofrojnë përvojat për të shitur më mirë produktet e tyre tradicionale dhe shërbimet. Ndryshimi më i madh është hartimi dhe ofrimi i eksperiencave nga ata vetë për të cilët konsumatorët do të paguajnë një tarifë. Ky ndryshim është i</p>			

³⁸ Kjo lëndë është zhvilluar nga Departamenti I Planifikimit dhe zhvillimit rajonal, Universiteti I Thesalisë (Greqi)

krahasueshëm me të të ekonomisë industriale në ekonominë e shërbimit dhe sipas Pine dhe Gilmore (1998), kompanive do t'u duhet të përmirësojnë ofertat e tyre në këtë fazë tjetër të ekonomisë së vlerës, nëse dëshirojnë të vazhdojnë të jenë konkures.

Turizmi mbi bazë të përvojës

Globalizimi, ndryshimet demografike, përparimet në teknologji dhe shëndrimi në preferencat e konsumatorit e kanë drejtuar kërkësen për një produkt të ri turistik. Këto ndryshime mund të identifikohen në tre (3) nivele:

- Preferencat e konsumatorit
- Ofrimi i destinacioneve dhe atraksioneve turistike
- Ofruesit përfundimtar dhe të ndërmjetëm të “produktit”turistik

Si rezultat, turizmi “në bazë të eksperiencës”, është një koncept i ri që po zhvillohet gradualisht. Ky koncept i ri ndryshon nga praktika normale, e cila bazohet në burimet “ekzistues” të destinacionit dhe në furnizimin me paketa pushimesh të përbalueshme (turizmi masiv).

Turizmi në bazë të përvojës është një lloj i turizmit alternativë që është i ndryshëm nga turizmi tradicional (Stamboulis, Y., & Skayannis, P., 2003) dhe është i karakterizuar nga ofertat që kanë një shkallë relativisht të lartë diferencimi, vlera e tyre e të qenit të paprekshme dhe perceptimi i tyre kryesisht varet nga konsumatorët. Shërbimet turistike, në kuptimin e tyre tradicional, janë thjeshtë konteksti për eksperiencën, i shtuar në burimet natyrore dhe infrastrukturat që përforcojnë modelin tradicional të turizmit (e konsideruar thjeshtë si masë e mikpritjes). Brishtësia e produktit (eksperienca) kërkon ndjeshmëri të lartë në cilësi dhe organizim. Qëndrueshmëria nevojitet si një garanci: eksperienca ka nevojë të rinovohet, madje dhe të riprojektohet, ndërkohë që destinacioni duhet të jetë nga ana sociale dhe mjedisore i qëndrueshëm.

Objektivat e të nxënit

Kjo temë ka për qëllim njohjen e studentëve në diskursin e pikëpamjeve të reja mbi aktivitetin ekonomik dhe me çështjet e zhvillimit ekonomik, dmth me problematikën në lidhje me kalimin nga ekonomia e shërbimit për të ekonomia e përvojës. Theks i veçantë vihet në zbatimin e perspektivës së ekonomisë së përvojës në sektorin e mikpritjes dhe turizmit dhe lidhjen e saj me konceptin e turizmit të qëndrueshëm.

Studentët priten që të fitojnë njohuri bashkëkohore dhe të kuptuarin e çështjeve, përtej njohurive që ata kanë fituar gjatë studimeve të tyre të mëparshme, përmes literaturës akademike, studimeve të rasteve dhe materialeve të tjera mësimore, si

dhe nga mësimi, duke përfshirë detyra të vogla projekti. Qëllimi është që të fitojnë aftësinë për të kuptuar zhvillimin e ekonomisë moderne turistike dhe tendencat aktuale dhe të ardhshme.

Në këto nivele, si dhe në lidhje me përmbajtjen e temave të tjera, studentët priten që të jenë në gjendje të kuptojnë ekonominë në një mënyrë shkencore (nëpërmjet hulumtimit, grumbullimit dhe shfrytëzimit të materialit, dmth nëpërmjet të dhënave dhe tërheqjen e informacionit, përzgjedhjen, organizimin dhe tërësinë e prezantimit, të kuptuarin e parimeve organizative të ekonomive dhe shoqërive, veçanërisht në lidhje me teknologjinë, turizmin dhe hapësirën); për të shprehur gjykime me argumente të strukturuar (shpjegimi i problemeve në një mënyrë analitike dhe kombinimi i njohurive me aftësinë për të bërë krahasime); dhe të artikulojë ide të reja dhe largpamësi (duke shpjeguar dhe kombinuar njohuritë), si dhe duke shfrytëzuar njohuritë e tyre për studimet e mëtejshme.

Tema vë theksin në aftësitë e përgjithshme të mëposhtme:

- Marrja, analizimi dhe sintetizimi i të dhënave dhe informacionit me përdorimin e teknologjive të nevojshme (aty ku është e zbatueshme)
- Përshtatja me kushtet e reja
- Puna personale
- Puna në një mjedis ndërdisiplinor
- Prodhimi i ideve të reja kërkimore
- Respektimi i diversitetit dhe multikulturalizmit
- Nxitja e njohurive të lirë, kreative dhe induktive

Rezultatet e mësimit

Pas përfundimit të temës (nën modulit), kursanti duhet të jenë në gjendje:

- Të kuptoj çështjet të rëndësishme të ekonomisë së përvojës
- Të kuptoj se si vendet e rajonit të Ballkanik-Mesdhetar mund të qasen temës së ekonomisë së përvojës
- Të kuptoj konceptin e turizmit të përvojës
- Të identifikoj dhe analizoj shembuj të turizmit të përvojës
- Të kuptoj zbatimin e konceptit të ekonomisë së përvojës në sektorin e mikpritjes dhe turizmit
- Të fitoj njohuri për sfidat të përballuara në kalimin nga turizmi tradicional në turizmin e përvojës
- Të kuptoj rolin e aktorëve të ndryshëm dhe të identifikoj ndikimin, rëndësinë e tyre, perspektivën dhe mekanizmin e pjesëmarrjes në zhvillimin e iniciativave të zhvillimit të turizmit bazuar në përvojë.
- Të kuptoj se si çështjet shoqërore, ekonomike, mjedisore dhe kulturore kanë të

<p>bëjnë me dhe ndikojnë në turizmin e bazuar në përvojë dhe planifikimin e tij</p> <ul style="list-style-type: none"> - Të rrisë vetëdijen për çështjet e qëndrueshmërisë dhe se si këto çështje janë ngulitur në konceptin e turizmit të bazuar në përvojë - Të jetë në gjendje të propozojë veprime drejt zhvillimit të turizmit të përvojës 	
Metodat e vlerësimit	
Detyrat (ju lutemi rendisni dhe përshkruani në detaje të gjitha aktivitetet që duhet të përfshihen këtu)	Metoda e vlerësimit
<ul style="list-style-type: none"> • Studim rasti Studentët diskutojnë dhe analizojnë rastet reale dhe ndoshta do t'u kërkohet të sjellin zgjidhje ose mendime mbi problemet e vërteta ose të sajura) • Material video, veçanërisht studim rasti Video të përshtatshme rastesh ose video shpjeguese ose ekspozuese ndaj temave të veçanta të cilat do të përdoren për të ndihmuar studentët për të kuptuar më mirë disa nga konceptet më kryesoret të temës • Pyetje për diskutim Pyetje të shkurtra, të hartuara për të nxitur diskutim mbi një temë të caktuar dhe që t'i përfshijë ata. • Debatë Diskutime më të gjata, në fund të një koncepti të rëndësishëm teorik ose në fund të leksionit, ku studentët debatojnë çështje specifike (ose edhe raste studimore) dhe pritjet që të ofrojnë argumente përkatëse për rezultatet e të nxënësve • Detyrat e shtëpisë / Detyrat Studentëve u jepet një detyrë për t'u përgatitur për mësimin e ardhshëm. Zakonisht kjo përfshin një sasi të vogël leximi dhe kërkimi 	<ul style="list-style-type: none"> • Pjesëmarrje në klasë dhe pjesëmarrje aktive në diskutimet dhe debatet në klasë • Test me alternative të shumfishta • Detyra me shkrim ose projekt në grup

dhe mund të kërkojë një prezantim të shkurtër në klasë

- **Projekt në Grupit**

Përndryshe nga detyrat individuale, studentëve mund t'u jepet një projekt në grup ku përfundimi i punës kërkon bashkëpunim dhe punën në grup. Kjo mund të përfshijë një prezantim të shkurtër në klasë

Tregues të përmbajtjes së lëndës

I. Aktivitetet në klasë

- **Aktivitete Akullthyesë dhe hyrëse.**

Në fillim të secilës temë, rekomandohet aktiviteti i akullthyesit për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e hapjes dhe pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet i ndërtimit të ekipit pasi ata kanë aftësinë për të krijuar një atmosferë miqësore dhe për të devijuar stresin. Ata mund të zgjidhen në mënyrë tematike për të përputhur përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.

- **Pjesëmarrje aktive**

Nxënësit pritët të ndjekin mësimet rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e mysafirëve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Pritët që ata të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritët të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluarat paraprakisht. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personale dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

- **Studimet e rasteve**

Secila temë është e mbështetur me raste studimore të jetës reale dhe praktikat më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten paraprakisht nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilës sesion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritët të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por

gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të ndiqet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

o Lektorë të ftuar

Kurdoherë që profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët nga industritë dhe profesionet e lidhura do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke parashtruar pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve me vlerë.

o Seminaret

Tema 1: Eksperiencë Economy (seminar, 1 orë)

- 1.1. Koncepti i ekonomisë së përvojës:** Përkufizimi, karakteristikat themelore, çështjet e rëndësishme.
- 1.2. Karakteristikat e përvojës:** Përvoja mund të analizohet në dy dimensione (pjesëmarrja dhe lidhja) dhe ndahen në katër kategori më të gjera ("katër sferat e përvojës"): arsimore, argëtuese, estetike dhe zbatimës. Përmes këtyre dimensioneve dhe kategorive, përvoja mund të projektohet, tregtohet dhe konsumohet.
- 1.3. Përvoja e projektimit:** Parimet kryesore të përvojës së projektimit që kanë dalë nga kompanitë që praktikojnë projektimin e përvojës.
- 1.4. Roli i teknologjisë në ekonominë e përvojës:** Ndërsa teknologjitë e reja sjellin mundësi të reja, kompanitë kanë filluar të përfitojnë nga këto mundësi për të krijuar forma të reja të përvojave për të qëndruar konkurrues. Teknologjitë e reja gjithashtu ndikojnë në mënyrën se si komunikohen dhe shpërndahen përvojat.
- 1.5. Roli i mediave sociale:** Roli i mediave sociale është vendimtar në rritjen e rëndësisë së përvojës, pasi që tani është e mundur të ndash me lehtësi dhe të krahasosh përvojat, ashtu siç ishte më parë e mundur me mallrat.
- 1.6. Nga "përvoja" në "transformim":** Pine dhe Gilmore tashmë kanë folur për fazën tjetër, e cila ka të bëjë me kalimin nga ofrimi i përvojës në ofrimin e "transformimit", që do të thotë arritja e një qëllimi specifik.
- 1.7. Perspektivat për rajonin e Ballkanit Mesdhetarë:** Qasjet në ekonominë e përvojës dhe perspektivat e saj në vendet e rajonit të Ballkanik-Mesdhetar.

Tema 2: Turizmi me përvojë (seminar, 1 orë)

- 1.1. Përvoja në sektorin e mikpritjes dhe turizmit:** Në ekonominë e përvojës, rritja e të ardhurave sipas shkallës në të cilën konsumatorët gëzojnë

përvojën e tyre. Katër dimensionet e përvojës (estetike, arsimore, argëtuese dhe zbavitëse) luajnë një rol të rëndësishëm në rritjen e mirëqenies së perceptuar. Në rastin e turizmit, shkalla e Përvojës Turistike të Paharrueshme (PTP) është zhvilluar për të matur kënaqësinë e klientit.

1.2. Koncepti i turizmit në bazë të përvojës: Përkufizimi i konceptit, karakteristikat themelore.

1.3. Parametrat bazë dhe çështjet e rëndësishme të turizmit në bazë të përvojës: përvoja si një "përmbajtje e re" për turizmin, aktorë dhe palë të interesuara, inovacioni, faza, organizimi, sfida për kalimin në turizëm në bazë të përvojës.

1.4. Ndryshimet në tregun turistik: Një numër ndryshimesh në nivele të ndryshme kanë çuar në nevojën për një model të ri të turizmit. Cilat janë këto ndryshime dhe si e lehtësojnë ato lindjen e turizmit në bazë të përvojës.

1.5. Ristrukturimi i vlerës së ofertave në sektorin e mikpritjes dhe turizmit: Çfarë kërkohet për të krijuar kushtet për kalimin në turizëm bazuar në përvoja.

1.6. Roli i hapësirës lokale: Tre (3) modelet e përfshirjes së hapësirës lokale në aktivitetin e turizmit.

1.7. Nga turizmi tradicional në turizmin alternativ dhe turizmin bazuar në përvojën: Ekziston një ndryshim i dukshëm nga turizmi tradicional në turizmin alternativë. Brenda tij, versioni i turizmit bazuar në përvojë po fiton terren, pasi paraqet një mundësi shumë më sfiduese dhe bazohet në krijimin e një avantazhi të qëndrueshëm konkurrues nëpërmjet ofrimit të përvojave të paharrueshme dhe shumë të personalizuar për klientit.

Tema 3: Turizmi me bazë eksperience dhe zhvillimi i qëndrueshëm (seminar, 1 orë)

3.1. Koncepti i turizmit të qëndrueshëm: Përkufizimi i konceptit, karakteristikat themelore, çështjet të rëndësishme.

3.2. Rëndësia dhe lidhja e ekonomisë së përvojës me qëndrueshmërinë e turizmit: Kultura, cilësia dhe ndërgjegjësimi mjedisor. Pse turizmi bazuar në përvojë është i qëndrueshëm.

3.3. Praktik më të mira në turizmin e bazuar në përvojën e qëndrueshme: Studimet e rasteve që lidhin turizmin e përvojës dhe qëndrueshmërinë.

II. Aktivitete të pavarura mësimore

1. Tema 1: Ekonomia e Përvojës (2 orë)

1. Videot e rekomanduara dhe burimet e tjera në internet

Do të sugjerohet një numër burimesh në internet (video, forume, faqe interneti, biografi, etj.) Si një alternativë për studentët për të fituar një kuptuar më të thellë dhe më tepër njohuri mbi lëndët e diskutuara në klasë.

2. Leximi i rekomanduar

Një numër i vogël i librave dhe/ose artikujve të përzgjedhur do të sugjerohet që studentët të fitojnë njohuri dhe mirëkuptim të mëtejshëm mbi lëndët e diskutuara në klasë.

3. Detyrat

Studentëve do t'u jepet një detyrë që të përfundohet për mësimin e ardhshëm. Detyra ose do të jetë detyrë individual ose një detyrë e një grupi të vogël (zgjedhja e studentit) dhe që të mund të përfshijë hulumtime, vlerësime dhe rekomandime për një rast të jetës reale.

2. Tema 2: Turizmi i bazuar në përvojë (2 orë)

1. Videot e rekomanduara dhe burimet e tjera në internet

Do të sugjerohet një numër burimesh në internet (video, forume, faqe interneti, biografi, etj.) Si një alternativë për studentët për të fituar një kuptuar më të thellë dhe më tepër njohuri mbi lëndët e diskutuara në klasë.

2. Leximi i rekomanduar

Një numër i vogël i librave dhe/ose artikujve të përzgjedhur do të sugjerohet që studentët të fitojnë njohuri dhe mirëkuptim të mëtejshëm mbi lëndët e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Studentëve do t'u jepet një detyrë që të përfundohet për mësimin e ardhshëm. Detyra ose do të jetë detyrë individual ose një detyrë e një grupi të vogël (zgjedhja e studentit) dhe që të mund të përfshijë hulumtime, vlerësime dhe rekomandime për një rast të jetës reale.

3. Tema 3: Turizmi me bazë eksperience dhe zhvillimi i qëndrueshëm (2 orë)

1. Video të rekomanduara dhe burime të tjera në internet

Do të sugjerohet një numër burimesh në internet (video, forume, faqe interneti, biografi, etj.) Si një alternativë për studentët për të fituar një kuptuar më të thellë dhe më tepër njohuri mbi lëndët e diskutuara në klasë.

2. Leximi i rekomanduar

Një numër i vogël i librave dhe/ose artikujve të përzgjedhur do të sugjerohet që studentët të fitojnë njohuri dhe mirëkuptim të mëtejshëm mbi lëndët e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Studentëve do t'u kërkohet të gjejnë dhe paraqesin një studim real rastit, i cili do të nxjerrë në pah lidhjen midis turizmit të bazuar në përvoja dhe qëndrueshmërisë. Studimet e rasteve do të zhvillohen dhe paraqiten duke përdorur modelet e studimit të rasteve të projektit.

Burimet

Ambjentet

- Objektet e mësimdhënies me zonën e duhur, ventilimin dhe ndriçimin
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Qasje në Internet
- Sigurinë e duhur, higjienike, sigurinë dhe dispozitat e tjera, si dhe vërtetimin e pajtueshmërisë sipas legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe pajisje:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (tavolinë ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime të tilla si Microsoft PowerPoint
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Whiteboard ose dërrasë e zezë. Materiali për të shkruar në të.
- Printer dhe / ose makinë fotokopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burimet e të nxënit:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Material për shpërndarje të programit mësimor të kursit, manuale dhe detyra
- Materiale për shpërndarje të raste të studimit dhe testet
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjenden në programin e mësimin online, punë praktikë dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjerë:

- Ditari i frekuentimit

- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj

Leximi te detyra dhe të rekomanduar

Leximi i detyruar

- Materiale gjatë kursit dhe manual i publikuar në platformën e të nxënit online.
- Raste praktike të dhëna si materiale shtesë në secilin seksion
- Pine, B. and Gilmore, J.(1999). *The Experience Economy: Work is Theatre &Every Business a Stage*. Boston: Harvard Business Press.
- Pine,B.and Gilmore,J.(2011).*The Experience Economy*.Boston:Harvard Business Press.
- Stamboulis, Y., and Skayannis, P. (2003). Innovation Strategies and Technology for Experience-Based Tourism. *Tourism Management*, 24(1), fq. 35-43.

Lexime dhe burime të rekomanduara (ndërkombtarë)

- Apostolopoulos, Y., Loukissas, P. and Leontidou, L. (2001). *Mediterranean Tourism: Facets of Socioeconomic Development and Cultural Change*. London: Routledge.
- Berry, L., Haeckel, S. and Carbone, L. (2002). Managing the Total Customer Experience. [ebook] Sloane Management Review.
- Boswijk, A., Thijssen, T., and Peelen, E. (2007). *The Experience Economy. A New Perspective*.Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- Carmichael, B. and Morrison, A. (2011). Tourism Entrepreneurship Research.*Tourism Planning & Development*, 8(2), fq 115-119.
- Chand, S. (2018). Experience Economy in the Hospitality and Tourism Context. *Tourism Management Perspectives*, Vol. 27, July, fq. 83-90.
- Fuglsang, L., and Eide, D. (2013). The Experience Turn as 'Bandwagon': Understanding Network Formation and Innovation as Practice. *European Urban and Regional Studies*, 20(4), fq. 417-434
- James, H., Gilmore, B. and Pine, J. (2002). Customer Experience Places: the New Offering Frontier, *Strategy & Leadership*, 30 (4), fq. 4-11.
- Jensen, J. (2013). IT and Experiences: User Experience, Experience Design and User- Experience Design. In: J. Sundbo and F. S0rensen, eds., Handbook on the Experience Economy. Cheltenham: Edward Elgar, fq. 179-208.
- Morgan, M., Elbe, J. and de Esteban Curiel, J. (2009). Has the Experience Economy Arrived? The Views of Destination Managers in Three Visitor-dependent Areas. *International journal Of Tourism Research*, 11(2), fq 201-216.
- Poulsson, S. and Kale, S. (2004). *The Experience Economy and Commercial*

Experiences. Westburn Publishers Ltd.

- Prahalad, C. and Ramaswamy, V. (2004). Co-creation Experiences: The Next Practice in Value Creation. *Journal of Interactive Marketing*, 18(3), fq. 5-14.
- Prebensen, N., Woo, E. and Uysal, M. (2014). Experience Value: Antecedents and Consequences. *Current Issues in Tourism*, 17(10), fq. 910-928.
- Ritchie, J., Tung, V. and Ritchie, R. (2011). Tourism Experience Management Research: Emergence, Evolution and Future Directions. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 23(4), fq. 419-438.
- Sundbo, J. and Darmer, P. (2017). Creating Experiences in the Experience Economy. Edward Elgar.
- Sundbo, J., & S0rensen, F. (2013). Introduction to the Experience Economy. In: J. Sundbo and F. S0rensen, eds., *Handbook on the Experience Economy*. Cheltenham: Edward Elgar, fq.1-17.
- Svabo, C. et al. (2013). Experiencing Spatial Design. In: J. Sundbo and F. S0rensen, eds. *Handbook on the Experience Economy*. Cheltenham: Edward Elgar, fq. 310-324.
- Tung, V. and Ritchie, J. (2011). Exploring the Essence of Memorable Tourism Experiences. *Annals of Tourism Research*, 38(4), fq. 1367-1386.
- Uriely, N. (2005). The Tourist Experience. Conceptual Developments. *Annals of Tourism Research*, 32 (1), fq. 199-216.
- Williams, A and Shaw, G. (2011). Internationalization and Innovation in Tourism. *Annals of Tourism Research*, 38(1), fq. 27-51.

Lexime dhe burime të rekomanduara (kombëtare)

- Ανδριώτης Κ. (2003), Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του, ΤΟΠΟΣ, τομ., 20-21, σσ. 139-154.
- Κοκκώσης, Χ. και Τσάρτας, Π. (2001), Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., & Γκρίμπα, Ε. (2011), Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού. Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Σιγάλα Μ. (2014), Από το μαζικό τουρισμό στον τουρισμό της εμπειρίας. Διημερίδα «Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη: προτάσεις πολιτικής» Ελληνική Ένωση Τραπεζών. 29 – 30 Σεπτεμβρίου 2014.
- Σκάγιαννης Π. (2004), Εναλλακτικός τουρισμός και τουρισμός εμπειριών. Στο Αντωνόπουλος, Ι., Λαγόπουλος, Α.-Φ., και Σκάγιαννης, Π. (επιμ.) Πήλιο και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Σκάγιαννης, Π. (2002), Ο Σχεδιασμός του Τουρισμού, των Υποδομών Μεταφορών και η Περιβαλλοντική Προστασία στις Παράλιες Περιοχές της Μαγνησίας: τοπικά συμφέροντα και προσδοκίες. ΤΟΠΟΣ, τομ.18-19, σσ. 109-128.

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i çështjes	Kodi i çështjes
Qëndrueshmëria në Turizëm (sipërmarrjet)	M2	Emërtimi ³⁹	T6
Metodat e nxënies dhe dhënies së mësimimit			
Orët akademikë	Nga të cilat	Aktivitet në klasë/ Leksione, seminare/ workshop	Aktivitete nxënie të pavarura/ aktivitet on-line, projekte, praktika, udhëtime (ekskursione), etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte Paraprake	
Teorik dhe praktik		I përgjithshëm për të gjithë kursin	
Shënime të lëndës			
Objekti kryesor i kësaj teme është Emërtimi. Tema përfshin dy nën tema:			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Emërtimi i Vendit 3. Menaxhimi i markës 			
<i>Emërtimi i Vendit</i>			
<p>Teksa vendet, rajonet dhe madje kombet garojnë, ndër të tjerash, edhe për turista. Perceptimi se vendet mund të veprojnë si marka filloj të marrë formë. Kjo ka rezultuar një një koncept të ri të marketingut i quajtur “emërtimi i vendit”. Emërtimi i vendit është një fushë e marketingut e cila përdor marketingun tradicional dhe qasjet e emërtimit për të krijuar “imazhin e vendit”. Megjithatë, kjo formë është ndryshe nga emërtimi tradicional pasi krijimi i imazhit të vendi shkon përtej koncepteve tradicionale të marketingut and ndërvepron nga afër me disiplina të tjera, siç janë marrëdhëniet ndërkombëtare, biznesi, studime të turizmit, gjeografia humane, studime kulturore, etj. (Tiwari dhe Bose, 2013).</p> <p>Shumë studime tregojnë se ka shumë sfida që duhet të përballen në përpjekjen për të krijuar identitetin në hapësirën komplekse që përfshin një qytet, një zonë, një rajon ose dhe një komb. Në të njëjtën kohë, një sërë qasjesh, teorish dhe metodologjish kanë dalë në një numër të madh publikimesh që lidhen me vendosjen e markës duke siguruar një sfond shumë dimensional për studimin e aspekteve të ndryshme të emërtimit të vendit. Ndërkohë që studimi i emërtimit të</p>			

³⁹ Kjo lëndë është zhvilluar nga Departamenti I Planifikimit dhe zhvillimit rajonal, Universiteti I Thesalisë (Greqi)

vendit zgjerohet në një numër të madh fushash akademike, të cilat ende mbete kryesisht në sferën e turizmit.

Në varësi të nivelit hapsinorë, termi “emërtimi i vendit” i referohet dhe mund t’i adresohet audiencave të ndryshme, ka qëllime të ndryshme dhe përdor mjete të ndryshme. Në këtë kuptim, emërtimi i vendit mund të shihet në kontekstin e një kombi ose shteti (markë e vendit), në kontekstin e qytetit ose zonës metropolitane (marka e qytetit), në kontekstin e hapësirët turistike (markës së destinacionit) ose në kontekste të tjera (Vela, 2013).

Emërtimi i vendit nuk është i njëjtë me marketimi i vendit. Emërtimi i vendit përqëndrohet në çfarë dhe kush e krijon, ndërton një vend (kërkon vendime strategjike, investime, bashkëpunime dhe pjesë marrje), zhvillon një identitet kohesiv të vendit, ndërton një reputacion afat gjatë, varet nga furnizimi dhe është introvert. Emërtimi i vendit përqëndrohet mbi komunikimin, përdorë teknikat e marketingut, kujdeset për tregun, varet nga kërkesa dhe ekstrovert.

Shumë mjete të planifikimit janë gjerësisht të përdorura në vende të ndryshme të botës, në përmasa dhe kombinime të ndryshme, kur vjen puna në emërtimin e vendit disa nga më të zakonshmet përfshijnë:

- Asociim me personalitetin, ku një vend asociohet me individ të dëgjuar (motologji, histori, letërsi, art, politikë, argëtim, sporte), me shpresën që cilësitë e individit të jen transferuar nga asociimet te vendi.
- Cilësitë vizuale të ndërtesës dhe arkitekturës/projektit urban. Kjo mund të përfshij ndërtesën kryesore, projektin karakteristik urban dhe madje të rrethit
- Ngjarjet më të rëndësishme, ku një vend organizon ngjarje (ngjarjet kulturore ose sportive më të zakonshme) për t’u bërë gjërësisht të njohura dhe për të krijuar asociime të veçanta me emërtimin (Ashworth, 2009)

Emërtimi i vendit mund të jetë edhe negativ, në kuptimin që një vend mund të identifikohet në një mënyrë të padëshirueshme. Sigurisht, emërtimet negative nuk është një gjë që ndodh nga dizenjimi, por mund të përmbysset nga strategjitë e duhura të emërtimit të vendit.

Menaxhimi i markës

Një emërtim është ajo çfarë dallon një produkt nga një produkt tjetër i ngjashëm dhe i ndihmon klientët ta njohin atë (logo, paketim etj.). megjithatë, një emërtim mund të jetë gjithashtu vetetëdija e mbledhur, vlera e perceptuar, fama, imazhi dhe asociimet që një produkt ka dhe ka për ta bërë të veçantë.

Në këtë kuptim, një emërtim është më shumë se një produkt, sepse mund të ketë dimensionet që e diferencojnë atë në një farë mënyre nga dizajnet e produkteve të tjera për të kënaqur të njëjtën nevojë. Këto ndryshime mund të jenë të kuptueshme dhe të pakuptueshme. Për rrjedhojë, një emërtim mund të jetë një e mirë fizike, një shërbim, një dyqan, një person, një vend ose një ide (Keller, 2013).

Sipas Heding, Knudtzen dhe Bjerrë (2009), ekzistojnë shtatë mënyra kryesore të qasjes për manaxhimin e markës:

- Qasja ekonomike
- Qasja e identitetit
- Qasja me bazë konsumatorin
- Qasja e personalitetit
- Qasja e marrëdhënies
- Qasja e komunitetit
- Qasja kulturore

Këto qasje mund të përdoren për të formuluar planin e menaxhimit të markës, në varësi të situatës dhe mund të kombinohet me efektshmëri në rritje.

Menaxhimi efikas i markës të një destinacioni bazohet fillimisht mbi perceptimin e destinacionit dhe perceptimi varet nga cilësia dhe llojshmëria e atraksioneve turistike të destinacionit, i cili përcakton atraktivitetin e tij (Grubor dhe Milovano, 2017). Ndërsa menaxhimi efektive dhe i efektshëm i një emrit të mirë krijuan të markës është vazhdimisht i identifikuar si një nga prioritet më parësore në industrinë e turizmit, diferencimit të emërtimit, besnikërisë së markës dhe krijimin e avantazhit konkurrues si dhe dhënien e premtim të markës ku identifikohet si menaxhimi kryesor i markës që ka të bëjë në një treg tepër konkurrues (Kwun, 2012).

Për shkak të avantazheve në Teknologjitë e Informacionit dhe Komunikimit (TIK), rritja shumë e madhe dhe ndikimi i pajisjeve të lëvizshme dhe popullariteti i mediave sociale, mjedisi tregtar konkurent dhe menjëherë i ndryshueshëm, ndryshon në standartin e jetesës dhe në preferencat e klientëve, sipërmarrjet dhe vendet priten të zhvillojnë dhe vendosin në monitorim strategjit të reja të emërtimit. Menaxhimi i markës është shëndruar në një vendim strategjik afat gjatë dhe do të vazhdojë të përparëojë për të përfituar nga drejtësia e markës, përhapjet e markës, bashkë emërtimet, dhe për të identifikuar konkurrueshmërinë e tregut, personalitetin, imazhin, asociimin, besimin dhe qëndrimin që klientët perceptojnë.

Objektivat e të nxënit

Në këtë temë të trajtuarit do të fitojnë të kuptuarin e konceptit për emërtimin e vendit, i cili është thelbësor me qëllim për të kaluar në çështjet e menaxhimit të markës. Do të vihen theksime në aspektet e veçanta të emërtimit të vendit (i cili është i ndryshëm nga emërtimi i produktit). Do të analizohen konceptet bazë të menaxhimit të markës (ndërgjegjësimi i markës, sugjeriome të shitjes, përputhja me markën, etj) dhe do të diskutohet në lidhje me ekonominë e përvojës dhe turizmin në bazë të përvojës.

Pritet që studentët të fitojnë njohuri bashkëkohore dhe të kuptuarit e çështjeve, përtej njohurive që kanë fituar gjatë studimeve të tyre të mëparshme, përmes literaturës akademike, studimeve të rasteve dhe materialeve të tjera arsimore, si dhe nga mësimi, duke përfshirë detyra të vogla të projektit. Qëllimi është të fitojnë aftësinë për të kuptuar emërtimin e vendit si dhe praktikat aktuale dhe trendet e së ardhmes të lidhura me menaxhimin e markës.

Në lidhje me përmbajtjen e temave të tjera, pritet që studentët të jenë në gjendje të kuptojnë ekonominë në një mënyrë shkencore (nëpërmjet hulumtimit, grumbullimit dhe shfrytëzimit të materialit, dmth nëpërmjet të dhënave dhe tërheqjen e informacionit, përzgjedhjen, organizimin dhe prezantimin e përbërë, kuptimi i parimeve organizative të ekonomive dhe shoqërive, veçanërisht në lidhje me teknologjinë, turizmin dhe hapësirën); për të shprehur gjykime me argumente të strukturuar (shpjegimi i problemeve në një mënyrë analitike dhe kombinimi i njohurive me aftësinë për të bërë krahasime); dhe të artikulojë ide të reja dhe largpamësi (duke shpjeguar dhe kombinuar njohuritë), si dhe duke shfrytëzuar njohuritë e tyre për studime të mëtejshme.

Tema vë theksin në aftësitë e përgjithshme të mëposhtme:

- Marrja, analiza dhe sintetizimi i të dhënave dhe informacionit me përdorimin e teknologjive të nevojshme (aty ku është e zbatueshme)
- Përshtatja me kushtet e reja
- Puna personale
- Puna në një mjedis ndërdisiplinor
- Prodhimi i ideve të reja kërkimore
- Respektimi i diversitetit dhe multikulturalizmit
- Nxitja e njohurive të lirë, kreative dhe induktive

Pritshmëritë e të nxënit

Pas përfundimit të temës (nën modulit), të trajtuarit duhet të jenë në gjendje:

- Të kenë një të kuptuar të mirë të koncepteve të emërtimit të vendit

- Të kenë një të kuptuar bazik të qasjeve, parimeve dhe evoluimin e emërtimit të vendit
- Të kuptoj ndryshimin midis emërtimit të vendit dhe marketingun e vendit
- Të fitojë njohuri mbi mjetet dhe metodologjitë e përdorura në emërtimin e vendit
- Të kuptoj mirë konceptet e menaxhimit të markës
- Të rrisë vetëdijen për rëndësinë e menaxhimit të markës
- Të ftoj njohuri të thella për sa i përketë menaxhimit të markës në sektorin e mikpritjes dhe turizmit
- Të bëjë lidhjet midis emërtimit të vendit dhe marketingut, menaxhimit të markës dhe turizmit në bazë të përvojës

Metodat e vlerësimit

Detyrat (ju lutemi rendisni dhe përshkruani në detaje të gjitha aktivitetet që duhet të përfshihen këtu)

Metoda e vlerësimit

• **Studim rasti**

Studentët diskutojnë dhe analizojnë rastet reale dhe ndoshta do t'u kërkohet të sjellin zgjidhje ose mendime mbi problemet e vërteta ose të sajuar)

• **Material video, veçanërisht studim rasti**

Video të përshtatshme rastesh ose video shpjeguese ose ekspozuese ndaj temave të veçanta të cilat do të përdoren për të ndihmuar studentët për të kuptuar më mirë disa nga konceptet më kryesoret të temës

• **Pyetje për diskutim**

Pyetje të shkurtra, të hartuara për të nxitur diskutim mbi një temë të caktuar dhe që t'i përfshijë ata.

• **Debatë**

Diskutime më të gjata, në fund të një koncepti të rëndësishëm teorik ose në fund të leksionit, ku studentët debatojnë çështje specifike (ose

• **Pjesëmarrje në klasë dhe pjesëmarrje aktive në diskutimet dhe debatet në klasë**

• **Test me alternative të shumfishta**

• **Detyra me shkrim ose projekt në grup**

edhe raste studimore) dhe pritet që të ofrojnë argumente përkatëse për rezultatet e të nxënit

- **Detyrat e shtëpisë / Detyrat**

Studentëve u jepet një detyrë për t'u përgatitur për mësimin e ardhshëm. Zakonisht kjo përfshin një sasi të vogël leximi dhe kërkimi dhe mund të kërkojë një prezantim të shkurtër në klasë

- **Projekt në Grupit**

Përndryshe nga detyrat individuale, studentëve mund t'u jepet një projekt në grup ku përfundimi i punës kërkon bashkëpunim dhe punën në grup. Kjo mund të përfshijë një prezantim të shkurtër në klasë

Tregues të përmbajtjes së lëndës

II. Aktivitetet në klasë

- **Aktivitete Akullthyesë dhe hyrëse.**

Në fillim të secilës temë, rekomandohet aktiviteti i akullthyesit për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e hapjes dhe pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet i ndërtimit të ekipit pasi ata kanë aftësinë për të krijuar një atmosferë miqësore dhe për të devijuar stresin. Ata mund të zgjidhen në mënyrë tematike për të përputhur përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.

- **Pjesëmarrje aktive**

Nxënësit pritët të ndjekin mësimet rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e mysafirëve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Pritët që ata të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritët të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluarat paraprakisht. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa

kritikët personale dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

- **Studimet e rasteve**

Secila temë është e mbështetur me raste studimore të jetës reale dhe praktikat më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten paraprakisht nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilës sesion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritet të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të ndiqet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

- o **Lektorë të ftuar**

Kurdoherë që profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët nga industritë dhe profesionet e lidhura do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke parashtruar pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve me vlerë.

- o **Seminaret**

Tema 1: Emërtimi i vendit (seminar, 1 orë)

- 1.1. Emërtimi i vendit:** Përkufizim i konceptit, parametrat bazë dhe çështjet e rëndësishme.
- 1.2. Evoluimi i emërtimit të vendit:** qasjet, teoritë dhe evoluimi i emërtimit të vendit
- 1.3. Parimet e emërtimit të vendit:** dallueshmëria, autenticiteti, të paharrueshmet, bashkëkrijimet, bërja e vendit, etj.
- 1.4. Tipologjia e emërtimit të vendit:** emërtimi i vendit, emërtimi i kombit, emërtimi i shtetit, emërtimi i destinacionit, etj.
- 1.5. Emërtimi i vendit kundrejt marketingut të vendit:** si është emërtimi i vendit ndryshe nga marketingu i vendit.
- 1.6. Instrumentat e emërtimit të vendit:** ndërtesat nga brenda, komunikimi me jashtë.
- 1.7. Emërtim negativ i vendit:** kalimi në një imazh negativ përgjatë strategjive të sukseshme të emërtimit.

Tema 2: Menaxhimi i markës (seminar, 1 orë)

- 1.1. Menaxhimi i markës:** përkufizimi konceptit, parametrat bazë dhe

çështjet e rëndësishme të menxhimit të markës.

1.2. Bazat e menaxhimit të markës: arkitektura, barazia, kultura, besnikëria, identiteti, pozicionimi, auditi, etj.

1.3. Ndërtimi i një marke të sukseshme: strategjitë, mjetet dhe praktikatat më të mira për krijimin e avantazheve konkurruese përmes emërtimit dhe menaxhimit të markës

1.4. Menaxhimi i markës dhe mediat sociale: Roli i mediave sociale në transformimin e emërtimit dhe menaxhimit të markës.

1.5. Menaxhimi i markës në sektorin e mikpritjes dhe turizmit: praktikatat aktuale dhe trendet e së ardhmes, sfidat dhe strategjitë inovative të emërtimit

1.6. Menaxhimi i markës si një mjet i përshtatshëm i zhvillimit të turizmit: markat si instrumente të ndryshimit. Markat e qëndrueshme dhe markat për qëndrueshmëri

Tema 3: Grupe të vogla pune në emërtimin e vendit dhe menaxhimin e markës (seminar, 1 orë)

Studentët/kursantët do të punojnë në grup duke diskutuar pikat përkatëse në lidhje me çështjet e diskutuara në klasë. Duke treguar: duke vendosur mbi emërtimin/planin e marketingut për një vend (prezantuar në një rast studimi) ose diskutim

III. Aktivitete të pavarura mësimore

1. Tema 1: Emërtimi i vendit (2 orë)

Do të sugjerohet një numër burimesh në internet (video, forume, faqe interneti, biografi, etj.) Si një alternativë për studentët për të fituar një kuptuar më të thellë dhe më tepër njohuri mbi lëndët e diskutuara në klasë.

2. Leximi i rekomanduar

Një numër i vogël i librave dhe/ose artikujve të përzgjedhur do të sugjerohet që studentët të fitojnë njohuri dhe mirëkuptim të mëtejshëm mbi lëndët e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Studentëve do t'u jepet një detyrë që të përfundohet për mësimin e ardhshëm. Detyra ose do të jetë detyrë individual ose një detyrë e një grupi të vogël (zgjedhja e studentit) dhe që të mund të përfshijë hulumtime, vlerësime dhe rekomandime për një rast të jetës reale.

2. Tema 2: Menaxhimi i markës (2 orë)

1. Video të rekomanduara dhe burime të tjera në internet

Do të sugjerohet një numër burimesh në internet (video, forume, faqe interneti, biografi, etj.) Si një alternativë për studentët për të fituar një kuptuar më të thellë dhe më tepër njohuri mbi lëndët e diskutuara në klasë.

2. Leximi i rekomanduar

Një numër i vogël i librave dhe/ose artikujve të përzgjedhur do të sugjerohet që studentët të fitojnë njohuri dhe mirëkuptim të mëtejshëm mbi lëndët e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Studentëve do t'u kërkohet të gjejnë, analizojnë dhe të paraqesin një sërë praktikash (të prefrueshme në hapësirën vendore), lidhur në një farë menyre me konceptine

CSR-së dhe zhvillimin e qëndrueshëm. Analiza mund të përfshij aktorët dhe palët e interesuara, avantazhet dhe disavantazhet, pengesat, politikat dhe çështje të tjera përkatëse.

3. Tema 3: Grupe të vogla pune në emërtimin e vendit dhe menaxhimin e markës (2 orë)

1. Video të rekomanduara dhe burime të tjera në internet

Një numër i resurseve on-line (video, forume, faqe interneti, biogë, etj.) Do të sugjerohet si një opsion për studentët që të fitojnë njohuri më të thellë dhe më shumë njohuri për lëndët e diskutuara në klasë.

2. Leximi i rekomanduar

Një numër i vogël i librave dhe / ose artikujve të përzgjedhur do të sugjerohet që studentët të fitojnë njohuri dhe mirëkuptim të mëtejshëm mbi lëndët e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Nxënësve do t'u kërkohet të gjejnë dhe të mbledhin të dhëna mbi një rast lokal (ose rajonal ose kombëtar) të një përpjekje emërtimi (ose ri-emërtimi) në sektorin e turizmit. Do t'u kërkohet që të gjejnë informacione dhe strategji, risi, metoda dhe mjete, sfida, suksese dhe dështime që lidhen me emërtimin dhe menaxhimin e markës. Atyre mund t'u jepet mundësia midis aktiviteteve sipërmarrëse ose një vend.

Studentëve do t'u kërkohet të bëjnë një prezantim të shkurtër në klasë. Mund të përdoret një model i një studim rasti.

Burimet

Ambjentet

- Objektet e mësimdhënies me zonën e duhur, ventilimin dhe ndriçimin
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Qasje në Internet
- Sigurinë e duhur, higjienike, sigurinë dhe dispozitat e tjera, si dhe vërtetimin e pajtueshmërisë sipas legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe pajisje:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (tavolinë ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime të tilla si Microsoft PowerPoint
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Whiteboard ose dërrasë e zezë. Materiali për të shkruar në të.
- Printer dhe / ose makinë fotokopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burimet e të nxënit:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Material për shpërndarje të programit mësimor të kursit, manuale dhe detyra
- Materiale për shpërndarje të raste të studimit dhe testet
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjenden në programin e mësimin online, punë praktike dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjerë:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj

Leximi të detyra dhe të rekomanduar

Leximi i kërkuar

- Materiale gjatë kursit dhe manual i publikuar në platformën e të nxënit online.
- Raste praktike të dhëna si materiale shtesë në secilin seksion

Lexime dhe burime të rekomanduara (ndërkombtarë)

- Ashworth, G. (2009). The Instruments of Place Branding: How is it Done? *European Spatial Research and Policy*, 16(1), fq. 9-22.
- Ashworth, G. and Kavaratzis, M. (2010). *Towards Effective Place Brand Management: Branding European Cities and Regions*. Cheltenham: Edward Edgar.
- Boisen, M et al. (2018). Reframing Place Promotion, Place Marketing and Place Branding - Moving Beyond Conceptual Confusion. *Cities*, 80, fq. 4-11.
- Damjanovic, V., Kravic, M. and Razek, T. (2009). Tourism Branding Strategy of the Mediterranean Region, *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*, 2 (1), fq. 99- 120.
- Deffner, A. (2005), Theme Places, In: R. Caves, ed., *Encyclopedia of the City*, London: Routledge, fq. 454-455.
- Deffner, A. and Labrianidis, L. (2005). Planning Culture and Time in a Mega Event: Thessaloniki as the European City of Culture, 1997. *International Planning Studies*, 10, 3-4, fq. 241-264.
- Foroudi, P. et al. (2016). A Framework of Place Branding, Place Image, and Place Reputation: Antecedents and Moderators. *Qualitative Market Research*, 19(2), fq. 241-264.
- Govers, R. and Go, F. (2009). *Place Branding*. New York: Palgrave Macmillan.
- Grubor, A. and Milovano, O. (2017). Brand Strategies in the Era of Sustainability. *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 15(1), fq. 78-88.
- Hankinson, G. (2015). Rethinking the Place Branding Construct. In: M. Kavaratzis et al., eds., *Rethinking Place Branding*. Springer.
- Hetling, T., Knudtzen, C. and Bjerre, M. (2009). *Brand Management: Research, Theory and Practice*. New York: Routledge.
- Karachalis, N. and Deffner, A. (2012). Rethinking the Connection Between Creative Clusters and City Branding: the Cultural Axis of Piraeus Street in Athens. *Quaestiones Geographicae*, 31(4), fq. 87-97.
- Keller, K. (2013). *Strategic Brand Management: Building, Measuring, and Managing Brand Equity*, 4th ed., Pearson Education.
- Kwun, D. (2012). Brand Management in the Hospitality Industry. *Journal of Tourism & Hospitality*, 1(1).
- Neven, S. (2014). Branding Strategy for Specialized Tourist Product. *Advances in Management*, 7(1).

- Nykiel, R. (2007). Handbook of Marketing Research Methodologies For Hospitality and Tourism. Binghampton: The Haworth Hospitality and Tourism Press.
- Serie, N. and Marcovic, S. (2011). Brand Management in the Practice of Cross-Border Tourist Destinations. *Academica Touristica*, 4 (2), fq. 89-99.
- Tiwari, A. and Bose, S. (2013). Place Branding: A Review of Literature. *AP]RBM*, 4(3), fq. 15- 24.
- Vela, J. (2013). Place Branding: A Conceptual and Asociaci6n de Ge6grafos Espa fi.oles, 62, fq. 467-471.

Lexime dhe burime të rekomanduara (kombëtare)

- Γιάντσιου, Κ. (2013). "City branding": Διαδικτυακές εφαρμογές και μελέτη της πόλης της Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://mis.uom.gr/wpcontent/uploads/2013/02/Giantsiou_Cathy.pdf
- Α. Δέφνερ και Ν. Καραχάλης (επιμ.) (2012) 'Marketing και Branding Τόπου. Η Διεθνής Εμπειρία και η Ελληνική Πραγματικότητα', Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος.
- Δέφνερ Α. και Μεταξάς Θ. (2006) 'Ταυτότητα, Εικόνα και Μάρκετινγκ των Πόλεων: Η Περίπτωση της Νέας Ιωνίας στο Νομό Μαγνησίας' Στο Χ. Κοκκώσης, Ι. Ψυχάρης και Γ.Ν. Φώτης (επιμ.) Περιφερειακή Επιστήμη και Πολιτική: Ελλάδα και Βαλκάνια. 7ο Εθνικό Συνέδριο του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης, Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα, σελ. 28.
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. (1999). Ανάπτυξη και Περιβάλλον στον Τουρισμό. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μηλιώνης, Σ. (2005). Προς μια συνολικότερη διαδικασία του μάρκετινγκ πόλεων. *Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος*, Τόμος 4, Τεύχος 2.
- Μπενετάτος, Θ., Παπαγεωργίου, Γ., Στεργίου, Δ. (2004). *Marketing – Management για υπηρεσίες και τουρισμό*. Εκδόσεις Έλλην.

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i çështjes	Kodi i çështjes
Qëndrueshmëria në Turizëm (sipërmarrjet)	M2	Qëndrueshmëria Sociale ⁴⁰	T7
Të nxënësit dhe Metodatat e dhënies së Mësimit			
Orët akademike	Nga të cilat	Aktivitet në klasë/ Leksione, seminare/ workshop	Aktivitete nxënie të pavarura/ aktivitetet online, projekte, praktika, udhëtime (ekskursionet), etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për gjithë kursin	
Shënime për temën			
<p>Tema hulumton çështje që lidhen me qëndrueshmërinë sociale në turizëm dhe ndikimet pozitive dhe negative të sipërmarrjeve turistike dhe mikpritëse në komunitetet lokale, burimet njerëzore dhe shoqërinë në tërësi. Shqyrohen parimet e qëndrueshmërisë sociale dhe roli i tyre për krijimin e përfitimeve sociale. I kushtohet vëmendje të veçantë praktikave dhe çështjeve të drejta të punës, duke përfshirë shpërndarjen e drejtë të pageve, barazinë gjinore, shfrytëzimin e fëmijëve, kushtet e punës, pabarazitë midis standardeve të jetesës së turistëve të pasur, kundrejt punëtorëve të varfër të industrisë dhe komuniteteve pritëse.</p> <p>Rezultatet e mësimit bështeten nëpërmjet studimeve të rasteve dhe diskutimeve on-line të forumeve.</p>			
Objektivat e mësimit			
<p>Tema është projektuar për:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përcaktimin e qëndrueshmërisë sociale: konceptet, fushëveprimi, parimet kryesore dhe sfidat kryesore - Analizimin e çështjes së qëndrueshmërisë sociale përmes lenteve të palëve të ndryshëm kyçe të interesuara - Shqyrtimin e ndikimit pozitiv dhe negativ social të industrive të veçanta të udhëtimit (të tilla si mikpritjen, transporti, industria e anijeve kroçere, parqet 			

⁴⁰ Kjo modulë është zhvilluar nga Asosacioni I Arteve të Kulinarisë dhe Mikpritjes (Bullgari)

tematik, menaxhimin e ngjarje, agjencitë e udhëtimit dhe operatorët turistikë) dhe sipërmarrjet përkatëse turistike

- Identifikimin e strategjive për të zbutur ndikimet negative dhe për të përmirësuar ndikimet pozitive të turizmit në kuadrin e qëndrueshmërisë sociale
- Vlerësimin dhe monitorimin e indikatorëve për zhvillim e qëndrueshëm social.
- Kuptimin e rolit të iniciativave dhe organizatave ndërkombëtare si mbështes për zhvillimin e turizmit social të qëndrueshëm.
- Diskutimin e politikës së turizmit dhe çështjeve të planifikimit si një mjet për zhvillim e turizmit të qëndrueshëm shoqëror
- Paraqitjen e studimeve të rasteve lokale dhe ndërkombëtare që tregojnë praktikata më të mira në turizmin e qëndrueshëm dhe të drejtë
- Bashkëpunimin e përgjegjshëm kundrejt praktikave jo të përgjegjshme në zhvillimet e turizmit
- Demonstrimin e zgjidhje inovative dhe teknologji të reja për ruajtjen dhe konservimin e trashëgimisë kulturore dhe historike, si dhe rritjen e mirëqenies së përgjithshme të palëve të interesuara

Rezultatet e mësimit

Pas përfundimit të temës (nën-modulit), kursanti duhet të jetë në gjendje të:

- Identifikoj dhe karakterizoj çështjet sociale të qëndrueshme dhe sfidat që lidhen me turizmin dhe mikpritjen
- Përshkruaj ndikimet sociale pozitive dhe negative të sipërmarrjeve turistike
- Integroj parimet e qëndrueshmërisë sociale në diskutimet dhe projektet e studimit të rasteve
- Kuptoj parimin dhe praktikën e turizmit të drejtë dhe të përgjegjshëm
- Eksploroj rolin e aktorëve të ndryshëm, ndikimin e tyre, rëndësinë, perspektivën dhe mekanizmin e pjesëmarrjes (p.sh. turistët, komunitetet lokale, bizneset e turizmit, OJQ, organizatat e planifikimit shtetëror, shoqatat ndërkombëtare etj)
- Identifikoj praktikata e mira për turizmin e përgjegjshëm shoqëror
- Vlerësoj sipërmarrjet e turizmit dhe performancën e tyre duke marrë parasysh ndikimin e tyre shoqëror
- Eksploroj mjete dhe mekanizmat e ndryshëm për të operuar dhe menaxhuar kompanitë, atraksionet dhe destinacionet në kuadër të qëndrueshmërisë sociale në turizëm
- Zhvilloj aftësitë për punë të pavarur, bashkëpunuese dhe efikase në një mjedis të ekipit
- Zhvilloj kompetenca të ndryshme si: ndërgjegjësimi i situatës, grumbullimi i informacionit, aftësia e rishikimit, krijimi dhe mendimi logjik, aftësitë ndërpersonale, kompetencat sociale, fleksibiliteti i orientuar drejt biznesit, diskutimet në forum në internet etj. .

-Njoh metodat për të zvogëluar ndikimet negative sociale të aktivitetit të sipërmarrjeve të lidhura me komunitetet pritëse dhe fuqinë punëtore të punës.	
Metodat e vlerësimit	
Detyrat (ju lutemi rendisni dhe përshkruani në detaje të gjitha aktivitetet që duhet të pëfshin këtu)	Metoda e vlerësimit
<ul style="list-style-type: none"> • Studim rasti <p>http://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices</p> <ul style="list-style-type: none"> • Video Studim rasti • Video • Diskutime • Debate • Diskutime on line • Raporte me shkrim dhe ese • Lojra/ simulime <p>https://mitsloan.mit.edu/learningEdge/simulations/Pages/Sustainability.aspx</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Test me alternative të shumëfishta • Detyra me shkrim
Përmbajtja e detajuar e temës	
<p>III. Aktivitetet në klasë</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivitete Akullthyesë dhe hyrëse. <p>Në fillim të secilës temë, rekomandohet aktiviteti i akullthyesit për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e hapjes dhe pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet i ndërtimit të ekipit pasi ata kanë aftësinë për të krijuar një atmosferë miqësore dhe për të devijuar stresin. Ata mund të zgjidhen në mënyrë tematike për të përputhur përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pjesëmarrje aktive <p>Nxënësit pritët të ndjekin mësimet rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e mysafirëve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Pritët që ata të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritët të japin argumente për</p>	

këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluarat paraprakisht. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personalë dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

- **Debatet dhe diskutimet**

Studentët do të përfshihen në diskutime mbi tema të ndryshme dhe çështje të diskutueshme të lidhura me rezultate e të nxënit. Pritet që ata të mbështesin pikëpamjet e tyre në bazuë të materialeve të studimit, eksperiencës së tyre profesionale dhe personale, njohurive të mëparshme, nocioneve dhe ideve. Të gjitha diskutimet duhet të bëhen në mënyrë miqësore dhe konstruktive ndërsa kritikata personale dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen dhe dënohen.

- **Studimet e rasteve**

Secila temë është e mbështetur me raste studimore të jetës reale dhe praktikat më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten paraprakisht nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilës sesion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritët të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të ndiqet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

- **Lektorë të ftuar**

Kurdoherë që profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët nga industritë dhe profesionet e lidhura do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke parashtruar pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve me vlerë.

- **Seminaret**

Tema 1: Hyrje dhe parimet e qëndrueshmërisë sociale. Ndikimet pozitive dhe negative të turizmit në komunitetet lokale (seminar, 2 orë)

1.1. Hyrje dhe parime të qëndrueshmërisë sociale

- Konceptet themelore dhe përkufizimi, përmbledhja e parimeve, konteksti dhe zhvillimi historik
- Mirëqenia individuale dhe komunitare, kapitali social
- Stabiliteti dhe siguria shoqërore

- Aftësia ripërtëritëse, cënueshmëria dhe kapaciteti përshtatës në sistemet sociale
- Fuqizimi: përfaqësimi politik, përfshirja e qytetarëve në proceset vendimmarrëse, rezistenca e publikut ndaj projekteve dhe proceseve të planifikimit
- Drejtësia shpërndarëse: menaxhimi i burimeve, shpërndarja e drejtë e aksioneve, zbutja e varfërisë
- Njohuritë kulturore dhe lokale dhe roli i saj në ruajtjen e sistemeve të qëndrueshme

1.2. Ndikimi pozitiv i turizmit në komunitetet lokale

- Ruajtja e zakoneve , traditës, ritet dhe trashëgimia kulturore
- Ndërgjegjësimi socio-kulturor dhe paqja
- shkëmbimi arsimor dhe kulturor
- Krenaria e rritur lokale dhe kombëtare

1.3. Ndikimet negative të turizmit

- Çështjet e shëndetit dhe sigurisë si për turistet dhe për vendasit
- Krimi dhe praktikrat e jashtëligjshme të lidhura me zhvillimin e turizmit
- Terrorizmi dhe ndikimi i tij në turizëm
- Komodifikimin (trashëgimia, kultura, feja dhe objekte të shenjta janë promovuar si një mall për shitje)
- Vënë në skenë vërtetësinë (humbjen e origjinalitetit, autenticitetit të rreme, ndryshimin e trashëgimisë autentike për lehtësi e konsumit turistik dhe përdorimit
- Standardizimit (humbja e identitetit kulturor)
- Çështje të sjelljes dhe pabarazia mes turistëve të pasur dhe punëtorëve të varfër të industrisë dhe komuniteteve të pritjes

Tema 2: Çështjet etike dhe të drejta e punës në turizëm dhe mikpritje. Politika dhe planifikimi i qëndrueshmërisë sociale (seminar, 1 orë)

2.1. Çështjet etike në turizëm dhe mikpritje: (p.sh. ekonomia e hijes, abuzimi i drogës, prostitucioni, etj, puna e fëmijëve dhe shfrytëzimi, etj)

2.2. Çështje të punës së drejtë në turizëm dhe mikpritje

- Puna, siguria dhe kushtet shëndetësore.
- Shfrytëzimi i fëmijëve si një forcë punëtore për turizmin
- Pabarazia gjinore
- Shpërndarja e pagesave.
- Çështje të personelit, rekrutimi, zhvillimi i karrierës dhe shkalla e

qarkullimit.

2.3. Planifikimi i turizmit dhe politika për qëndrueshmërinë sociale

- Roli i organizatës lokale, rajonale, kombëtare dhe ndërkombëtare si përkrahës për zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm
- Iniciativa dhe projekte për zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm
- Matja e rezultateve të qëndrueshmërisë sociale: treguesit për progres

2.4 Praktikrat më të mira në qëndrueshmërinë sociale në lidhje me turizmin dhe mikpritjen

IV. Aktivitete të pavarura mësimore

Tema 1: Hyrje dhe parimet e qëndrueshmërisë sociale. Ndikimet pozitive dhe negative të turizmit në komunitetet lokale (4 orë)

1. Diskutim on-line në forum

Pritet që studentët të marrin pjesë në forume diskutimi on-line lidhur me çështje të ndryshme të qëndrueshmërisë sociale në turizëm dhe mikpritjes. Diskutimet bëhen në një platformë të bazës së të dhënave (të tilla si Collaborize Classroom, Chalkup, Backchannel Chat, Blackboard etj.) ose përmes mediave sociale (si Twitter, grupi i Facebook etj.). Instruktori moderon diskutimet. Përmbajtja ofrohet si nga kursantët dhe nga instruktori dhe bazohen në përvojën dhe mendimin personal, burimet në internet, studimet e rasteve, librat, artikujt dhe faqet e internetit. Kontributi online i secilit nxënës vlerësohet në bazë të cilësisë dhe shpeshësisë së botimeve të tyre, rëndësinë e temës, fuqinë e argumenteve, thellësinë e komenteve dhe prezantimin e përgjithshëm

Temat e mundshme për diskutimet në internet:

- Si zbatohen parimet e qëndrueshmërisë sociale për një vend (rajoni) të caktuar. Diskutoj dhe japin shembuj përkatës.
- Pse qëndrueshmëria sociale është e rëndësishme për zhvillimin e shoqërisë moderne
- Si mund të ndikojë zhvillimi i turizmit në qëndrueshmërinë sociale (jepni shembuj për ndikimet pozitive dhe negative)
- Jepni shembuj dhe diskutoni ndikimin pozitiv dhe negativ të turizmit në komunitetet lokale në aspektin e kulturës, arsimit, shëndetësisë, krenarisë kombëtare (lokale) dhe vlerësimin, sjelljes, vlerave dhe traditës
- Diskutoni lajmet e fundit lidhur me temën. Përshkruani qëndrimin shoqëror

ndaj saj dhe jepni argumentet dhe deklaratat tuaja të mbështetura me prova dhe fakte të forta

- Diskutoni çështjen aktuale në turizëm dhe mikpritje. Si ndikon në komunitetin lokal dhe në shoqërinë në tërësi? Jepni zgjidhje të mundshme për të zbutur ndikimet negative

2. Studimet e rasteve

Materiali i studimit mbështetet me studime të rasteve reale të jetës dhe praktikat më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Pritet që studentët të hulumtojnë për studime të rasteve shtesë dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të përmbledhur, por të plotë. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse për t'u mundësuar kursantëve të analizojnë dhe diskutojnë studimin e rasteve të veçanta në thellësi brenda mjedisit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

Shembuj:

- a) *Festivali ndërkombëtar i kostumeve folklorike në Zheravna*

Burimi:

http://database.helixbalkanmed.eu/static/uploads/Internationa1_Festival_of_Folklore_Costume_in_Zheravna.pdf

Pyetje për diskutim:

1. Si ndihmon turizmi të ruajtjen e traditave, ritet dhe trashëgiminë kombëtare dhe lokale? Diskutoni.
2. A mendoni se ngjarje të tilla mund të nxisin krenarinë dhe vetëdijen kombëtare?
3. Cilat janë ndikimet pozitive sociale të ngjarjes? A ka ndonjë ndikim negativ që mund të mendoni?
4. Cilat janë risitë sociale të aplikuara në këtë rast të veçantë?
5. A është kjo praktikë e mirë e transferueshme në kontekst të ndryshëm (p.sh. një rajon tjetër, një tjetër temë dhe fokus, etj.)?

- b) *Ecësit e zjarrit në Ishullin Beqa (Fixhi)*

Burimi: <https://www.youtube.com/watch?v=uLr1DytzaWo>

Shikoni videon nga lista e mësipërme. Kërkoni më shumë informacion rreth ecësit e zjarrit të Fixhit. Diskutoni pyetjet e mëposhtme duke dhënë një deklaratë të mbështetur:

1. Cila është origjina dhe konteksti indigjen për këtë ritual?
2. Si e shfrytëzon turizmi këtë rit për qëllimet e tij? Jepni argumente për të dyja: ndikimet pozitive dhe negative.
3. Diskutoni termat "komodifikimi" dhe "originalitetin e fazës" dhe si do të

aplikohen ato shembullit të dhënë.

4. Hulumtime rreth një praktike të ngjashme në vendin tuaj (p.sh. "Nestinarstvo" në Bullgari) dhe diskutoni ato, duke iu përgjigjur pyetjeve të listuara më lart.

2.Tema 3: Çështjet etnike dhe të drejta të punës në turizëm dhe mikpritje. Politika dhe planifikimi i qëndrueshmërisë sociale (2 orë)

1. Diskutim on-line

A) Diskutoni në internet një çështje aktuale në turizëm dhe mikpritje dhe se si qeveria ose autoritetet përkatëse e kanë adresuar atë. Jepni argumentet tuaja pro dhe kundër politikës kombëtare (ose lokale) dhe planifikimit në turizëm që rregullon çështjet e qëndrueshmërisë sociale

B) Diskutoni dokumentacionin legjislativ në lidhje me punën dhe punësimin dhe si ndikon negativisht dhe pozitivisht në zhvillimin e turizmit

C) Si e perceptoni industrinë e turizmit si punëdhënëse? A ofron mundësi të mira për zhvillimin e karrierës? Çfarë duhet bërë për ta bërë industrinë më tërheqëse për të rinjtë?

2. Diskutim

Lexoni Kodin Global të Etikës në Turizëm të përpiluar nga Organizata Botërore e Turizmit:

(<http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/gcetbrochureglobalcodeen.pdf>)

Diskutoni temat dhe çështjet kryesore në të. Jepni shembuj të praktikave joetike që lidhen me turizmin dhe mikpritjen dhe cilat janë zgjidhjet e mundshme (perspektiva e palëve të ndryshme të interesuara).

3. Lojërat në internet / Simulimet

Lojërat online (stimulimet) japin një platformë për të testuar njohuritë dhe për të afirmuar konceptet teorike në një mënyrë interaktive dhe të kënaqshme. Stimulimet u ofrojnë studentëve mundësinë për t'u qasur materialeve të studimit në një mënyrë inovative dhe pajisjen e tyre me mjetet për të provuar zgjidhje të ndryshme për një sfidë apo problem të caktuar.

Shembull:

World energy: a Climate and energy policy negotiation game

<https://mitsloan.mit.edu/LearningEdge/simulations/worldenergy/Pages/default.aspx>

Energjia Botërore (*World energy*) është një simulim i roleve në grup, ku pjesëmarrësit provojnë një përzierje të politikave dhe strategjive që mund të adresojnë ndryshimet klimatike. Në një mjedis të madh grupi, pjesëmarrësit luajnë

biznes, shoqërinë civile dhe udhëheqësit e qeverisë që përfaqësojnë sektorë të ndryshëm që janë mbledhur për të bërë angazhime që do të kufizojnë ndryshimin e klimës në 2 gradë Celsius. Pjesëmarrësit diskutojnë, negociojnë dhe provojnë masat e mundshme siç janë zbatimi i subvencioneve, çmimi i karbonit dhe teknologjitë e efikasitetit të energjisë për të reduktuar emetimet e gazrave serë. Propozimet pastaj testohen duke përdorur simulatorin e energjisë dhe ekonomisë, En-ROADS. Energjia Botërore (*World energy*) u mundëson pjesëmarrësve të eksplorojnë ndikimet e politikave të propozuara në një mënyrë që është në përputhje me shkencën më të mirë në dispozicion, por kjo nuk përshkruan se çfarë duhet të bëhet.

4. Udhëtimi në terren

Udhëtimet në terren përfshijnë vizita turistike, sipërmarrje ose organizma rregullatorë që merren me çështjet e turizmit. Zakonisht udhëtimi në terren duhet të ofrojë mundësi për të vëzhguar, hulumtuar dhe për të takuar njerëz (profesionistë dhe ekspertë në turizëm dhe mikpritje) të cilët mund t'i ndihmojnë ata në procesin mësimor. Objekti i udhëtimit në terren është të fitojë përvojë të vlefshme jashtë klasës në një mjedis jetësor. Udhëtimi në terren duhet të organizohet nga instruktori dhe të strukturohet në kohën e duhur dhe në mënyrë efikase në mënyrë që përfitimet të maksimizohen. Për më tepër, ajo gjithashtu jep mundësi për përvojën e të nxëniet përmes të cilëve nxënësit mund të aplikojnë njohuri teorike në një mjedis të vërtetë biznesi.

Sugjerimet për udhëtime në terren:

A) Vizitë në një sipërmarrje mikpritëse (hotel, restorant, etj.) Dhe diskutime me menaxherët dhe punëdhënësit mbi aspektet sociale të profesionit të lidhur me turizmin, p.sh. cilat janë sfidat dhe vështirësitë kryesore në punën e një industrie turistike (orari i gjatë i punës, punësimi i parregullt, stresi gjatë sezonit të pikut, puna gjatë pushimeve zyrtare, aktivitete fizike të stresuara, stres psikologjik, rreziqe shëndetësore etj.).

B) Vizito një autoritet rregullator lokal ose kombëtar të turizmit (p.sh. Komuna, Qendra Turistike ose Ministria e Turizmit). Debat i hapur me ekspertët e ngarkuar për çështjet sociale aktuale në lidhje me zhvillimin e turizmit. Si adresohen dhe i drejtohen autoritetet përkatëse? Cilat janë kodet / ligjet / ordinancat që rregullojnë aspektet sociale të turizmit dhe mikpritjes?

5. Raportet me shkrim

Raportet përgatiten individualisht ose në grup dhe ndjekin specifikimet dhe kërkesat e veçanta.

Shembull: A është e shenjta për shitje?

"Turizmi shkon atje ku nuk duam: shet tokat e shenjta, sistemet e njohura të shenjta, vendet ceremoniale të shenjta dhe besimet e shenjta në të njëjtën kohë".
Qohnston, 2 006)

"A i shkatërrojnë turistët gjërat që ata duan?" (George, 2 004)

Detyrë

Shkruani një raport që diskuton çështje të diskutueshme mbi ndikimet e ndryshme sociale të turizmit (p.sh. ndikimin mbi popullsinë e gjërë, autenticitetin e planifikuar, shëndrimin e kulturës në mall për shitje, trashëgiminë, mjedisin, vlerat tradicionale dhe fetare). mbështesni mendimin tuaj mbi hulumtimin e literaturës akademike përkatëse dhe burimeve të tjera të njohura (artikuj gazetash, faqe interneti, përvoja personale etj.). Jepni shembuj dhe sugjeroni zgjidhje të mundshme për zhvillim të qëndrueshëm.

Formati

Raporti i shkruar individualisht prej 1000 - 1500 fjalësh me strukturën e mëposhtme:

- Hyrje / Deklaratë e problemit
- Analizë teorike e çështjes së përzgjedhur - vlerësim kritik të paktën 5 publikime.

Diskutoni çfarë është e diskutueshme, aktuale dhe e pazgjidhur në lidhje me çështjen

nga pikëpamja teorike.

- Implikimet praktike të çështjes aktuale - shembujt dhe zgjidhjet e sugjeruara
- Përfundim – mendimin tuaj mbi një çështje, parashikimet për zhvillimin e saj të ardhshëm, përmbledhjen e gjetjeve

Burimet

Ambjentet

- Objektet e mësimdhënies me zonën e duhur, ventilimin dhe ndriçimin
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Qasje në Internet
- Sigurinë e duhur, higjienike, sigurinë dhe dispozitat e tjera, si dhe vërtetimin e pajtueshmërisë sipas legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe pajisje:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (tavolinë ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime të tilla si Microsoft PowerPoint

- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Whiteboard ose dërrasë e zezë. Materiali për të shkruar në të.
- Printer dhe / ose makinë fotokopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burimet e të nxënit:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Material për shpërndarje të programit mësimor të kursit, manuale dhe detyra
- Materiale për shpërndarje të raste të studimit dhe testet
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjenden në programin e mësimin online, punë praktike dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjerë:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruara

- Materiale gjatë kursit dhe manual i publikuar në platformën e të nxënit online.
- Raste praktike të dhëna si materiale shtesë në secilin seksion

Lexime dhe burime të rekomanduara (ndërkombtarë)

- Bamford, B. (2006). Small Business Management: A Framework for Success. Thomson- SouthWestern.
- Baker, S. (2006). Sustainable Development. London and New York: Routledge.
- Bellon, B. and Whittington, G. (1996). Competing Through Innovation - Essential Strategies for Small and Medium Sized Firms. Prentice Hall.
- Belz, F. and Peatti, K. (2009). Sustainability Marketing a Global Perspective. Wiley.
- Bricker, K., Black, R. And Cottrell, S. (2013). Sustainable Tourism and the Millennium Development Goals. Burlington: Johns and Bartlett Learning.
- Butcher, J. (2007). Ecotourism, NGOs and Development. London and New York: Routledge.
- Butler, R. (2006). The Tourism Area Life Cycle. Channel View Publications.
- Costa, C., Paniyk, E. and Buhalis, D. (2013). European Tourism Planning and

Organizational Systems. Channel View Publications.

- Drumm, A. et al. (2004). Ecotourism Development - A Manual for Conservation Planners and Managers. Vol. II. The Business of Ecotourism Management and Development.
- Edgell, D. (2006). Managing Sustainable Tourism. Haworth Hospitality Press.
- Fennell, D. (2008). Ecotourism. 3rd ed. London and New York: Routledge.
- Goeldner, C. and Ritchie, J. (2012). Tourism: Principles, Practices, Philosophies. 12th ed. Wiley.
- Goodwin, H. (2011). Taking Responsibility for Tourism. Oxford: Goodfellow Publishers.
- Gunn, C. (2002). Tourism Planning : Basic, Concepts, Case. 4th ed. London and New York: Routledge.
- Hall, C. and Lew, A. (2009). Understanding and Managing Tourism Impacts: An Integrated Approach. London and New York: Routledge.
- Hall, C. and Lew, A. (1998). Sustainable Tourism. A Geographical Perspective. Essex: Prentice Hall.
- Harris, R. (ed.) (2002). Sustainable Tourism. A Global Perspective. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Holden, A. (2000). Environment and Tourism. London and New York: Routledge
- Honey, M. (2010). Ecotourism and Sustainable Development. Island Press.
- Jafari, J. (1987). Tourism Models: the Socio-Cultural Aspects. Tourism Management, (8), 2, pp. 151- 159.
- Jandala, C. (2008). Marketing and Management of Tourism in Natural Protected Areas. ITACA.
- Laing, J. and Frost, W. (2014). Explorer, Travelers and Adventure Tourism. Bristol-Buffalo-Toronto: Channel View Publications.
- Lindberg, K., Epler-Wood, M. and Engeldrum, D. (eds.) (1998). Ecotourism, A Guide for Planners and Managers, Vol.2. North Bennington: The Ecotourism Society.
- Lockyer, T. (2007). The International Hotel Industry: Sustainable Management. Oxford: Haworth Press.
- Michalko, M. (2006). Thinkertoys: A Handbook of Creative-Thinking Techniques. 2nd Ed. Ten Speed Press.
- Miller, G. and Twinin-Ward, L. (2005). Monitoring for a Sustainable Tourism Transition. The Challenge of Developing and Using Indicators. Cambridge: CABI Publishing.
- Moore, P. and Palich, L. (2010). Managing Small Business. An Entrepreneurial Emphasis. South-Western Cengage Learning
- Mowforth, M. and Munt, I. (2009). Defining the New Tourism. Tourism &

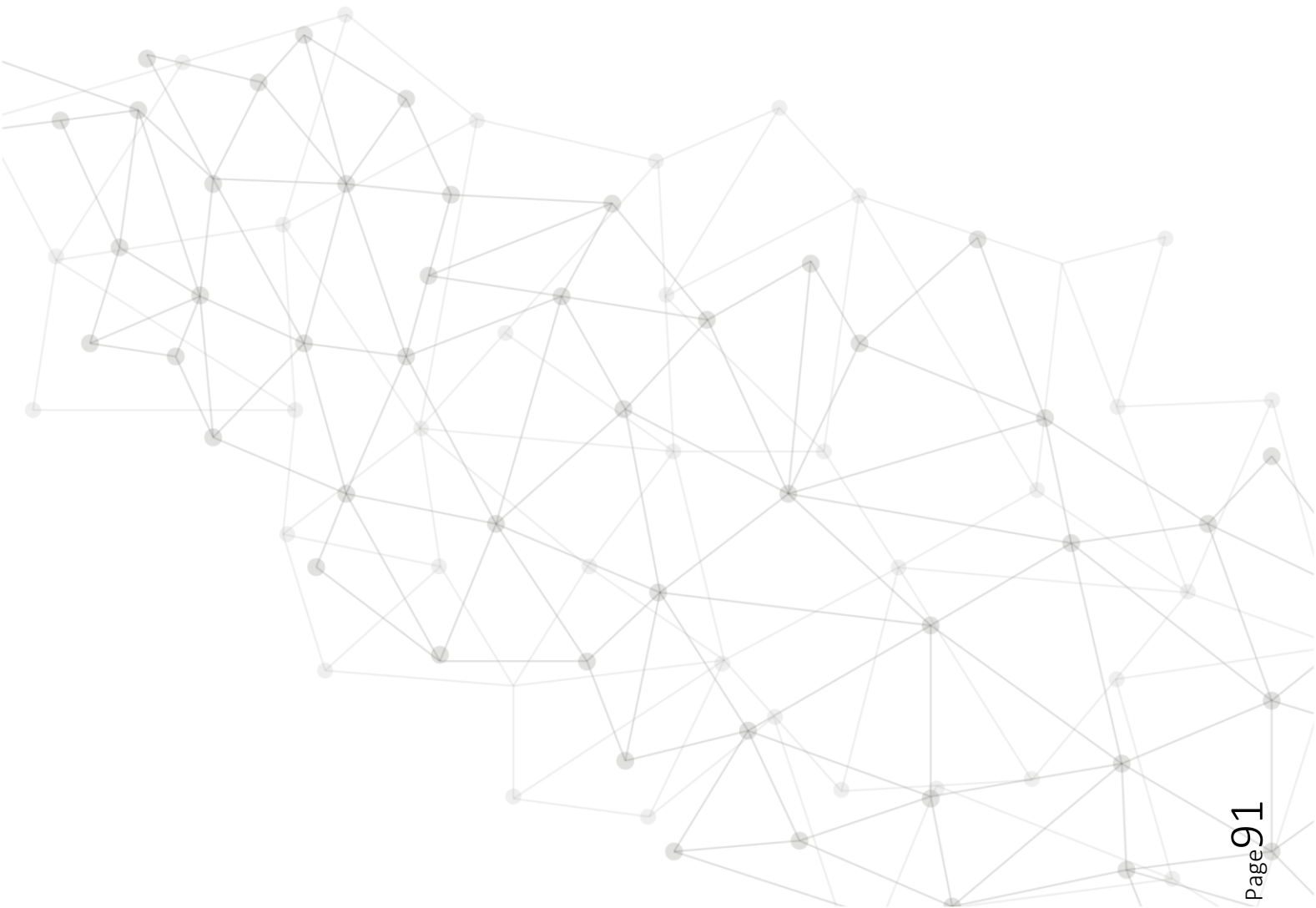
Sustainability. Routledge: London, pp. 98-109.

- Newsome, D., Moore, S. and Dowling, R. (2012). The Nature Conservancy, Natural Area Tourism. Ecology, Impacts and Management. Channel View Publications.
- Page, S. and Connell, J. (2006). Tourism a Modern Synthesis. 2nd ed. London: Thomson.
- Page, S. and Dowling, R. (2002). Ecotourism. Essex: Prentice Hall.
- Rayn, H. (2009). Small Business. An Entrepreneur's Business Plan, South-Western Cengage Learning.
- Rutherford, D. and O'Fallon, M. (2007). Hotel Management and Operations. Wiley.
- Strange, T. and Bayley, A. (2008). Sustainable Development. Linkin. Economy, Society, Environment. Paris: OECD.
- Strasdas, W. (2013). Ecotourism and the Challenge of Climate Change: Vulnerability, Responsibility, and Mitigation Strategies. In: K. Bricker, R. Black, and S. Cottrell, eds., Sustainable Tourism and the Millennium Development Goals: Effecting Positive Change, pp. 209- 230.
- Swarbrooke, J. (2005). Sustainable Tourism Management. Cambridge: CABI Publishing.
- Swarbrooke, J. (1999). Sustainable Tourism Management. Oxon: CABI Publishing.
- Weaver, D. (2007). Ecotourism. Wiley.
- Weaver, D. (2012). Sustainable Tourism. Elsevier.
- Weaver, D. and Lawton, L. (2014). Tourism Management. Wiley.
- Weaver, D. (2006) Sustainable Tourism. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Lexime dhe burime të rekomanduara (kombëtare)

- Байков Б., Найденов Я. (2011), Екология в туризма, ФорКом
- Био Артис ЕООД (2007), Наръчник на предприемача в сектор „Туризъм”, туристическо сдружение Каварна
- Воденска М. (2010), Основи на туризма, Матком
- Воденска М., Асенова М. (2010), Въведение в туризма, Матком
- Димитрова М. (2018), Въведение в социалното предприемачество, Матадор 74
- Емилова И., Великова Е. (2016), Въведение в туризма, Нов български университет
- Нешков М., Казанджиева В. (2007), Икономика на туристическата фирма, Нов български университет
- Плачкова М., Пенева П., Райчев Р. (2008), Мениджмънт в туризма, Дионис

- Рафаилова Г., Кадиева С., Кожухарова Л., Янчева К., Кръстева А., Поляков С. (2012), Специализирани видове туризъм, издателство „Наука и икономика“, Икономически университет, Варна
- Рибов М. (2005), Конкурентни стратегии в туризма, Тракия М
- Рибов М. (2005), Стратегическият избор в туризма, Тракия М
- Станкова М. (2008), Диверсификационни стратегии в туризма, ЮЗУ Неофит Рилски
- Станкова М. (2010), Осигуряване на устойчив туризъм в туристическата дестинация, ЮЗУ Неофит Рилски
- Тончева Т. (2009), Природоползване в туризма, УИ Стопанство, София



Titulli i modulit	Kodi i modulit
Sipërmarrja	M3
Përmbledhje e modulit	
<p>Ky modul përbëhet nga 6 tema me fokus sipërmarrjen në turizëm dhe mikëpritje. Qëndrueshmëria shndërrohet në praktikë vetëm atëherë kur bëhet pjesë e kulturës sipërmarrëse brënda një kompanie apo sipërmarrjeje. Ky është një shteg i përgjithshëm për kompanitë të cilat adaptojnë qasjet e manaxhimit të qëndrueshëm. Ndryshimi praktik në kompani sidoqoftë ndodh kur manaxhimi strategjik provokon një ndryshim rrënjësor në sjellje, mënyrën e të punuarit, mjetet dhe kushtet e mësuarra në biznesin tradicional. Për këtë arsye ky modul merret me marrëdhënien midis sipërmarrjes dhe qëndrueshmërisë, procesin e planifikimit dhe manaxhimin e operacioneve të biznesit si edhe përgjegjësinë sociale në turizëm dhe mikëpritje.</p>	

Titulli i modulit	Kodi i modulit	Titulli i temës	Kodi i temës
Sipërmarrja	M3	Hyrje në Sipërmarrje ⁴¹	T8
Të nxënësit dhe Metodatat e dhënies së Mësimit			
Orët akademike	Nga të cilat:	Aktivitete në klasë/leksione, seminare, workshops/	Aktivitete të pavaruara të të mësuarit/aktivitete on-line, projekte, praktika, udhëtime, etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për gjithë kursin	
Shënime për temën			
<p>Sipërmarrja është procesi i biznesit për krijimin e një sipërmarrjeje të re, sigurimin e burimeve dhe zgjidhjen e problemeve për të mundur zhvillimin dhe prosperitetin e</p>			

⁴¹ Kjo modulë është zhvilluar nga Asosacioni I Arteve të Kulinarisë dhe Mikëpritjes (Bullgari)

sipërmarrjes. Një sipërmarrës është një person që krijon një organizatë biznesi, kompani ose nismë që synon të arrijë rezultate pozitive ekonomike dhe /ose sociale, si përfitimi financiar, krijimi i vendeve të punës, depërtimi dhe rritja në treg, përfitimi social për një grup të caktuar njerëzish dhe për shoqërinë si një e tërë.

Tema jep një pasqyrë bazike të proceseve që lidhen me planifikimin dhe nisjen e një biznesi. Studentët mësojnë se si të gjenerojnë ide biznesi; të krijojnë një plan biznesi, mision dhe vizion; dhe të promovojnë dhe të fusin në treg një kompani. Ata mësojnë rreth karakteristikave të sipërmarrësve të suksesshëm, pro-të dhe kundër të vetëpunësimit, si edhe si të tërheqin investitorët dhe për të manaxhuar shpenzimet.

Studentët pritet të dalin me një ide dhe të hartojnë një plan biznesi për sipërmarrje të re të qëndrueshme të turizmit. Temat përfshijnë financimin e një biznesi; kostot dhe çmimet, kontabiliteti; llogarimbajtja dhe raportimi financiar; roli i qeverisë në biznes; rregulloret dhe ligjet; analiza e konkurrencës, shitjet, promovimi dhe shpërndarja dhe menaxhimi i suksesshëm i sipërmarrjeve të turizmit.

Studentët do të fillojnë të kuptojnë kompetencat e kërkuara për të qenë një sipërmarrës përmes studimeve të rasteve, zgjidhjes kreative të problemeve dhe ushtrimeve që synojnë vetëzhvillimin.

Objektivat e mësimi

Tema është projektuar për:

- Përkufizimin e sipërmarrjes, sipërmarrësit dhe nismat sipërmarrëse
- Përshkrimin e rolit dinamik të sipërmarrjes dhe biznesit të vogël për ekonominë
- Diskutimin e specifikave të sipërmarrjes në industrinë e turizmit dhe të mikpritjes
- Përcaktimin e aktorëve kryesorë dhe palët e interesuara në sipërmarrjen e turizmit dhe analizimin e ndikimit të tyre dhe marrëdhëniet mes tyre
- Prezantimin e koncepteve dhe mjeteve për planin e biznesit, menaxhimin dhe marketingun e sipërmarrjes turistike
- Përmbledhjen e dimensioneve socio-kulturore, mjedisore dhe ekonomike të sipërmarrjeve të turizmit
- Prezantimin dhe diskutimin e praktikave më të mira të iniciativave të sipërmarrjes së turizmit dhe mikpritjes në nivel lokal dhe ndërkombëtar.

Rezultatet e mësimi

Në përfundim të temës (nën-modul), kursanti /praktikanti duhet të jetë në gjendje të:

- Përpunojë konceptin e sipërmarrjes dhe perspektivave sipërmarrëse
- Përshkruajë dhe analizojë procesin e sipërmarrjes, kuadrin ligjor, palët e interesit dhe parimet në kontekstin e industrive të lidhura me turizmin
- Përfshihet në planifikimin strategjik
- Organizojë dhe menaxhojë një ndërmarrje të vogël
- Zhvillojë kuptuarit mbi planifikimin dhe kontrollin financiar, tatimet, kontabilitetin, menaxhimin e të ardhurave etj.
- Diskutojë çështjet e burimeve njerëzore të rëndësishme për një NVM të re në turizëm dhe mikpritje
- Analizojë strategjitë e ndryshme të marketingut, shpërndarjes dhe promovimit dhe opsionet për ndërmarrjen e re turistike
- Nënvizojë praktikatat më të mira në industri dhe shqyrtojë nëse dhe si mund të zbatohen në suaza të ndryshme mjedisore dhe sociale
- Marrë iniciativën për të krijuar ide të biznesit dhe të angazhohet në procesin e planit të biznesit për një start-up në fushën e turizmit

Metodat e vlerësimit

Detyrat (Lutemi rendisni dhe përshkruani në detaje gjithë aktivitetet që do të zhvillohen)

Metodat e Vlerësimit

Rast studimi

<http://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices>

Video rast studimi

<https://www.youtube.com/ëatch?v=qJyU5RqS rk>

Krijimi i një plani biznesi

Lexime në shtëpi (punë e pavarur)

Pyetje për diskutim

Debate

Udhëtime

Test me zgjedhje të shumëfishta

Detyra me shkrim

Detyra në grup : Gjenerimi i një ideje biznesi të qëndrueshëm të lidhur me mikëpritjen dhe turizmin

<p>Raporte të shkruara dhe ese</p> <p>Lojra/Simulime</p> <p>https://mitsloan.mit.edu/LearningEdge/simulations/Pages/Sustainability.aspx</p>	
<p>Përmbajtja e detajuar e temës</p>	
<p>I. Aktivitetet në klasë</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Akullthyesi (Icebreakers) dhe aktivitetet prezantuese Në fillim të secilës temë rekomandohet aktiviteti i akullthyesit (icebreaker) për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e të qenurit i hapur dhe të pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet që nxit formimin e grupeve pasi këto aktivitete kanë aftësinë të krijojnë një atmosferë miqësore dhe të shmangin stresin. Ato mund të zgjidhen në mënyrë tematike në përputhje me përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën. ○ Pjesëmarrje aktive Nxënësit pritet të ndjekin mësimin rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e të ftuarve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. ○ Debate dhe diskutime Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënësve. Ata pritet të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluarat paraprakisht. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personalë dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen. ○ Seminare <p>Tema 1: Hyrje në Sipërmarrje (seminar, 1 orë)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sipërmarrja: konceptet themelore dhe përkufizimet - Mendësia dhe strategjitë sipërmarrëse - Gjenerimi i ideve dhe zhvillimi i mundësive të biznesit 	

- Zhvillimi i strategjisë për një startup të ri
- Planifikimi i biznesit: procesi, korniza dhe struktura e përgjithshme

Tema 2: Përkufizimi i Sipërsmarrjes në Turizëm/Mikëpritje (seminar, 1 orë)

- Sipërmarrja në turizëm dhe mikëpritje: çështjet e përbashkëta dhe specifikat
- Nisja e një NVM-je në turizëm: marrja në konsideratë e mundësive dhe kornizave ligjore të përgjithshme për secilin biznes specifik të tillë si:
 - ✓ Sipërmarrje hoteleri (mikëpritje)
 - ✓ Biznesi i restoranteve (ushqim dhe katering)
 - ✓ Agjencia turistike
 - ✓ Industrinë e argëtimit
 - ✓ Kompanitë e transportit
 - ✓ Krijimi i planit të biznesit për sipërmarrjen e turizmit
 - ✓ Perspektiva etike për sipërmarrjen në turizëm dhe mikëpritje

Tema 3: Detyra në grup (workshop, 1 orë)

Zhvilloni një ide të re sipërmarrje biznesi për startup në fushën e turizmit dhe të mikëpritjes. Bindni klasën për fizibilitetin e saj dhe potencialin për sukses. Krijoni një analizë SËOT (pikat e forta, pikat e dobëta, mundësitë dhe rreziqet) të kompanisë tuaj të ardhshme. Përshkruani veprimet e nevojshme për të krijuar një plan biznesi gjithëpërfshirës dhe të besueshëm (p.sh. për të hulumtuar opsione të ndryshme ligjore për një startup; për të ndërmarrë një sondazh marketingu të klientëve të mundshëm; për të analizuar konkurrentët etj.). Sugjeroni mjete të financimit dhe hartoni një buxhet të përkohshëm për vitin e parë të funksionimit.

II. Aktivitete të pavarura mësimore

Tema 1: Hyrje në Sipërmarrje (2 orë)

1. Analizim i videove të studimeve të rastit

<https://www.youtube.com/ëatch?v=EvvnNAUPSO>

https://www.youtube.com/ëatch?v=qJyU5RqS_rk

<https://articles.bplans.com/developing-a-successful-plan-part-1/>

https://www.youtube.com/ëatch?v=NugRZGDbPFU&feature=player_embedded

2. Lojë online për sipërmarrjen

A) *Lemonade stand*

<http://www.ae4rv.com/games/lemonade.htm>

Lemonade Stand është një lojë e thjeshtë biznesi dhe ekonomie. Studentët kanë 30 ditë për të zbatuar një biznes të vogël (Lemonade stand) dhe gjatë kësaj kohe ata duhet të

maksimozojnë fitimin e tyre. Disa parime bazë të planifikimit financiar, marketingut dhe promovimit dhe operacionet e përditëshme mund të testohen dhe të eksplorojnë.

B) Clean Start: Simulimi i një startup për energjinë e pastër

<https://mitsloan.mit.edu/LearningEdge/simulations/cleanstart/Pages/default.aspx>

Në këtë simulim live, të bazuar në ëeb, pjesëmarrësit luajnë rolin e themeluesit të një kompanie startup në sektorin emocionues dhe konkurrues të teknologjisë së pastër. Ata zhvillojnë teknologji të reja në një kompani të suksesshme. Studentët duhet të vendosin çmimet, të vendosin sa inxhinierë dhe shitës do të punësojnë dhe të caktojnë kompensimin, përfshirë pagën, stokun, opsionet dhe ndarjen e fitimit. Ata duhet të synojnë të fitojnë konsumatorë dhe të kenë lëvizje pozitive të parasë përpara se të mbarojnë fondet dhe të arrijnë të bëjnë publike firmën e tyre. Rezultati i dëshiruar i të mësuarit është që të lejojë lojtarët të përjetojnë sfidat e ndërtimit të një kompanije startup në një mjedis konkurrues kërkues, duke përfshirë burimet njerëzore financiare dhe vendime të tjera.

2. Tema 2: Përkufizimi i Sipërmarrjes së Turizmit/Mikëpritjes (4 orë)

1. Detyra e planit të biznesit

Studentëve do t'u kërkohet të zhvillojnë një plan biznesi për një sipërmarrje të vogël ose të mesme në turizëm ose mikëpritje sipas *Modelit Shabllon të Planit të Biznesit*.

(Burimi:

https://socialventures.com.au/assets/Business_Planning_Guide_for_Social_Enterprise.pdf)

1. **Përmbledhje ekzekutive:** Kjo është e para gjë që do të lexojnë shumë prej njerëzve dhe është mundësia juaj për të lënë një përshtypje të parë të mirë. Qëllimi juaj është të tërhiqni njerëzit për të zbuluar më shumë rreth sipërmarrjes tuaj. Ky seksion duhet të jetë i shkurtër, të japë një panoramë të përgjithshme të asaj se çfarë bënë sipërmarrja juaj, ku jeni për momentin, ku dëshironi të shkoni dhe si do të arrini atje.
2. **Biznesi:** Në këtë pikë you prezantoni faktet kryesore rreth kompanisë suaj – emrin, kontaktet, statusin ligjor, ditën e nisjes, strukturën dhe disa fjali për të përshkruar idenë tuaj të biznesit, produktin ose shërbimin tuaj dhe synimet e sipërmarrjes.
3. **Analiza PEST:** Analiza e mjedisit politik, ekonomik, social dhe teknologjik në të cilin operon sipërmarrja juaj. Si ndikojnë ato pozitivisht dhe negativisht në biznesin tuaj?
4. **Organizimi:** Detaje mbi operacionet, teknologjitë departamentet kryesore dhe funksionet. Çështjet e burimeve njerëzore: numri i personelit dhe struktura e manaxhimit.
5. **Financat:** Burimet e financimit, buxheti i përkohëshëm dhe deklarimi i të ardhurave të parashikuara për pesë vitet e para të veprimtarisë.
6. **Tregu:** Në këtë seksion, ju duhet të përmbledhni se çfarë keni mësuar nga studimi i tregut dhe analiza që kryet dhe më pas të përshkruani se si do t'i aplikoni ato që mësuar në përpjekjet tuaja për marketingun dhe shitjet tuaja. Do të ishte e dobishme që kjo të

organizohej në dy nën-seksione si më poshtë:

A. Analiza e tregut:

- Kush do t'i blejë produktet apo shërbimet tuaja
- Përse ata do të blejnë nga ju (pika juaj e veçantë e shitjes)
- Prirjet e tregut tuaj të cilat ju vetë i keni identifikuar gjatë studimit
- Nivelet dhe llojet e konkurrencës në tregun tuaj
- Rezultatet e çdo studimi tregu që ju keni kryer
- Mësimet nga çdo biznes i ngjashëm përfshi sipërmarrjet sociale

B. Strategjia e marketingut:

- Produkt / Shërbim
- Çmimet
- Promovimet mikes
- Politikat e shërbimit të klientit

2. Studim rasti dhe diskutim:

Studentët/praktikantët kërkohet që të gjejnë të paktën tre histori suksesi për bizneset e reja në fushën e mikëpritjes dhe turizmit dhe t'i paraqesin ato përpara klasës. Ju mund të përdorni databazën e HELIX të disponueshme në <http://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices>.

Studentët / praktikantët kërkohet që të diskutojnë sa më poshtë për çdo rast të veçantë:

1. Çfarë përcakton suksesin e sipërmarrjes turistike / mikëpritëse?
2. Cilat janë sfidat kryesore me të cilat sipërmarrësit po përballen kur fillojnë një biznes të ri mikëpritës / turistik?
3. Cili është opsioni ligjor i zgjedhur nga sipërmarrësi në secilin rast të veçantë? Pse?
4. A mund të sugjeroni strategji për zhvillimin e ardhshëm të kompanisë?
5. A është kjo praktikë e transferueshme në rajon, zonë veprimtarie, kornizën kohore apo rrethanatë tjera?
6. Kryerja e analizës PESTEL dhe SËOT për një kompani turizmi / mikëpritje të zgjedhur.

Burimet

Facilitete:

- Ndërtesa të përshtatshme mësimore me hapësirën, ventilimin dhe ndriçimin e duhur
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Akses në internet
- Siguri, higjenë dhe masa të tjera të duhura, si dhe certifikata në pajtueshmëri me legjislacionin aktual

Mobilje, pajisje dhe aparatura:

Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues

- Kompjuter (desktop ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime si Microsoft Poëer Point
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Dërrasë e bardhë ose e zezë. Materiale për të shkruar në to
- Printer dhe /ose kopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burime për studim:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Kopje të planprogramit të kursit, doracakë dhe detyra
- Kopje të studimeve të rasteve dhe testeve
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e bibliografisë së detyruar dhe të rekomanduar që gjendet në programin e mësimit në internet, mësimit dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjera:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj.

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruara

- Materialet dhe udhëzuesit të publikuara në platformën e mësimit on-line
- Rastet praktike të dhëna si materiale plotësuese në secilin seksion

Lexime dhe burimet të rekomanduara (ndërkombëtare)

- Bamford, B. (2006). Small Business Management: A Frame ëork f or Success. Thomson SouthËestern.
- Bellon, B. and Ëittington, G. (1996). Competing Through Innovation - Essential Strategies for Small and Medium Sized Firms. Prentice Hall.
- Bricker, K., Black, R. and Cottrell, S. (2013). Sustainable Tourism and the Millennium Development Goals. Burlington: Johns and Bartlett Learning.
- Butler, R. (2006). The Tourism Area Life Cycle. Channel Vieë Publications.
- Casson, M. (2010). Entrepreneurship. Theory. Netëork. History. Edëard Elgar.
- Chahine, T. (2016). Introduction to Social Entrepreneurship. CRC Press.
- Costa, C., Paniyk, E. and Buhalis, D. (2013). European Tourism Planning and Organizational Systems. Channel Vieë Publications.

- Edgell, D. (2006). Managing sustainable tourism. Haëorth Hospitality Press. Fennell, D. (2008). Ecotourism. 3rd ed. London and New York: Routledge.
- Fayolle, A. and Matlay, H. (2010). Handbook of Research on Social Entrepreneurship. Edward Elgar.
- Goeldner, C. and Ritchie, J. (2012). Tourism: Principles, Practices, and Philosophies. 12th ed. Wiley.
- Guidice, M., Perunta, M. and Carayannis, E. (2014). Student Entrepreneurship in the Social Knowledge Economy. Springer.
- Gunn, C. (2002). Tourism Planning: Basic, Concepts, Case. 4th ed. London and New York: Routledge.
- Hamper, R. (2014). The Ultimate Guide to Strategic Marketing. McGraw Hill Education.
- Hopkin, B. and Kirkpatrick, A. (2013). The Art of Fund raising. Wiley.
- Jafari, J. (1987). Tourism Models: the Socio-Cultural Aspects. Tourism Management, (8), 2, pp. 151- 159.
- Karnes, A. and Bean, S. (1998). Girls and Young Women Entrepreneurs. True Stories about Starting and Running a Business, Plus How You Can Do it yourself. Free Spirit Publishing.
- Laing, J. and Frost, E. (2014). Explorer, Travelers and Adventure Tourism. Bristol-Buffalo-Toronto: Channel View Publications.
- Lee-Ross, D. and Conrad, L. (2009). Entrepreneurship and Small Business Management in the Hospitality Industry. Oxford: ButterworthHeinemann.
- Lockyer, T. (2007). The International Hotel Industry: Sustainable Management. Oxford: Haëorth Press.
- Michalko, M. (2006). Thinkertoys: A Handbook of Creative - Thinking Techniques. 2nd Ed. Ten Speed Press.
- Moore, P. and Palich, L. (2010). Managing Small Business. An Entrepreneurial Emphasis. South-Eastern Cengage Learning.
- Morrison, A., Rimmington, M. and Williams, C. (1999). Entrepreneurship in the Hospitality, Tourism and Leisure Industries. Oxford: ButterworthHeinemann.
- Moëforth, M. and Munt, I. (2009). Defining the New Tourism. Tourism & Sustainability. Routledge: London, pp. 98-109.
- Page, S. and Connell, J. (2006). Tourism a Modern Synthesis. 2nd ed. London: Thomson.
- Peris-Ortiz, M., Teulon, F. and Bonet-Fernandez, D. (2017). Social Entrepreneurship in Profit and Non Profit Sector, Theoretical and Empirical Perspectives. Springer.
- Rayn, H. (2009). Small Business. An Entrepreneur's Business Plan, South-Eastern Cengage Learning.
- Rutherford, D. and O'Fallon, M. (2007). Hotel Management and Operations. Wiley.
- Sargeant A. and Shang, J. (2017). Fund raising Principle and Practice. Wiley.
- Weaver, D. and Laëton, L. (2014). Tourism Management. Wiley.
- Weaver, D. (2006) Sustainable Tourism. Oxford: Butterworth-Heinemann

Lexime dhe burime të rekomanduara (kombëtare)

- Био Артис ЕООД (2007), Наръчник на предприемача в сектор „Туризъм“, туристическо сдружение Каварна
- Воденска М. (2010), Основи на туризма, Матком
- Воденска М., Асенова М. (2010), Въведение в туризма, Матком
- Димитрова М. (2018), Въведение в социалното предприемачество, Матадор 74
- Емилова И., Великова Е. (2016), Въведение в туризма, Нов български университет
- Нешков М., Казанджиева В. (2007), Икономика на туристическата фирма, Нов български университет
- Плачкова М., Пенева П., Райчев Р. (2008), Мениджмънт в туризма, Дионис
- Рафаилова Г., Кадиева С., Кожухарова Л., Янчева К., Кръстева А., Поляков С. (2012), Специализирани видове туризъм, издателство „Наука и икономика“, Икономически университет, Варна
- Рибов М. (2005), Конкурентни стратегии в туризма, Тракия М
- Рибов М. (2005), Стратегическият избор в туризма, Тракия М
- Станкова М. (2008), Диверсификационни стратегии в туризма, ЮЗУ Неофит Рилски

Titulli I modulit	Kodi I modulit	Titulli i temës	Kodi i temës
Sipërmarrja	M3	Qëndrueshmëri dhe Sipërmarrje ⁴²	T9
Të nxënësit dhe metodat e mësimin			
Orët akademike	Nga të cilat:	Aktivitetet në klasë/leksione, seminare, workshops/	Aktivitetet të pavaruara të të mësuarit/ aktivitetet on-line, projekte, praktika, udhëtime, etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për tërë kursin	
Shënime për temën			
<p>Kjo temë (nën-modul) ofron një panoramë për të kuptuar procesin e sipërmarrjes në turizëm dhe mikpritje dhe i ekspozon studentët ndaj sfidave, problemeve dhe çështjeve me të cilat ballafaqohen sipërmarrësit të cilët fillojnë biznese të reja. Fokusi janë ndërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm.</p> <p>Ndërsa qëllimi i shumicës së bizneseve është i lidhur me treguesit e linjës së fundit si të ardhurat, fitimi dhe rritja, ndërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm përballen edhe me sfidën për të kontribuar në krijimin e vendeve të punës, ruajtjen dhe mbrojtjen e diversitetit biologjik dhe kulturor. Ndërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm kanë potencial për të rritur krenarinë e komunitetit, kulturën dhe cilësinë e jetës. Ato mund të jenë mjete të dobishme në krijimin e ndikimeve pozitive për të gjithë aktorët e përfshirë, duke përfshirë bizneset e turizmit, turistët, destinacionet pritëse dhe komunitetin. Investimet e qëndrueshme të sipërmarrjeve janë veçanërisht të rëndësishme në vendet në zhvillim, në komunitetet rurale dhe indigjene, në parqe dhe zona të mbrojtura që luftojnë për të balancuar qëllimet e ruajtjes me nevojat themelore të popullatës lokale.</p> <p>Prandaj, tema i kushton vëmendje të veçantë sipërmarrjes sociale në turizëm si nxitës i përfitimeve sociale dhe ekologjike.</p>			
Objektivat e mësimin			
Tema është projektuar për të:			

⁴² Kjo modulë është zhvilluar nga Asosacioni I Arteve të Kulinarisë dhe Mikpritjes (Bullgari)

- Përshkruar çështjet e qëndrueshmërisë brenda kontekstit të turizmit dhe industrisë së mikpritjes
- Përcaktuar sipërmarrjen sociale dhe sipërmarrjen e qëndrueshme në turizëm dhe mikpritje
- Treguar aktorët kryesorë dhe palët e interesuara në sipërmarrjen e qëndrueshme turistike dhe të analizojnë ndikimin e tyre dhe marrëdhëniet midis tyre
- Diskutuar dimensionet socio-kulturore, mjedisore dhe ekonomike të sipërmarrjeve turistike
- Shqyrtuar ndikimet pozitive dhe negative sociale, mjedisore dhe ekonomike të çdo industrie specifike të udhëtimit dhe turizmit (si mikpritja, transporti, industria e lundrimit, parqet zbavitëse, menaxhimi i eventeve, agjencitë e udhëtimit dhe operacionet turistike)
- Identifikuar strategjitë për të zbutur ndikimet negative dhe për të rritur ndikimet pozitive të ndërmarreve turistike
- Paraqitur treguesit e monitorimit të menaxhimit dhe operacioneve të turizmit të qëndrueshëm
- Prezantuar etiketat kryesore ndërkombëtare, kombëtare, rajonale dhe lokale, programet e certifikimit dhe lloje të ndryshme të iniciativave të gjelbra dhe të qëndrueshme për bizneset që lidhen me turizmin
- Paraqitur studimet e rasteve vendore dhe ndërkombëtare që demonstrojnë praktikat më të mira në turizmin e përgjegjshëm në mbarë botën dhe për të dalluar praktikat e përgjegjshme kundrejt atyre të papërgjegjshme në zhvillimet e turizmit

Rezultatet e mësimit

Në përfundim të temës (nën-modul), kursanti /praktikanti duhet të jetë në gjendje të:

- Kuptojë qëndrueshmërinë si nocion dhe si lidhet me bizneset e turizmit dhe mikpritjes
- Njohë koncepte themelore që kanë të bëjnë me sipërmarrjet sociale: arsyeja për ekzistencën e tyre, dallimet dhe ngjashmëritë që lidhen me kompanitë tradicionale fitimprurëse, çështje specifike në lidhje me procesin e nisjes, burimet e financimit, shpërndarjen, promovimin dhe menaxhimin e teknikave dhe politikave
- Diskutojë mbi "parimin e fundit të trefishtë" dhe se si një sipërmarrje turistike e qëndrueshme mund të krijojë ndikim pozitiv ekonomik, social dhe mjedisor
- Nënvizojë konceptin e përgjegjësisë shoqërore sociale
- Përshkruajë praktikat më të mira në industri dhe shqyrton nëse dhe si mund të adaptohen në situata të ndryshme mjedisore dhe sociale
- Njohë proceset e certifikimit dhe procedurat për etiketimin e gjelbër dhe të qëndrueshëm të turizmit
- Merr iniciativë për të krijuar ide biznesi dhe angazhohet në procesin e planifikimit të biznesit në lidhje me sipërmarrjen e turizmit të qëndrueshëm

Metodat e vlerësimit

Detyrat (Lutemi rendisni dhe përshkruani në

Metodat e Vlerësimit

detaje tërë aktivitetet që do të zhvillohen)	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Rast studimi http://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices ○ Video rast studimi https://www.youtube.com/ëatch?v=qJyU5RqS_rk ○ Krijimi i një plani biznesi ○ Lexime në shtëpi (punë e pavarur) ○ Pyetje për diskutim ○ Debate ○ Udhëtime ○ Raporte të shkruara dhe ese ○ Lojra/Simulime https://www.energaëare.eu/# https://mitsloan.mit.edu/LearningEdge/simulations/Pages/Sustainability.aspx 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Test me zgjedhje të shumëfishta ○ Detyra me shkrim ○ Detyra në grup : Gjenerimi i një ideje biznesi të qëndrueshëm të lidhur me mikëpritjen dhe turizmin
Përmbajtja e detajuar e temës	
<p>I. Aktivitetet në klasë</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Akullthyesi (Icebreakers) dhe aktivitetet prezantuese <p>Në fillim të secilës temë rekomandohet aktiviteti i akullthyesit (icebreaker) për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e të qenurit i hapur dhe të pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimin si një aktivitet që nxit formimin e grupeve pasi këto aktivitete kanë aftësinë të krijojnë një atmosferë miqësore dhe të shmangin stresin. Ato mund të zgjidhen në mënyrë tematike në përputhje me përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Pjesëmarrje aktive <p>Nxënësit pritjet të ndjekin mësimin rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e të ftuarve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit.</p>	

○ **Debate dhe diskutime**

Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Ata pritet të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluar para praktikës. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personalë dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

○ **Studime të rasteve**

Çdo temë mbështetet me studime të rasteve të vërteta dhe praktikë më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten para praktikës nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilit seksion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritet të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të pasohet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

○ **Seminare**

Tema 1: Sipërmarrja Sociale në Turizëm (seminar, 1 orë)

- Sipërmarrja sociale: konceptet themelore dhe përkufizimet
- Dallimet dhe ngjashmëritë midis sipërmarrjes tradicionale (fitimprurëse) dhe sipërmarrjes sociale
- Përkufizimi i sfidave sociale
- Përcaktimi i zgjidhjeve
- Transformimi i zgjidhjeve në produkte, shërbime dhe procese
- Kuadri ligjor: analiza krahasuese e opsioneve të ndryshme ligjore
- Plani i biznesit përsipërmarrjen sociale
- Financimi i sipërmarrjeve sociale (instrumente financiare tradicionale dhe inovative)
- Menaxhimi dhe tregtimi i sipërmarrjeve sociale
- Matja e ndikimit social
- Ndërmarrjet sociale në turizëm dhe mikpritje: studimet e rasteve dhe praktikë më të mira

Tema 2: Sipërmarrja e qëndrueshme dhe ekologjike në turizëm (seminar, 1 orë)

- Përcaktimi i sipërmarrjeve të qëndrueshme dhe eko-miqësore në turizëm dhe mikpritje
- Identifikimi i nevojave dhe mundësive për zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm
- Perspektivat e ndryshme të qëndrueshmërisë të sipërmarrjeve turistike

- Qasja e fundit të trefishtë:
 - fitimi ekonomik, rritja e tregut, reduktimi i kostos, qëndrueshmëria e markës
 - ruajtja dhe mbrojtja ekologjike: menaxhimi i mbeturinave, ruajtja e ujit dhe energjisë, edukimi ekologjik i turistëve dhe shoqërisë, diversifikimi i mjedisit, monitorimi
 - qëndrueshmëria sociale dhe loja e drejtë: puna e barabartë, paga dhe politika e ndarjes së fitimit; barazia gjinore; përfitimet sociale për komunitetet pritëse; trajtimi dinjitoz i popullsisë lokale, duke siguruar të ardhura të ndershme për bizneset lokale, kujdesin shëndetësor, arsimin, çështjet e sigurisë dhe të sigurisë dhe menaxhimin e rreziqeve
- Resurset njerëzore në lidhje me veprimet e përgjegjshme dhe të qëndrueshme të turizmit
- Treguesit për performancën e qëndrueshme të sipërmarrjeve turistike:
 - Numri i punëve të krijuara
 - Numri i NVM lokale të mbështetura në hapësirën e suynuar
 - Numri i praktikave të adaptuara të qëndrueshmërisë
 - Sasia e investimeve në zonën e synuar
 - Numri i prsonave të trajnuar
 - Numri i aleancave, marrëveshjeve kooperative, lëshimet, dhe marrëveshjet e bashkë-manaxhimit në zonat e synuara
- Etiketat, çmimet dhe certifikatat e turizmit të gjelbër dhe praktikatat e turizmit të qëndrueshëm
 - Llojet e etiketave, çmimeve dhe dokumentave të cetifikimit
 - Procesi i aplikimit, kërkesat për përputhshmëri
- Risitë teknologjike dhe zgjidhjet IT për sipërmarrjen e qëndrueshme në turizëm dhe mikpritje
- Bashkëpunimi me aktorët vendorë dhe rajonal duke përfshirë autoritetet, OJQ-të, bashkitë, organizatat dhe komunitetet.
- Praktikatat më të mira të sipërmarrjeve të qëndrueshme dhe eko-turizmit

II. Aktivitete të pavarura mësimore

Tema 1: Sipërmarrja Sociale në Turizëm (3 orë)

1. Analizim i videove të studimeve të rastit

<https://www.youtube.com/ëatch?v=1ecKK3S8DOE>

https://www.youtube.com/ëatch?v=jkSLI_ËcosQ

<https://www.youtube.com/ëatch?v=bËAxdYN0dlc>

2. Lojëra online për sipërmarrjen

A) *I see you: një lojë simulimi për biznesin*

<http://www.iseeyou-netëork.eu/resources-2/business-simulation-game/>

Një seri lojrash të ndryshme të projektuara me një qëllim të veçantë dhe objektiv të edukimit të sipërmarrjes sociale. Lojërat zhvillojnë të menduarit kritik, aftësinë për të përcaktuar përparësitë, procesin e vendimmarrjes, aftësinë drejtuese, iniciativën dhe motivimin.

3. Studim Rasti

The Social Teahouse

The Social Teahouse është një sipërmarrje sociale bullgare e dedikuar në krijimin e një bote me mundësi të barabarta dhe drejtësi sociale. Është një projekt i udhëhequr nga komuniteti i cili përfshin një sërë aktiviteteve me synim ofrimin e mundësive për të rinjtë e jetimoreve dhe atyre që vijnë nga familje me probleme për tu integruar në shoqëri. Ky projekt është i fokusuar në zhvillimin e një mjedisi social cilësor duke përfshirë fëmijët dhe të rinjtë e rrezikuar në programe këshilluese dhe duke u ofruar atyre punën e tyre të parë.

Qasja inovative e Teahouse nuk është vetëm për të ndihmuar dhe përfshirë, por edhe për t'i dhënë mundësi grupeve të marginalizuara të njerëzve për të zhvilluar karakterin, për të formuar sistemin e vlerave dhe për të kontribuar në shoqëri me punën e tyre. Teahouse është shumë më tepër se puna e parë për të rinjtë - kjo është një mundësi për përfshirje. Në vitin 2015, The Teahouse zhvilloi një program këshillimi 3-vjeçar i cili ofronte module të ndryshme si: komunikim, inteligjencë emocionale dhe vetëbesim, të drejtat e punës dhe përgjegjësitë në mjedisin e punës, vendosjen e qëllimeve dhe vetë zhvillimin, menaxhimin e kohës dhe zakonet në vendin e punës. Programi i këshillimit është fleksibël por shumë konkret në drejtim të dëmeve të shkaktuara nga mungesa e arsimit të mirë dhe mjedisit të shëndetshëm shoqëror.

Programi i këshillimit ka disa role/funksione kryesore:

- Të mbështesë të rinjtë në përvojën e rritjes pa mjedis familjar
- Të zhvillohen aftësitë dhe kompetencat për jetët e tyre të përditshme jashtë jetimoreve
- Të ndihmojnë ata për të mësuar si të përcaktojnë qëllimet, si në aspektin profesional dhe personal
- Për t'i frymëzuar ata që të duan më shumë, të jenë të sigurt në vetvete
- Për të rritur motivimin dhe kënaqësinë e tyre të përgjithshme

Mjetet dhe metodat e përdorura në programin e këshillimit ndjekin parimet e:

- Mësoni duke vepruar
- Mësoni nga përvoja dhe emocionet
- Tregim historik - takimi i njerëzve bazuar në metodën e bibliotekës njerëzore
- Seminare, lojë me role dhe simulime

Ndërmarrja sociale siguron qëndrueshmërinë e saj financiare nga:

- Shitja e pijeve dhe ushqimeve të përgatitura nga njerëzit që ju organizoni
- Organizimi i eventeve dhe seminareve të ndryshme
- Marrëdhënia e vendosur me Bashkinë e Varnës për përdorimin e një ndërtese publike në qendër të qytetit
- Regjistrimi në inkubatorin e biznesit të Shoqatë Reach for Change dhe me partneritetin e frytshëm të mediave të NOVA Broadcasting Group
- Zhvillimi i partneriteteve me një numër individësh dhe biznesesh të cilët nxiten nga gatishmëria për të ndihmuar duke dhuruar para, duke përkushtuar kohën, ekspertizën, shërbimet ose pajisjet e tyre.

Burimi: BEST Project, <http://thesocialteahouse.bg/en/>

Pyetjet për debat dhe diskutim:

1. Çfarë e bën The Teahouse një sipërmarrje sociale?
2. Si kontribuojnë aktivitetet e The Teahouse në mirëqënien sociale?
3. Cilat janë sfidat dhe barrierat kryesore që has kompania?
4. Besoni se ky model biznesi është i zbatueshëm në situatë të tjera ekonomike, mjedisore dhe shoqërore?
5. Nëse do të ishit një sipërmarrës social, çfarë zgjidhjesh të tjera do të sygjeronit për të njëjtat probleme dhe sfida sociale?

2. Tema 2: Sipërmarrjet e qëndrueshme dhe ekologjike në Turizëm (3 orë)

1. Lojë online

A) *Playhost, një lojë simulimi biznesi*

<https://www.playhost.eu/>

Loja është projektuar posaçërisht për nevojat e arsimit të turizmit dhe të mikpritjes dhe synon të rrisë aftësitë sipërmarrëse të studentëve. Ai fokusohet në tema të veçanta të tilla si menaxhimi operacional, marketingu, reklamimi, çështjet e burimeve njerëzore, etj. Gjithashtu trajtohen edhe disa aspekte të qëndrueshmërisë dhe përgjegjësisë sociale të bizneseve turistike.

2. Analizim i Videove të Studimeve të Rastit

<https://www.coursera.org/lecture/sustainable-tourism/international-hotel-certifications-uaQa>

https://youtu.be/Ē4M4_cCauĒk

<https://www.youtube.com/ĕatch?v=Io84FVUbyĕ>

3. Studim rasti dhe diskutim:

Fshati tradicional Vamos, Greqi

(Burimet: <http://database.helix-balkanmed.eu/static/uploads/Vamos Traditional Village.pdf>
https://www.youtube.com/ëatch?v=_Io84FVUbyë (Vid eo),
<http://www.vamosvillage.gr>)

Studentët/praktikantët kërkohet që të lexojnë studimin e rastit të disponueshëm në link-et e mësipërme dhe t'u përgjigjen pyetjeve që vijojnë:

1. Çfarë ka të veçantë fshati Vamos?
2. Çfarë i tërheq turistët tek ky fshat?
3. Diskutoni modelin e biznesit të fshatit në terma të qëndrueshmërisë
4. Cilët janë faktorët kyç të suksesit?
5. Cilat janë sfidat kryesore përpara organizimit?
6. A do të dëshironit të vizitonit fshatin si turist? A do t'iu pëlqente të nisnit një sipërmarrje biznesi atje ose të ishit të punësuar në një nga shërbimet e mikëpritjes dhe restoranteve të tij? Argumentoni përgjigjen tuaj.

4. Diskutimet në forumin online

Studentëve/kursantëve do u kërkohet të marrin pjesë në diskutimet e forumit online në lidhje me çështje të ndryshme të qëndrueshmërisë sociale në turizëm dhe mikëpritje. Diskutimet do të zhvillohen në një platformë database (të tilla si Collaborize Classroom, Chalkup, Backchannel Chat, Blackboard, etj.) ose nëpërmjet medias sociale (të tilla si Tëitter, grupi i Facebook, etj.). Diskutimi do të moderohet nga instruktori. Përmbajtja do të jepet nga trajnuesi dhe të trajnuarit dhe bazohet në eksperiencën dhe opinionin personal, burimet në ëeb, studimet e rasteve, librat, artikujt dhe faqet në internet. Kontributi online i çdo student do të vlerësohet në bazë të cilësisë dhe shpeshtësisë së publikimit të tyre, sa i përmbahet temës, fuqisë së argumentit, thellësisë së komenteve dhe prezantimit të përgjithshëm.

Temat e mundshme që kanë të bëjnë me materialet e studimit ose diskutimet on-line:

1. Përshkruani çështjet aktuale në zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm në vendin tuaj ose në mbarë botën (p.sh. metodat e hedhjes së mbeturinave të aplikuara nga shumica e hoteleve të Detit të Zi, ndotja e dioksidit të karbonit të prodhuar nga kompanitë loë-cost, zgjidhjet dhe sfidat e mundshme)
2. Rishikimi i legjislacionit ekzistues në lidhje me qëndrueshmërinë në turizëm. Cilat janë pikat e forta dhe të dobëta të rregullave ekzistuese? Çfarë duhet të ndryshohet për të motivuar (ose detyruar) ndërmarrjet turistike për të vepruar në një mënyrë më të përgjegjshme
3. Hulumtimi dhe prezantimi i praktikave më të mira dhe shembuj rreth teknologjive të ndryshme ekologjike, risive dhe zgjidhjeve për turizmin e qëndrueshëm të zbatuara nga

industria

4. Hulumtime rreth disa sistemeve të eko-etiketimit në fushën e turizmit dhe mikpritjes dhe diskutimin e kostove dhe përfitimeve të certifikimit për NVM-të në turizëm.

Burimet

Facilitete:

- Ndërtesa të përshtatshme mësimore me hapësirën, ventilimin dhe ndriçimin e duhur
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Akses në internet
- Siguri, higjenë dhe masa të tjera të duhura, si dhe certifikata në pajtueshmëri me legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe aparatura:

Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues

- Kompjuter (desktop ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime si Microsoft Poëer Point
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Dërrasë e bardhë ose e zezë. Materiale për të shkruar në to
- Printer dhe /ose kopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burime për studim:

- Prezantime PoëerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Kopje të planprogramit të kursit, doracakë dhe detyra
- Kopje të studimeve të rasteve dhe testeve
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e bibliografisë së detyruar dhe të rekomanduar që gjendet në programin e mësimit në internet, mësimit dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjera:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj.

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruara

Materialet dhe udhëzuesit të publikuara në platformën e mësimit on-line

Rastet praktike të dhëna si materiale plotësuese në secilin seksion

Lexime dhe burimet të rekomanduara (ndërkombëtare)

- Bamford, B. (2006). Small Business Management: A Framework for Success. Thomson-SouthEastern.
- Baker, S. (2006). Sustainable Development. London and New York: Routledge.
- Bellon, B. and Hittington, G. (1996). Competing Through Innovation - Essential Strategies for Small and Medium Sized Firms. Prentice Hall.
- Belz, F. and Peatti, K. (2009). Sustainability Marketing a Global Perspective. Eiley.
- Bloom, P. and Skloot, E. (2010). Scaling Social Impact. New Thinking. Palgrave MacMillan.
- Bornstein, D. and Davis, S. (2010). Social Entrepreneurship, What Everyone Needs to Know. Oxford: Oxford University Press
- Bricker, K., Black, R. and Cottrell, S. (2013). Sustainable Tourism and the Millennium Development Goals. Burlington: Johns and Bartlett Learning.
- Butcher, J. (2007). Ecotourism, NGOs and Development. London and New York: Routledge.
- Butler, R. (2006). The Tourism Area Life Cycle. Channel View Publications. Chahine, T. (2016). Introduction to Social Entrepreneurship. CRC Press.
- Costa, C., Paniyk, E. and Buhalis, D. (2013). European Tourism Planning and Organizational Systems. Channel View Publications.
- Drumm, A. et al. (2004). Ecotourism Development - A Manual for Conservation Planners and Managers. Vol. II. The Business of Ecotourism Management and Development.
- Edgell, D. (2006). Managing Sustainable Tourism. Harworth Hospitality Press.
- Fayolle, A. and Matlay, H. (2010). Handbook of Research on Social Entrepreneurship. Edward Elgar.
- Fennell, D. (2008). Ecotourism. 3rd ed. London and New York: Routledge.
- Goeldner, C. and Ritchie, J. (2012). Tourism: Principles, Practices, Philosophies. 12th ed. Eiley.
- Goodwin, H. (2011). Taking Responsibility for Tourism. Oxford: Goodfellow Publishers.
- Guidice, M., Perunta, M. And Carayannis E. (2014). Student entrepreneurship in the Social Knowledge Economy. Springer.
- Gunn, C. (2002). Tourism Planning: Basic, Concepts, Case. 4th ed. London and New York: Routledge.
- Hall, C. and Leë, A. (2009). Understanding and Managing Tourism Impacts: An Integrated Approach. London and New York: Routledge.
- Hall, C. and Leë, A. (1998). Sustainable Tourism. A Geographical Perspective. Essex: Prentice Hall.
- Hamper, R. (2014). The Ultimate Guide to Strategic Marketing. McGraw Hill Education.
- Hopkin, B. and Kirkpatrick, A. (2013). The Art of Fundraising. Eiley.
- Harris, R. (ed.) (2002). Sustainable Tourism. A Global Perspective. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Holden, A. (2000). Environment and Tourism. London and New York: Routledge. Honey, M.

- (2010). Ecotourism and Sustainable Development. Island Press
- Jafari, J. (1987). Tourism Models: the Socio-Cultural Aspects. *Tourism Management*, (8), 2, pp. 151- 159.
 - Janala, C. (2008). Marketing and Management of Tourism in Natural Protected Areas. ITACA.
 - Karnes, A. and Bean, S. (1998). *Girls and Young Women Entrepreneurs, True Stories about Starting and Running a Business, Plus How You Can Do it Yourself* Free Spirit Publishing.
 - Laing, J. and Frost, E. (2014). *Explorer, Travelers and Adventure Tourism*. Bristol-Buffalo-Toronto: Channel View Publications.
 - Lee-Ross, D. and Conrad, L. (2009). *Entrepreneurship and Small Business Management in the Hospitality Industry*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
 - Lindberg, K., Epler-Wood, M. and Engeldrum, D. (eds.) (1998). *Ecotourism, A Guide for Planners and Managers, Vol.2*. North Bennington: The Ecotourism Society.
 - Lockyer, T. (2007). *The International Hotel Industry: Sustainable Management*. Oxford: Harcourt Press.
 - Michalko, M. (2006). *Thinkertoys: A Handbook of Creative-Thinking Techniques*. 2nd Ed. Ten Speed Press.
 - Miller, G. and Teinin-Eard, L. (2005). *Monitoring for a Sustainable Tourism Transition. The Challenge of Developing and Using Indicators*. Cambridge: CABI Publishing.
 - Moore, P. and Palich, L. (2010). *Managing Small Business. An Entrepreneurial Emphasis*. South-eastern Cengage Learning.
 - Morrison, A., Rimmington, M. and Williams, C. (1999). *Entrepreneurship in the Hospitality, Tourism and Leisure Industries*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
 - Moëforth, M. and Munt, I. (2009). *Defining the New Tourism*. *Tourism & Sustainability*. Routledge: London, pp. 98-109.
 - Neësme, D., Moore, S. and Doëling, R. (2012). *The Nature Conservancy, Natural Area Tourism. Ecology, Impacts and Management*. Channel View Publications.
 - Page, S. and Connell, J. (2006). *Tourism a Modern Synthesis*. 2nd ed. London: Thomson.
 - Page, S. and Doëling, R. (2002). *Ecotourism*. Essex: Prentice Hall.
 - Peris-Ortiz, M., Teulon, F. and Bonet-Fernandez, D. (2017). *Social Entrepreneurship in Profit and Non Profit Sector, Theoretical and Empirical Perspectives*. Springer.
 - Rayn, H. (2009). *Small Business. An Entrepreneur's Business Plan*, South-Eastern Cengage Learning.
 - Rutherford, D. and O'Fallon, M. (2007). *Hotel Management and Operations*. Wiley. Sargeant, A. and Shang, J. (2017). *Fund raising Principle and Practice*. Wiley.
 - Strange, T. and Bayley, A. (2008). *Sustainable Development Linking Economy, Society, Environment*. Paris: OECD.
 - Strasdas, E. (2013). *Ecotourism and the Challenge of Climate Change: Vulnerability, Responsibility, and Mitigation Strategies*. In: K. Bricker, R. Black, and S. Cottrell, eds., *Sustainable Tourism and the Millennium Development Goals: Effecting Positive Change*, pp.

209- 230.

- Swarbrooke, J. (2005). Sustainable Tourism Management. Cambridge: CABI Publishing.
- Swarbrooke, J. (1999). Sustainable Tourism Management. Oxon: CABI Publishing.
- Weaver, D. (2007). Ecotourism. Eiley.
- Weaver, D. (2012). Sustainable Tourism. Elsevier.
- Weaver, D. and Laëton, L. (2014). Tourism Management. Eiley.
- Weaver, D. (2006) Sustainable Tourism. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Lexime dhe burime të rekomanduara (kombëtare)

- Био Артис ЕООД (2007), Наръчник на предприемача в сектор „Туризъм“, туристическо сдружение Каварна
- Воденска М. (2010), Основи на туризма, Матком
- Воденска М., Асенова М. (2010), Въведение в туризма, Матком
- Димитрова М. (2018), Въведение в социалното предприемачество, Матадор 74
- Емилова И., Великова Е. (2016), Въведение в туризма, Нов български университет
- Нешков М., Казанджиева В. (2007), Икономика на туристическата фирма, Нов български университет
- Плачкова М., Пенева П., Райчев Р. (2008), Мениджмънт в туризма, Дионис
- Рафаилова Г., Кадиева С., Кожухарова Л., Янчева К., Кръстева А., Поляков С. (2012), Специализирани видове туризъм, издателство „Наука и икономика“, Икономически университет, Варна
- Рибов М. (2005), Конкурентни стратегии в туризма, Тракия М
- Рибов М. (2005), Стратегическият избор в туризма, Тракия М
- Станкова М. (2008), Диверсификационни стратегии в туризма, ЮЗУ Неофит Рилски

Titulli I modulit	Kodi I modulit	Titulli i temës	Kodi i temës
Sipërmarrja	M3	Procesi i Planifikimit për Qëndrueshmëri ⁴³	T10
Të mësuarit dhe Mësimdhënia e Metodave të Shpërndarjes			
Orët akademike	Nga të cilat:	Aktivitete në klasë/leksione, seminare, workshops/	Aktivitete të pavaruara të të mësuarit/ aktivitete on-line, projekte, praktika, udhëtime, etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për tërë kursin	
Shënime për temën			
<p>Arritja e turizmit të qëndrueshëm kërkon motivim, vendosmëri dhe qasje sistematike në emër të kompanive që operojnë në këtë sektor. Sfida qëndron në balancimin e nevojave të turistëve me ato të destinacioneve dhe komuniteteve të tyre. Si një aktivitet i orientuar tek njerëzit, turizmi dhe mikpritja ofrojnë vende pune të cilat ndihmojnë në ringjalljen e ekonomive lokale. Nga ana tjetër, ato gjithashtu mund të shkaktojnë probleme reciproke të tilla si dislokimi social, humbja e trashëgimisë kulturore, varësia ekonomike dhe degradimi ekologjik (Fien, 2010). Tipari kryesor i qëndrueshmërisë është se nuk është i kufizuar në një lloj të caktuar shërbimesh ose produktesh si turizmi natyror ose eko-turizmi, por është një filozofi e cila bazohet në kërkesën dhe ofertën e bizneseve të mikpritjes (Zhvillimi i Qëndrueshëm i Turizmit, 2005). Si e tillë, ajo duhet të integrohet në menaxhimin e përgjithshëm të kompanive në këtë sektor, si dhe në sjelljen e turistëve si konsumatorë.</p> <p>Kompanitë kanë nevojë për njohuri dhe udhëzime të shënjestruara se si t'i bëjnë shërbimet dhe produktet e tyre më të qëndrueshme dhe si të integrojnë qëndrueshmërinë në procesin e tyre të planifikimit dhe në operacionet e biznesit. Qëllimi i kësaj teme është të kontribuojë në ndërtimin e këtyre njohurive dhe udhëzime.</p>			
Objektivat e mësimit			
<p>Tema është projektuar për të: Diskutuar hartimin product – shërbim për qëndrueshmëri Siguruar njohuri për produktet turistike dhe elementët përbërës</p>			

⁴³ Ky temë u zhvilluar nga Universiteti Luigj Gurakuqi (Shqiperi)

Mundësuar përdorimin e parimeve bazë të zhvillimit të produkteve turistike
 Qartësojë rolin e çdo elementi përbërës të produktit turistik në lidhje me turizmin e qëndrueshëm
 Rritur njohuritë mbi ofertat e produkteve dhe shërbimeve të qëndrueshme dhe më cilësore duke ofruar vlerë më të madhe për konsumatorët
 Analizuar, vlerësuar dhe zbatuar procesin e planifikimit për qëndrueshmërinë.
 Dhënë shembuj, identifikuar modelet e produkteve të turizmit të qëndrueshëm
 Diskutuar mundësitë dhe pengesat me të cilat ballafaqohet secili sektor i turizmit në përpjekjet e tij për produkt turistik të qëndrueshëm

Rezultatet e mësimit

Në përfundim të temës (nën-modul), kursanti /praktikanti duhet të jetë në gjendje të:

- Kuptojë dhe kontribuojë në procesin e planifikimit për qëndrueshmëri në sektorin e turizmit
- Demonstrojë një ndërgjegjësimit dhe ndjeshmëri ndaj shërbimit, produktit dhe planit për qëndrueshmëri
- Analizojë dhe vlerësojë ndikimin e qëndrueshmërisë së shërbimit dhe të produktit në aktivitetet dhe proceset e industrisë
- Vendosë pritshmëri të qartë, krijojë motivim për angazhimin e ardhshëm në biznes

Metodat e vlerësimit

Detyrat (Lutemi listoni dhe përshkruani në detaje tërë aktivitetet që do të zhvillohen)

Metodat e Vlerësimit

- **Rast studimi**
<http://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices>
- **Video rast studimi**
- **Lexime në shtëpi (punë e pavarur)**
- **Pyetje për diskutim**
- **Debate**
- **Udhëtime**
- **Raporte të shkruara dhe ese**

- **Test me zgjedhje të shumëfishta**
- **Detyra me shkrim**

Përmbajtja e detajuar e temës

III. Aktivitetet në klasë

○ **Akullthyesi (Icebreakers) dhe aktivitetet prezantuese**

Në fillim të secilës temë rekomandohet aktiviteti i akullthyesit (icebreaker) për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e të qenurit i hapur dhe të pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimin si një aktivitet që nxit formimin e grupeve pasi këto aktivitete kanë aftësinë të krijojnë një atmosferë miqësore dhe të shmangin stresin. Ato mund të zgjidhen në mënyrë tematike në përputhje me përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.

○ **Pjesëmarrje aktive**

Nxënësit pritet të ndjekin mësimin rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e të ftuarve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit.

○ **Debate dhe diskutime**

Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Ata pritet të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluar paraprakisht. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personalë dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

○ **Leksione nga të ftuarit**

Kurdoherë që të jetë e mundur profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët e industrisë dhe të profesioneve relevante do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke bërë pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve të vlefshme.

○ **Seminare**

Tema 1: Planifikimi i Shërbimit, Produktit dhe Eksperiences për Qëndrueshmërinë (seminar, 3 orë)

- Çfarë është një planifikim produkt-shërbim
- Planifikimi produkt – shërbim për qasjet dhe aftësitë e qëndrueshmërisë
- Produkti turistik dhe elementët e tij përbërës

- Parimet themelore të zhvillimit të produkteve turistike
- Hartimi i product – shërbim dhe eko-efikasitetit, kufizimet dhe detyrimet
- Roli i çdo komponenti të produktit turistik në lidhje me turizmin e qëndrueshëm

IV. Aktivitete të pavarura mësimore

Tema 1: Planifikimi i Shërbimit, Produktit dhe Eksperiences për Qëndrueshmërinë (seminar, 6 orë)

Studim rasti

Planifikimi për qëndrueshmëri

- Tërheqja e vizitorëve si komponent kryesor i produktit (rasti 1)
- Shërbimi i operatorëve turistikë dhe agjencisë turistike (rasti 2)
- Shërbimi i akomodimit (rasti 3)
- Shërbimi i kulinarisë (rasti 4)
- Shërbimi i transportit (rasti 5)

Burimet

Facilitete:

- Ndërtesa të përshtatshme mësimore me hapësirën, ventilimin dhe ndriçimin e duhur
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Akses në internet
- Siguri, higjenë dhe masa të tjera të duhura, si dhe certifikata në pajtueshmëri me legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe aparatura:

Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues

- Kompjuter (desktop ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime si Microsoft Poëer Point
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Dërrasë e bardhë ose e zezë. Materiale për të shkruar në to
- Printer dhe /ose kopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burime për studim:

- Prezantime PoëerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Kopje të planprogramit të kursit, doracakë dhe detyra

- Kopje të studimeve të rasteve dhe testeve
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e bibliografisë së detyruar dhe të rekomanduar që gjendet në programin e mësimit në internet, mësimet dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjera:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj.

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruara

- Materialet dhe udhëzuesit të publikuara në platformën e mësimit on-line
- Rastet praktike të dhëna si materiale plotësuese në secilin seksion

Lexime dhe burimet të rekomanduara (ndërkombëtare)

- Weaver, D. (2006). *Sustainable Tourism*. Elsevier, pp. 73-110.
- Middleton, T. (2002). *Sustainable Tourism: A marketing Perspective*. Butterworth-Heinemann, pp.133-201.
- Swaebrooke, L. (2002). *Sustainable Tourism Management*. CABI Publishing.
- Cook, A., Yale, J. and Marqua, J. (2010). *Tourism: The Business of Travel*. Pearson Education, pp. 129-227, 329-350.
- Edgell, D. (2006). *Managing Sustainable Tourism*. Haworth Hospitality Press.
- Vezzoli, C. (2010). *System Design for Sustainability*. 2nd Ed., Milan: Maggioli Editore.
- UNEP (United Nations Environment Programme) (2002). *Product-Service Systems and Sustainability: Opportunities for Sustainable Solutions*. Paris: UNEP.
- Marttila, T. (2010). Creating Better Tools for Sustainable Product Design: Product-Service Systems and Their Relation to Life Cycle Thinking. In *4S Summer Symposium for Sustainable Solutions*. Aalto University, 15–17 June 2010, Sannäs, Finland.
-

Titulli I modulit	Kodi I modulit	Titulli i temës	Kodi i temës
Sipërmarrja	M3	Multisektorialiteti 44 45	T11
Të mësuarit dhe Mësimdhënia e Metodave të Shpërndarjes			
Orët akademike	Nga të cilat:	Aktivitete në klasë/leksione, seminare, workshops/	Aktivitete të pavaruara të të mësuarit/ aktivitete on-line, projekte, praktika, udhëtime, etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për tërë kursin	
Shënime për temën			
<p>Qëndrueshmëria në turizëm dhe mikpritja varen nga shpërndarja e drejtë e përfitimeve ekonomike midis agjentëve të biznesit dhe komuniteteve lokale, dhe midis gjeneratave të sotme dhe atyre të ardhshme. Kjo kërkon zhvillimin e rrjeteve efikase ndërmjet operatorëve ekonomikë dhe komuniteteve lokale në zonat e destinacionit. Duke pasur parasysh këtë, dinamika midis palëve të interesit të turizmit mund të rezultojë në pengesë për një plan të qëndrueshëm për shkak të diversitetit të interesave. Është e rëndësishme të përfshihet komuniteti lokal përmes një procesi planifikimi të bazuar në rrjet, i përshtatur në politika bashkëpunuese ⁴⁵. Bashkëpunimi i të gjithë aktorëve në zonat e destinacionit turistik është jetik për ruajtjen e joshjes afatgjate, vlerave dhe interesit të vizitorëve. Prandaj, është jetike që kompanitë të jenë aktive në ndërtimin e rrjeteve lokale dhe zinxhirëve të vlerave në mënyrë që të sigurojnë mundësitë e zhvillimit të bizneseve të tyre.</p> <p>Ndërgjegjësimi dhe njohuria e menaxherëve të biznesit në aspektin multisektorial dhe krijimi i zinxhirit të vlerës në turizëm dhe mikpritje është bërë një cilësi e rëndësishme profesionale. Arsyeja është se rrjeti i sipërmarrësve të turizmit konsiderohet një mjet i qëndrueshëm i rritjes dhe konkurrencës.</p>			
Objektivat e mësimit			
Tema është projektuar për:			
<ul style="list-style-type: none"> - Zhvillimin e të kuptuarit të rrjetit dhe të zinxhirëve të vlerave në turizëm dhe mikpritje - Ekzaminimin e rolit të turizmit në zhvillimin e sipërmarrjeve locale 			

⁴⁴ Kjo temë u përpunua nga Universiteti i Shkodrës "Luigj Gurakuqi" (Shqipëri)

⁴⁵ Fernandes, S., Brandao, F., and Costa, C., "Network-based Planning for the Sustainable Development of Tourism Destinations: Conceptual Approach", Revista Turismo & Desenvolvimento No. 27/28 (2017), pp 1719- 1731.

- Prezantimin dhe vlerësimin e mënyrave të integritit të produkteve dhe shërbimeve lokale në paketën e eksperiencës.
- Ofrimin e qasjeve dhe mjeteve që qeveria mund të përdorë për zhvillimin e sipërmarrjeve locale të cilat mbështesin aktivitetin e industrisë së turizmit
- Diskutimin e procesit të zhvillimit të produkteve turistike
- Shqyrtimin e nevojës për të bashkëpunuar dhe për të krijuar struktura partneriteti në destinacionet turistike.
- Prezantimin e qasjen e rrjetit ndaj destinacioneve turistike.
- Vlerësimin e sfidave në implementimin e rrjeteve në zonat e destinacioneve turistike.

Rezultatet e mësimit

Në përfundim të temës (nën-modul), studenti /praktikanti duhet të jetë në gjendje të:

- Kuptojë dhe kontribuojë në procesin e krijimit të rrjeteve për qëndrueshmërinë në turizëm dhe mikpritje
- Kuptojë konceptin e multisektoralitetit si të aplikuar për destinacionet turistike
- Shfrytëzojë njohuritë profesionale në praktikë për zhvillim bashkëpunues të produkteve të turizmit
- Ndërtojë rrjetet për të rritur zhvillimin bashkëpunues të produkteve të turizmit

Metodat e vlerësimit

Detyrat (Lutemi listoni dhe përshkruani në detaje tërë aktivitetet që do të zhvillohen)

Metodat e Vlerësimit

○ Rast studimi

<http://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices>

○ Video studim rasti

○ Lexime në shtëpi (punë e pavarur)

○ Pyetje për diskutim

○ Debate

○ Udhëtime

○ Raporte të shkruara dhe ese

○ Test me zgjedhje të shumëfishta

○ Detyra me shkrim

Përmbajtja e detajuar e temës

I. Aktivitetet në klasë

○ **Akullthyesi (Icebreakers) dhe aktivitetet prezantuese**

Në fillim të secilës temë rekomandohet aktiviteti i akullthyesit (icebreaker) për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e të qenurit i hapur dhe të pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet që nxit formimin e grupeve pasi këto aktivitete kanë aftësinë të krijojnë një atmosferë miqësore dhe të shmangin stresin. Ato mund të zgjidhen në mënyrë tematike në përputhje me përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.

○ **Pjesëmarrje aktive**

Nxënësit pritet të ndjekin mësimin rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e të ftuarve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënësve. Ata pritet të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluar para praktikës. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personalë dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

○ **Studime të rasteve**

Çdo temë mbështetet me studime të rasteve të vërteta dhe praktikë më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten paraprakisht nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilit seksion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritet të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të pasohet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

○ **Leksione nga të ftuarit**

Kurdoherë që të jetë e mundur profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët e industrisë dhe të profesioneve relevante do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke bërë pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve të vlefshme.

○ **Seminare**

Tema 1: Multisektorializmi - Integrimi i produkteve dhe shërbimeve lokale në paketën e përvojës (seminar, 2 orë)

- Roli i turizmit në zhvillimin e ndërmarrjeve lokale
- Mënyrat në të cilat ndërmarrja turistike mund të mbështesë ekonominë lokale
- Mënyrat në të cilat udhëtarët mund të mbështesin ndërmarrjet lokale
- Qasjet dhe mjetet që qeveria mund t'i përdorë për zhvillimit të ndërmarrjeve lokale të cilat mbështesin aktivitetin e industrisë së turizmit

Tema 2: Ndërtimi i Rrjeteve për të Përmirësuar Zhvillimin e Produkteve Bashkëpunuese (seminar, 1 orë)

- Procesi i zhvillimit të produktit turistik
- Nevoja për të bashkëpunuar dhe për të krijuar struktura të partneritetit në destinacionet turistike
- Qasja në rrjet për destinacionin e turizmit
- Sfida të veçanta në zbatimin e NT-së në zonën e destinacionit turistik

II. Aktivitete të pavarura mësimore

1. Tema 1: Multisektorializmi - Integrimi i produkteve dhe shërbimeve lokale në paketën e përvojës (3 orë)

Studimet e rasteve

2. Tema 2: Ndërtimi i Rrjeteve për të Përmirësuar Zhvillimin e Produkteve Bashkëpunuese (3 orë)

Studime të rasteve

Burimet

Facilitete:

- Ndërtesa të përshtatshme mësimore me hapësirën, ventilimin dhe ndriçimin e duhur
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Akses në internet
- Siguri, higjenë dhe masa të tjera të duhura, si dhe certifikata në pajtueshmëri me legjislacionin aktual

Mobilje, pajisje dhe aparatura:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (desktop ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime si Microsoft

Power Point

- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Dërrasë e bardhë ose e zezë. Materiale për të shkruar në to
- Printer dhe /ose kopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burime për studim:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Kopje të planprogramit të kursit, doracakë dhe detyra
- Kopje të studimeve të rasteve dhe testeve
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve së detyruara dhe të rekomanduara që gjendet në programin e mësimit në internet, mësimet dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjera:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj.

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruara

- Materialet dhe udhëzuesit të publikuara në platformën e mësimit on-line
- Rastet praktike të dhëna si materiale plotësuese në secilin seksion

Lexime dhe burime të rekomanduara (ndërkombëtare)

- Ashley, C., (2006). How Can Governments Boost the Local Economic Impacts of Tourism? SNV AND ODL. [online] Në dispozicion në:
<https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/50.pdf>
- Hall, D. dhe Richards, G. (eds.) (2003). Tourism and Sustainable Community Development. London: Routledge Advances in Tourism, f. 135-297.
- Sofield, H., (2003). Empowerment for Sustainable Tourism Development. Amsterdam: Elsevier, fq. 259-352.
- Sharpley, R. dhe Telfer, J. (eds.) (2004). Tourism and Development: Concepts and Issues. Cromwell Press, f. 149-202.
- Zemla, M. (2016). Tourism Destination: The Networking Approach. Moravian Geographical Reports, 24 (4), f. 2-14. [online] Në dispozicion në:
https://www.geonika.cz/EN/research/ENMGRClinky/2016_4_ZEMLA.pdf

Titulli I modulit	Kodi I modulit	Titulli i temës	Kodi i temës
Sipërmarrja	M3	Manaxhimi i Orientuar i Qëndrueshmërisë së (Mikpritjes) Sipërmarrjes ⁴⁶	T12
Të mësuarit dhe Mësimdhënia e Metodave të Shpërndarjes			
Orët akademike	Nga të cilat:	Aktivitete në klasë/leksione, seminare, workshops/	Aktivitete të pavaruara të të mësuarit/ aktivitete on-line, projekte, praktika, udhëtime, etj./
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për tërë kursin	
Shënime për temën			

Kjo temë (nën-modul) diskuton operacionet e menaxhimit të qëndrueshmërisë dhe strategjitë e çmimeve brenda sipërmarrjeve të mikpritjes. Nxënësit do të eksplorojnë modele të ndryshme çmimi duke përfshirë qasjen e bazuar në kosto, qasjen e nxitur nga konkurrentët, qasjet e orientuara nga klientët dhe qasjen e çmimeve në bazë të vlerës. Mjetet proaktive që sigurojnë qëndrueshmëri financiare të bizneseve turistike siç janë menaxhimi i të ardhurave, diferencimi i çmimeve dhe modelet dinamike të çmimeve do të theksohen dhe diskutohen.

Pjesa e dytë e temës fokusohet në menaxhimin dhe operacionet e mikpritjes. Do të diskutohet rreth teknologjisë së punës në departamentet e ndryshme të hoteleve dhe restoranteve; shqetësimet dhe çështjet kryesore mjedisore dhe të qëndrueshmërisë do të trajtohen gjithashtu. Tema eksploron menaxhimin e objekteve, mirëmbajtjen dhe riparimin, menaxhimin e krizave dhe rreziqeve, çështjet e sigurisë dhe të ruajtjes si dhe masat specifike në lidhje me menaxhimin e gjelbër, siç janë hedhja e mbeturinave, riciklimi, mos shpërdorimi i energjisë dhe përdorimi i burimeve të ripërtëritshme dhe bio. Do të hulumtohen disa mundësi dhe procedura për etiketimin e gjelbërt dhe certifikatat e qëndrueshmërisë.

Nën-moduli thekson rëndësinë e qëndrueshmërisë dhe ruajtjes së resurseve në menaxhimin inxhinierik të objekteve operacionale. Ai përgatit sipërmarrësit e ardhshëm për menaxhimin e përgjegjshëm, të arsimuar, efektiv dhe efikas të hoteleve, restoranteve dhe shërbimeve

⁴⁶ Kjo teme është zhvilluar nga Shoqata e Artit të Kulinarisë dhe Mikpritjes (Bullgari)

hoteliere, veçanërisht në fushat e energjisë, ujit dhe mbeturinave, në lidhje me ndikimin e tyre në mjedis. Të trajnuarit mësojnë elementet e menaxhimit të qëndrueshëm të godinave dhe matjen e gjurmëve të karbonit të industrive të mikpritjes. Gjithashtu, do të diskutohen kostot, buxhetimi dhe shqyrtimi i stafit si dhe sfidat. Objektet dhe qasjet e menaxhimit operacional do të trajtohen në mënyrën më të mirë të mundshme për të maksimizuar përfitimin duke minimizuar ndikimin negativ në burimet mjedisore dhe komunitetin lokal.

Rezultatet e të nxënit ofrohen përmes prezantimeve në PowerPoint, diskutimeve në klasë, forumit on-line, vizitave në terren dhe ndërveprimeve me praktikuesit e industrisë, si dhe studimeve të rasteve të vërteta për të përshkruar praktikat më të mira në industrinë e mikpritjes në mbarë botën.

Objektivat e mësimit

Tema është projektuar për:

- Pajisjen e studentëve me njohuri themelore për teknikat e menaxhimit operacional të qëndrueshëm të sipërmarrjeve mikpritëse
- Dhënien e informacionit të detajuar rreth strategjive dhe qasjeve të ndryshme të çmimeve që synojnë sigurimin e qëndrueshmërisë financiare afatgjatë të bizneseve turistike
- Përshkrimin e disa opsione për menaxhim të qëndrueshëm të resurseve në departamentet e ndryshme operationale brenda hoteleve dhe restoranteve, si depzitim i mbeturinave, zgjidhjet e kursimit të energjisë, menaxhimi i krizave, efikasiteti i projektimit, menaxhimi i aseteve, mirëmbajtja dhe riparimi.
- Eksplorimin e praktikave më të mira, teknologjitë e reja dhe inovacionet si zgjidhje për një mikpritje të qëndrueshme.

Rezultatet e mësimit

Në përfundim të temës (nën-modul), studenti /praktikanti duhet të jetë në gjendje të:

- Kuptoj industrinë e mikpritjes dhe turizmit dhe ndikimin e tyre në komunitetet lokale dhe mjedisin
- Shpjegoj lidhjen midis praktikave të menaxhimit të gjelbër dhe qëndrueshmërisë së përgjithshme në zonë
- Identifikoj ndikimin e ndryshimit të klimës dhe gjurmët e karbonit të objektit hotelier/restorant / turistik dhe sugjeron zgjidhje dhe praktika lehtësuese
- Përshkruaj zinxhirin e vlerave të operacioneve në hotel dhe të diskutoj rëndësinë e çdo departamenti
- Identifikoj metodat e ruajtjes së burimeve për menaxhimin e ujit, energjisë dhe mbeturinave në lidhje me operacionet e hoteleve dhe restoranteve dhe vlerën financiare të këtyre përpjekjeve ndaj biznesin
- Eksploroj ndikimin e menaxhimit të gjelbër operacional të aktivitetit të mos shpërdorimit

në vijën fundore të biznesit mikpritës	
Metodat e vlerësimit	
Detyrat (Lutemi listoni dhe përshkruani në detaje tërë aktivitetet që do të zhvillohen)	Metodat e Vlerësimit
<ul style="list-style-type: none"> ○ Rast studimi http://database.helix-balkanmed.eu/searchpractices ○ Video rast studimi ○ Lexime në shtëpi (punë e pavarur) ○ Pyetje për diskutim ○ Debate ○ Udhëtime ○ Raporte të shkruara dhe ese ○ Lojra/Simulime http://www.energaware.eu/# https://mitsloan.mit.edu/LearningEdge/simulations/Pages/Sustainability.aspx 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Test me zgjedhje të shumëfishta ○ Detyra me shkrim
Përmbajtja e detajuar e temës	
<p>V. Aktivitetet në klasë</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Akullthyesi (Icebreakers) dhe aktivitetet prezantuese Në fillim të secilës temë rekomandohet aktiviteti i akullthyesit (icebreaker) për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e të qenurit i hapur dhe të pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimin si një aktivitet që nxit formimin e grupeve pasi këto aktivitete kanë aftësinë të krijojnë një atmosferë miqësore dhe të shmangin stresin. Ato mund të zgjidhen në mënyrë tematike në përputhje me përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën. ○ Pjesëmarrje aktive Nxënësit pritet të ndjekin mësimin rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e të ftuarve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e 	

kursit.

○ **Debate dhe diskutime**

Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Ata pritet të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluar para praktikës. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personalë dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

○ **Studime të rasteve**

Çdo temë mbështetet me studime të rasteve të vërteta dhe praktikën më të mirë të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten para praktikës nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilit seksion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritet të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të pasohet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

○ **Seminare**

Tema 1: Përcaktimi i vlerës (Çmimi) për produktin e bazuar në risitë e adaptuara (seminar, 1 orë)

1.1. Strategjitë e çmimeve dhe qasjet në industrinë e mikpritjes

- Qasja e bazuar në kosto plus fitime
- Qasja e drejtuar ndaj klientëve
- Qasja e drejtuar ndaj konkurrencës
- Qasje strategjike e integruar e bazuar në vlerë

1.2. Masa matëse e çmimeve, krijimi i paketave, vendosja e çmimeve në mënyrë indirekte

1.3. Menaxhimi i të ardhurave, menaxhimi i kërkesës dhe modelet dinamike të çmimeve

1.4. Diferencimi i çmimeve

1.5. Zgjidhjet inovative të çmimeve dhe promovimit: p.sh. programet e besnikërisë

1.6. Strategjitë e ndryshimit të çmimeve

Tema 2: Menaxhimi i Operacioneve të Biznesit (seminar, 2 orë)

- 2.1 Operacionet e mikpritjes: zinxhiri i vlerës së shtuar, përmbledhja e departamenteve kryesore të mikpritjes, procedurat dhe operacionet teknologjike bazë
- 2.2. Çështjet mjedisore dhe të qëndrueshmërisë në operacionet e mikpritjes
- 2.3. Menaxhimi i objekteve dhe aseteve: projektimi, shpenzimet, buxhetimi, çështjet e rinovimit dhe mirëmbajtjes, pozicionet kyçe, fokusi i punës dhe përgjegjësitë
- 2.4. Sistemet e menaxhimit të ujit dhe mbeturinave (duke përfshirë menaxhimin e mbeturinave të rrezikshme dhe riciklimin)
- 2.5. Ruajtja e energjisë dhe burimet e ripërtëritshme dhe të bio energjisë
- 2.6. Matjet dhe teknikat e sigurisë dhe të ruajtjes. Menaxhimi i rrezikut
- 2.7 Përlllogaritja e gjurmës së karbonit, ndikimi i ndryshimeve klimatike dhe mundësitë për zvogëlimin e efekteve negative
- 2.8. Çështjet e qëndrueshmërisë në lidhje me shërbimin e ushqimit
- 2.9. E gjelbër, etiketimi ekologjik, dhe certifikata të turizmit të qëndrueshëm për industrinë e mikpritjes
- 2.10. Praktikrat më të mira, teknologjitë e reja dhe inovacionet në menaxhimin e mikpritjes së qëndrueshme

VI. Aktivitete të pavarura mësimore

1. Tema 1: Përcaktimi i vlerës (Çmimi) për produktin e bazuar në risitë e adaptuara (2 orë)

1. Analizimi i videove të studimeve të rasteve

<https://study.com/academy/lesson/selling-strategies-in-the-hospitality-tourism-industry.html>

<https://study.com/academy/lesson/pricing-objectives-how-firms-decide-on-a-pricing-strategy.html>

<https://study.com/academy/lesson/pricing-strategy-in-marketing-definition-types-examples.html>

<https://study.com/academy/lesson/brand-strength-pricing-in-hospitality-tourism.html>

<https://study.com/academy/lesson/pricing-strategy-and-consumer-perception.html>

2. Studimet e rasteve

Studentëve / praktikantëve u kërkohet të hulumtojnë dhe diskutojnë programe të ndryshme besnikërie të përdorura nga zinxhirët e njohur të hoteleve. Cilat nga praktikrat më të mira mund të transferohen për përdorimin e NVM-ve në turizëm dhe mikpritje?

2. Tema 2: Menaxhimi i Operacioneve të Biznesit (2 orë)

2. Udhëtim në terren

Studentët / praktikantët vizitojnë një hotel, restorant ose një agjensi udhëtimi që vepron aty

pranë. Ata takohen me një përfaqësues menaxherial (pronari, GM, Menaxheri i Marketingut, Shefi i Kontabilitetit ose disa nga mbikëqyrësit e departamenteve) dhe diskutojnë me ta çështjet operacionale brenda kompanisë së tyre. Studentëve /praktikantëve u kërkohet t'i kushtojnë vëmendje të veçantë teknikave dhe teknologjive ekzistuese për menaxhimin e operacioneve të qëndrueshmërisë (p.sh. përdorimi i burimeve të rinovueshme të energjisë, zgjidhjet e kursimit të energjisë, zgjidhjet e kursimit të ujit etj.). Nxënësit /praktikantët marrin pjesë në një diskutim me një specialist financiar në lidhje me strategjinë e çmimeve të kompanisë, taktikat e menaxhimit të të ardhurave, zgjedhjen e kanaleve të shpërndarjes etj. Nxënësit/praktikantët eksplorojnë "prapaskenën" e sipërmarrjes duke vëzhguar dhe duke marrë pjesë në një proces pune të vërtetë. Nëse është e mundur, studentët/praktikantët marrin pjesë në një aktivitet të bazuar në "të mësuarit duke vepruar" (p.sh. në kuzhinë, në departamentin e Mirëmbajtjes, në divizionin e Marketingut dhe Shitjes, në Reception, etj.).

3. Studim rasti

NO WATTS, Mbretëria e Bashkuar

No Watts është një restorant 100% i qëndrueshëm, që punon pa energji elektrike dhe riciklon mbeturinat e përditshme. Pjesa e përparme e shtëpisë ndriçohet nga drita e qirinjve. Mobilimi është ose i dorës së dytë ose i ricikluar. Dekori është krijuar duke përdorur materiale një përdorimshe të konsumit të përditshëm, si p.sh tubat e tualetit, shishet e qelqit, kavanoza, letër alumini, kutitë e vezëve, etj.

Gatim bëhet duke përdorur zjarr, blozë dhe hi. Restoranti ka për qëllim edukimin e mysafirëve dhe stafit mbi mënyrën e reduktimit të përdorimit të energjisë elektrike në shtëpi ose në punë. Po ashtu, organizojnë workshops dhe sesione artizanale për përdorimin e materialeve të riciklueshme dhe prodhimin e produkteve të reja nga këto mbetje. Më pas këto produktet shiten dhe paratë dhurohen për bamirësi.

Restoranti ndez vetëdijen rreth çështjeve mjedisore prekëse dhe kufizimin e burimeve natyrore ekzistuese si uji, energjia etj. Ngre vetëdijen mbi nevojën për të ulur gjurmët e karbonit dhe duke ndihmuar kështu në ndryshimet klimatike dhe ngrohjen globale. Meqenëse efekti serë është kryesisht i shkaktuar nga bllokimi i nxehtësisë në atmosferë me kontribuesin kryesor dioksidin e karbonit, zbutja e efekteve negative të aktiviteteve njerëzore mund të jetë një zgjidhje e qëndrueshme për rritjen më të fundit të temperaturës mesatare. Për fat të mirë, dekada e fundit dëshmon një rritje të burimeve të ripërtëritshme të energjisë. Në vitin 2015, 25% e energjisë së prodhuar erdhi nga burime të rinovueshme si era, valët e oqeanit, biomasat dhe dielli. Përdorimi i burimeve të ripërtëritshme të energjisë duhet të shoqërohet me reduktimin e sasisë së energjisë së prodhuar nga lëndët djegëse fosile që kontribuojnë në nivelin e CO2.

No Watt tregon se një jetë më e gjelbër është e mundur, duke promovuar ide të thjeshta dhe duke dhënë këshilla që njerëzit e thjeshtë të kursen energji. Një tjetër objektiv "i gjelbër" i restorantit është menaxhimi i mbeturinave, riciklimi i reklamave dhe ripërdorimi i materialeve të mbeturinave. Meqenëse çështjet e landfill-eve janë bërë gjithnjë e më sfiduese, është e rëndësishme të zvogëlohet sasia e mbeturinave. Përveç kësaj, landfill-et përkeqësojnë efektet negative të ndryshimeve klimatike. Promovimi i riciklimit jo vetëm që kursen energji, por gjithashtu redukton nevojën për përpunimin e lëndëve të para duke mbrojtur planetin tone hap pas hapi.

Përprojekjet e qëndrueshme sjellin një sërë përfitimesh për kompaninë siç janë punonjës të besuar dhe të përkushtuar fuqi punëtore që ndajnë të njëjtat vlera dhe qëllime. Dallueshmëria dhe veçoria e markës çon në rritjen e ndërgjegjësimit të konsumatorit, publicitetin e medias dhe lidhjen me përkrahësit e mjedisit. Etika mjedisore dhe vlerësimet e restorantit synojnë një target specifik të konsumatorit (kryesisht eko aktivistëve) por gjithashtu tërheq njerëzit nga të gjitha sferat e jetës, të cilët janë kureshtarë të përjetojnë atmosferën unike të restorantit pa energji. Për më tepër, për shkak të aktiviteteve të saj sociale dhe mjedisore, kompania është në gjendje të aplikojë për grante të qëndrueshme dhe shpërblime sociale për sipërmarrjet.

Kompania përballlet me disa sfida në punën e përditshme operacionale dhe promovimin. Duke qëndruar besnik ndaj parimeve të tij, restoranti nuk përdor kanale masive dhe teknologji IT për marketing dhe promovim, gjë që kufizon mundësitë e tij për të komunikuar në mënyrë efektive me konsumatorët potencialë. Kanalet kryesore të promovimit dhe shpërndarjes janë reklamimet e përmuajshme dhe ndërgjegjësimi i medias, pasi që restoranti është është shpesh i pranishëm në gazetatat dhe revistat lokale dhe kombëtare. Sidoqoftë, shqetësimi më i madh për restorantin lidhet me çështjet e sigurisë ushqimore. Meqenëse kompania nuk përdor frigoriferë dhe ngrirës komerciale, ruajtja e ushqimit të papërpunuar bëhet në qilarë - hapësira nëntokësore që qëndrojnë të freskëta në mënyrë natyrale. Megjithatë, kjo metodë ka kufizimet e saj pasi nuk mund të sigurojë magazinim ngrirës. Menuja duhet të ndërtohet rreth disponueshmërisë së magazinimit dhe shumëllojshmëria e gatimeve është reduktuar në masë të madhe. Një problem tjetër është mungesa e EIFI në vend. Restoranti ka një politikë "Ju lutemi të mos përdorni telefonin tuaj celular" por kjo largon një grup të madh vizitorësh potencialë të cilët nuk do të jenë të gatshëm të sakrifikojnë përdorimin e mediave të tyre sociale gjatë ngrënies. Gjithashtu kufizon praninë e restorantit në internet pasi asnjë fotografi nuk mund të bëhet në atë vend.

Burimi: Best projects

Pyetje për diskutim:

- Përshkruaj elementët e zinxhirit të vlerave të restorantit NO WATT

- Çfarë ndikimi ka restoranti në mjedis dhe komunitetet lokale?
- Përse NO WATT është cilësuar si një sipërmarrje biznesi e qëndrueshme? A mund të cilësohet edhe si një sipërmarrje sociale?
- Cilat janë kostot dhe përfitimet që ka sipërmarrja nga qasja bazuar në qëndrueshmëri?
- Si e siguron restoranti suksesin financiar dhe qëndrueshmërinë ekonomike në terma afatgjatë? Cilat janë burimet e të ardhurave?
- Cilat janë sfidat kryesore operacionale dhe në lidhje me marketingun përpara restorantit? A mund të sygjeroni zgjidhje të mundshme?
- A mendoni se ky model biznesi të qëndrueshëm mund të adaptohet në një tjetër situatë sociale dhe mjedisore (për shembull në vendin tuaj?)

Burimet

Facilitete:

- Ndërtesa të përshtatshme mësimore me hapësirën, ventilimin dhe ndriçimin e duhur
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Akses në internet
- Siguri, higjenë dhe masa të tjera të duhura, si dhe certifikata në pajtueshmëri me legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe aparatura:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (desktop ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime si Microsoft Power Point
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Dërrasë e bardhë ose e zezë. Materiale për të shkruar në to
- Printer dhe /ose kopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burime për studim:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Kopje të planprogramit të kursit, doracakë dhe detyra
- Kopje të studimeve të rasteve dhe testeve
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e leximeve të detyruara dhe të rekomanduara që gjendet në programin e mësimin në internet, mësimet dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjera:

- Ditari i frekuentimit

- Materiale të prishura, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj.

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruara

- Materialet dhe udhëzuesit të publikuara në platformën e mësimit on-line
- Rastet praktike të dhëna si materiale plotësuese në secilin seksion

Lexime dhe burimet të rekomanduara (ndërkombëtare)

- Bamford, B. (2006). Small Business Management: A Framework for Success. Thomson-SouthWestern.
- Baker, S. (2006). Sustainable Development. London and New York: Routledge.
- Bellon, B. and Whittington, G. (1996). Competing Through Innovation - Essential Strategies for Small and Medium Sized Firms. Prentice Hall.
- Belz, F. and Peatti, K. (2009). Sustainability Marketing a Global Perspective. Wiley.
- Bricker, K., Black, R. and Cottrell, S. (2013). Sustainable Tourism and the Millennium Development Goals. Burlington: Johns and Bartlett Learning.
- Butcher, J. (2007). Ecotourism, NGOs and Development. London and New York: Routledge.
- Butler, R. (2006). The Tourism Area Life Cycle. Channel View Publications.
- Costa, C., Paniyk, E. and Buhalis, D. (2013). European Tourism Planning and Organizational Systems. Channel View Publications.
- Drumm, A. et al. (2004). Ecotourism Development - A Manual for Conservation Planners and Managers. Vol. II. The Business of Ecotourism Management and Development.
- Edgell, D. (2006). Managing sustainable tourism. Haworth Hospitality Press. Fennell, D. (2008). Ecotourism. 3rd ed. London and New York: Routledge.
- Goeldner, C. and Ritchie, J. (2012). Tourism: Principles, Practices, and Philosophies. 12th ed. Wiley.
- Goodwin, H. (2011). Taking Responsibility for Tourism. Oxford: Goodfellow Publishers. Gorge, A. (2009). A Plan to Solve the Climate Crisis. Rodale Publishers.
- Gunn, C. (2002). Tourism Planning: Basic Concepts, Case. 4th ed. London and New York: Routledge.
- Hall, C. and Lew, A. (2009). Understanding and Managing Tourism Impacts: An Integrated Approach. London and New York: Routledge.
- Hall, C. and Lew, A. (1998). Sustainable Tourism. A Geographical Perspective. Essex: Prentice Hall.
- Harris, R. (ed.) (2002). Sustainable Tourism. A Global Perspective. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Holden, A. (2000). Environment and Tourism. London and New York: Routledge. Honey, M. (2010). Ecotourism and Sustainable Development. Island Press.

- Jafari, J. (1987). Tourism Models: the Socio-Cultural Aspects. *Tourism Management*, (8), 2, pp. 151- 159.
- Jandala, C. (2008). *Marketing and Management of Tourism in Natural Protected Areas*. ITACA.
- Kandampully, J. et al. (eds.) (2001). *Service Quality in Hospitality, Tourism and Leisure*. 1st Ed. Binghampton: Haworth Hospitality Press.
- Laing, J. and Frost, W. (2014). *Explorer, Travelers and Adventure Tourism*. Bristol-Buffalo-Toronto: Channel View Publications.
- Lashley, C. and Morrison, A. (eds.) (2000). *In Search of Hospitality: Theoretical Perspectives and Debates*. 1st Ed. Binghampton: Haworth Hospitality Press.
- Lindberg, K., Epler-Wood, M. and Engeldrum, D. (eds.) (1998). *Ecotourism, A Guide for Planners and Managers, Vol.2*. Nort Bennington: The Ecotourism Society.
- Lockyer, T. (2007). *The International Hotel Industry: Sustainable Management*. Oxford: Haworth Press.
- Michalko, M. (2006). *Thinkertoys: A Handbook of Creative-Thinking Techniques*. 2nd Ed. Ten Speed Press.
- Miller, G. and Twinin-Ward, L. (2005). *Monitoring for a Sustainable Tourism Transition. The Challenge of Developing and Using Indicators*. Cambridge: CABI Publishing.
- Moore, P. and Palich, L. (2010). *Managing Small Business. An Entrepreneurial Emphasis*. South-Western Cengage Learning.
- Mowforth, M. and Munt, I. (2009). *Defining the New Tourism. Tourism & Sustainability*. Routledge: London, pp. 98-109.
- Nagle, T., Hogan, J. and Zale, J. (2011). *Strategies and Tactics of Pricing*. Pearson: Prentice Hall.
- Newsome, D., Moore, S. and Dowling, R. (2012). *The Nature Conservancy, Natural Area Tourism. Ecology, Impacts and Management*. Channel View Publications.
- Page, S. and Connell, J. (2006). *Tourism a Modern Synthesis*. 2nd ed. London: Thomson.
- Page, S. and Dowling, R. (2002). *Ecotourism*. Essex: Prentice Hall.
- Pinkoëski, J. (ed.) (2008). *Disaster Management*. 1st Ed. Boca Raton, London and New York: CRC Press.
- Rayn, H. (2009). *Small Business. An Entrepreneur's Business Plan*, South-Western Cengage Learning.
- Roper, K. and Payant, R. (2014). *The Facility Management Handbook*. AMACOM.
- Ruskin-Brown, J. (2008). *Practical Pricing for Results*. Thorogood Publishing.
- Rutherford, D. and O'Fallon, M. (2007). *Hotel Management and Operations*. Wiley.
- Strange, T. and Bayley, A. (2008). *Sustainable Development. Linking Economy, Society, Environment*. Paris: OE CD.
- Strasdas, W. (2013). *Ecotourism and the Challenge of Climate Change: Vulnerability, Responsibility, and Mitigation Strategies*. In: K. Bricker, R. Black, and S. Cottrell, eds., *Sustainable Tourism and the Millenium Development Goals: Effecting Positive Change*, pp. 209-230.
- Swarbrooke, J. (2005). *Sustainable Tourism Management*. Cambridge: CABI Publishing.

- Swarbrooke, J. (1999). Sustainable Tourism Management. Oxon: CABI Publishing.
- Weaver, D. (2007). Ecotourism. Wiley.
 - Weaver, D. (2012). Sustainable Tourism. Elsevier.
 - Weaver, D. and Lawton, L. (2014). Tourism Management. Wiley.
 - Weaver, D. (2006) Sustainable Tourism. Oxford: Butterworth-Heinemann

Lexime dhe burime të rekomanduara (kombëtare)

- Байков Б., Найденов Я. (2011), Екология в туризма, ФорКом
- Био Артис ЕООД (2007), Наръчник на предприемача в сектор „Туризм“, туристическо сдружение Каварна
- Воденска М. (2010), Основи на туризма, Матком
- Воденска М., Асенова М. (2010), Въведение в туризма, Матком
- Димитрова М. (2018), Въведение в социалното предприемачество, Матадор 74
- Емилова И., Великова Е. (2016), Въведение в туризма, Нов български университет
- Нешков М., Казанджиева В. (2007), Икономика на туристическата фирма, Нов български университет
- Плачкова М., Пенева П., Райчев Р. (2008), Мениджмънт в туризма, Дионис
- Рафаилова Г., Кадиева С., Кожухарова Л., Янчева К., Кръстева А., Поляков С. (2012), Специализирани видове туризм, издателство „Наука и икономика“, Икономически университет, Варна
- Рибов М. (2005), Конкурентни стратегии в туризма, Тракия М
- Рибов М. (2005), Стратегическият избор в туризма, Тракия М
- Станкова М. (2008), Диверсификационни стратегии в туризма, ЮЗУ Неофит Рилски
- Станкова М. (2010), Осигуряване на устойчив туризм в туристическата дестинация, ЮЗУ Неофит Рилски
- Тончева Т. (2009), Природоползване в туризма, УИ Стопанство, София

Titulli I modulit	Kodi I modulit	Titulli i temës	Kodi i temës
Sipërmarrja	M3	Qëndrueshmëria sociale dhe përgjegjësia e korporatave⁴⁷	T13
Të mësuarit dhe Mësimdhënia e Metodave të Shpërndarjes			
Orët akademike	Nga të cilat:	Aktivitete në klasë/leksione, seminare, workshops/	Aktivitete të pavaruara të të mësuarit/aktivitete on-line, projekte, praktika, udhëtime, etj.
9		3	6
Tipologjia e modulit		Kushte paraprake	
Teorik dhe praktik		Të përgjithshme për tërë kursin	
Shënime për temën			
<p>Tema kryesore e kësaj teme është Qëndrueshmëria Sociale dhe Përgjegjësia e Korporatave. Tema përbëhet nga dy nën-tema:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza e Impaktit Social dhe CSR (Përgjegjësia Sociale e Korporatës) 2. Praktika dhe Modelet e Biznesit të Sipërmarrjeve të Turizmit të Qëndrueshëm <p><i>Ndikimi Social dhe Analiza e Ndikimit Social</i></p> <p>Një nga çështjet kyçe të Analizës së Ndikimit Social është se si të përcaktohet ndikimi social i synuar për tu arritur dhe si të zgjidhet mënyra më e përshtatshme për matje efektive. Natyra e ndikimit social, si dhe numri i aktorëve të mundshëm e bëjnë procesin e vlerësimit shumë sfidues. Prandaj janë zhvilluar shumë qasje për këtë çështje. Megjithëse nuk ka konsensus mbi qasjen më të mirë për matjen e ndikimit social, nevoja për matjen e saj është e njohur në mënyrë universale, pasi jo vetëm siguron një mënyrë për të vlerësuar suksesin e burimeve të investuara dhe potencialin e investimeve të ardhshme, por gjithashtu lejon vlerësimin dhe përmirësimin e atij që e përdor atë.</p>			

⁴⁷ Kjo temë u përpunua nga Departamenti i Planifikimit dhe Zhvillimit Rajonal, Universiteti i Thesalisë (Greqi)

Ka shumë probleme në lidhje me matjen e ndikimit social, të tilla si:

- nevoja të ndryshme
- larmia e madhe e palëve të interesuara
- vështirësi në përkthimin e efekteve cilësore në rezultatet sasiore
- mungesa e kohës dhe e burimeve

Megjithatë, disa platforma / metoda përpiqen të kapërcejnë këto probleme dhe po përdoren gjithnjë e më shumë për të matur efektet sociale. Këto përfshijnë:

- SROI (Përfitimi Social nga Investimi)
- SIA (Vlerësimi i Ndikimit Social)
- IRIS
- SIMPLE (Vlerësimi i Ndikimit Social për Ekonomitë Lokale)
- dhe të tjera

Përgjegjësia Sociale e Korporatës

Konotacionet pozitive të Përgjegjësisë Sociale të Korporatave (CSR) aktualisht janë të pranuarra gjerësisht. Duket se është arritur në një consensus dhe shumica e kompanive më të mëdha e shohin CSR-në si një pjesë kryesore të strategjisë së korporatës së tyre. Megjithatë, kompanitë më të vogla kanë filluar të kuptojnë rëndësinë e të paturit një strategji CSR dhe angazhimin në aktivitetet e CSR.

Mendimi publik dhe presionet politike lidhur me nevojën për të trajtuar sfidat sociale dhe globale (varfëria, përjashtimi social, degradimi i mjedisit, plakja, migrimi, për të përmendur vetëm disa) kanë nisur të modifikojnë rolin dhe misionin e perceptuar të biznesit (sidomos bizneset më të mëdha apo ato shumëkombëshe). Kompanitë nuk pritet më të jenë thjeshtë fitimprurëse dhe të gjenerojnë vlera për aksionerët e tyre; ato duhet të ndihmojnë në përmirësimin e botës dhe të komuniteteve në të cilat veprojnë. Shpesh, këto objektiva të reja janë përmbledhur si "kontribuimi në zhvillimin e qëndrueshëm" në tre dimensionet e tij - ekonomik, mjedisor dhe social (i famshmi "fundi i trefishtë").

Kjo qasje e re e fundit të trefishtë kërkon që kompanitë të punojnë me palët e interesuara. Ky mision gjithashtu kërkon që kompanitë të vendosin objektiva sociale, të matin performancën sociale dhe të raportojnë në shoqëri, diçka që nuk ka gjasa të përjashtohet nga agjenda publike dhe politike pavarësisht nga fakti se rasti i biznesit për CSR-në ende nuk është vërtetuar në mënyrë bindëse dhe se aktivitetet e CSR-së hasin një sërë sfidash dhe problemesh të brendshme dhe të jashtme. Sidoqoftë, CSR nuk ka arritur të rilidhë biznesin dhe shoqërinë. Kërkesat kontradiktore të palëve të interesuara, mungesa e

gadishmërisë nga ana e NVM-ve ndaj CSR-së, limitet e investimeve të përgjegjshme janë vetëm disa nga sfidat përpara përhapjes së CSR-së në ditët e sotme.

Në përkufizimin e pranuar gjerësisht të përgjegjësisë sociale të korporatës, mbrojtja e mjedisit si tani edhe në të ardhmen mbetet një faktor kyç i konceptit, mbështetur nga ideja se organizatat nuk mund të funksionojnë si njësi e veçuar, e izoluar, e shkëputur nga shoqëria. Megjithatë, përfitimi financiar, i cili shërben si motivues për kompanitë dhe qeverisjen, nuk mund të përjashtohet plotësisht. Hendeku midis këtyre dy pikave mund të tejkalohet nga ideja se standardet etike, ku etika mjedisore luan një rol kyç, nuk mund të mbahen pa fitimin e kompanisë ashtu si fitimi nuk mund të meritohet pa parimet e kompanisë (Mullerat, 2009). Ndonëse përgjegjësia sociale e korporatës ndaj mjedisit ndryshon nga shteti në shtet, nga rajoni në rajon, nga njëri grupi i interesit në tjetrin dhe përfshin një gamë të gjerë çështjesh për të mbuluar (sociale, qeverisëse, shëndetësore, etike dhe të tjera), nuk ka dyshime se është një sfidë për subjektet tregëtare, në kontest të gjerë apo të ngushtë.

Përkundër argumentit se qëllimi kryesor i kompanive është fitim, njëkohësisht, kompanitë mund të kontribuojnë në çështjet sociale dhe mjedisore duke i integruar ato në strategjitë e kompanive, modelet e tyre të menaxhimit dhe operacionet e përditshme. Një tjetër pikë e rëndësishme është që CSR-ja si një proces dinamik duhet të trajtohet si investim dhe jo si një kosto, por duhet të interpretohet si menaxhim i cilësisë, duke përfshirë një qasje gjithëpërfshirëse financiare, tregtare dhe shoqërore. Besohet se kjo do të minimizonte rreziqet dhe nivelin e pasigurisë.

Praktika dhe modelet e biznesit të sipërmarrjeve të turizmit të qëndrueshëm

Çështja e qëndrueshmërisë nuk është e re në turizëm dhe ndër vite kanë dalë në sipërfaqe një sërë biznesesh që kanë aplikuar me sukses risitë për të përmirësuar qëndrueshmërinë. Pjesa e fundit e kësaj teme shqyrton ngjashmëritë dhe dallimet e këtyre sipërmarrjeve, modelet ekzistuese të biznesit, llojin e risive të zhvilluara si dhe sfidat me të cilat ballafaqohen duke analizuar rastet reale dhe përpiqet të përcaktojë karakteristikat e përmendura më lart.

Objektivat e mësimt

Kjo temë synon prezantimin e studentëve me konceptet e Ndikimit Social dhe Përgjegjësisë Sociale të Korporatës (CSR), si dhe qasjet ndaj vlerësimit të ndikimit social dhe vlerësimit të CSR (mjetet, metodologjitë, treguesit, avantazhet dhe disavantazhet për sipërmarrjet etj.). Theks i veçantë vihet në praktikë dhe modelet e biznesit të sipërmarrjeve të turizmit të qëndrueshëm.

Studentët pritet të fitojnë njohuri bashkëkohore dhe të kuptuarit e çështjeve përtej njohurive që ata kanë fituar gjatë studimeve të tyre të mëparshme, përmes literaturës akademike, studimeve të rasteve dhe materialeve të tjera edukative, si dhe nga mësimi, duke përfshirë projekte të vogla. Qëllimi është të fitohen aftësitë për të kuptuar konceptin e ndikimit social dhe CSR, si dhe praktikatat aktuale të sipërmarrjeve turistike dhe tendencat e ardhshme që janë duke u krijuar.

Në lidhje me përmbajtjen e temave të tjera, studentët pritet të jenë në gjendje të kuptojnë ndikimin social dhe CSR në mënyrë shkencore (përmes hulumtimit, grumbullimit dhe shfrytëzimit të materialit, p.sh. përmes të dhënave dhe informacionit të gjetur, përzgjedhjes, organizimit dhe prezantimeve së përbëra, të kuptuarit e parimeve dhe çështjeve kritike të ndikimit social dhe CSR, veçanërisht në lidhje me sipërmarrjen, qëndrueshmërinë dhe turizmin); të shprehin gjykime me argumente të strukturuar (shpjegimi i problemeve në një mënyrë analitike dhe kombinimi i njohurive me aftësinë për të bërë krahasime); dhe të artikulojnë ide të reja dhe largpamëse (duke shpjeguar dhe kombinuar njohuritë), si dhe duke shfrytëzuar njohuritë e tyre për studime të mëtejshme.

Tema vë theksin në aftësitë e përgjithshme të mëposhtme:

- Grumbullim, analizim dhe sintezë të të dhënave dhe informacionit me përdorimin e teknologjive të nevojshme (aty ku është e aplikueshme)
- Përshtatja me kushtet e reja
- Puna personale
- Puna në një mjedis ndërdisiplinor
- Prodhimi i ideve të reja kërkimore
- Respektimi i diversitetit dhe multikulturalizmit
- Nxitja e njohurive të lira, kreative dhe induktive

Rezultatet e mësimit

Në përfundim të temës (nën-modul), studenti /praktikanti duhet të jetë në gjendje të:

- Kuptojë konceptin dhe çështjet kritike të ndikimit shoqëror
- Familiarizohet me bazat e analizës së ndikimit social
- Marrë njohuri dhe të kuptuarit e mjeteve dhe metodave kryesore të përdorura në vlerësimin e ndikimit social
- Zhvillojë një kuptim të matjes së ndikimit social
- Zhvillojë një bazë dhe kuptim të nevojës për të matur ndikimin social dhe sfidat me të cilat ballafaqohet
- Fitojë njohuri bazë rreth qasjeve të shumta në matjen e ndikimit social
- Kuptojë konceptin e CSR
- Identifikojë dhe analizojë shembuj të CSR në sektorin e turizmit
- Kuptojë rëndësinë e CSR për qëndrueshmërinë e turizmit
- Kuptojë rolin e aktorëve të ndryshëm dhe identifikojë ndikimin e tyre dhe rëndësinë e tyre

në zhvillimin e iniciativave të CSR

- Nënvizojë se si çështjet shoqërore, ekonomike, mjedisore dhe kulturore lidhen me dhe ndikojnë në krijimin e vlerës sociale dhe në zhvillimin e nismave të CSR
- Jetë në gjendje të identifikojë mundësitë për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit përmes aktiviteteve të CSR
- Fitojë njohuri mbi praktikat aktuale dhe modelet mbizotëruese të biznesit të sipërmarrjeve të turizmit të qëndrueshëm
- Shqyrtojë karakteristikat, motivimin dhe praktikat inovatore të sipërmarrjeve të turizmit të qëndrueshëm
- Identifikojë dhe vlerësojë modelet e biznesit për sipërmarrjet e qëndrueshme turistike
- Fitojë njohuri për vlerësimin e mundësive të biznesit të qëndrueshme në turizëm

Metodat e vlerësimit

Detyrat (Lutemi listoni dhe përshkruani në detaje tërë aktivitetet që do të zhvillohen)

Metodat e Vlerësimit

- **Studim Rasti**

Kursantët diskutojnë dhe analizojnë studime rasti reale dhe mund t'u kërkohet të japin zgjidhje ose opinione mbi problemet aktuale ose të sajara)

- **Materiale video, veçanërisht studim rasti**

Video të studimeve të rasteve të përshtatshme ose video që shpjegojnë ose përmbajnë subjekte specifike përdoren për të ndihmuar studentët të kuptojnë më mirë disa nga konceptet kritike të temës

- **Pyetje për diskutim**

Pyetje të shkurtra të hartuara për të nxitur një diskutim rreth një teme të caktuar dhe për të përfshirë kursantët në diskutim.

- **Debate**

Diskutime më të gjata, në përfundim të një koncepti të rëndësishëm teorik ose në fund të leksionit, ku kursantët debatojnë për çështje të caktuara (ose edhe studime rasti) dhe pritet të ofrojnë argumente që lidhen me rezultatet e të nxënit.

- **Pjesëmarrje dhe aktivizim në diskutimet dhe debatet në klasë**

- **Test me zgjedhje të shumëfishta**

- **Detyra me shkrim ose projekte në grup**

- **Detyra shtëpie/detyra të caktuara**

Kursantëve do u caktohen detyra për të përgatitur për leksionin e rradhës. Zakonisht kjo do të përfshijë një sasi të vogël leximesh dhe pune kërkimore dhe mund të jetë e nevojshme të caktohet një kohë e kufizuar për prezantimin në klasë

- **Projekte ne grup**

Përveç detyrave individuale, kursantëve mund t'u jepet një projekt në grup për realizimin e të cilit nevojitet bashkëpunimi dhe puna në grup. Kjo mund të përfshijë një prezantim të shkurtër në klasë.

Përmbajtja e detajuar e temës

I. Aktivitetet në klasë

- **Akullthyesi (Icebreakers) dhe aktivitetet prezantuese**

Në fillim të secilës temë rekomandohet aktiviteti i akullthyesit (icebreaker) për të angazhuar nxënësit në procesin e të mësuarit, për të rritur motivimin dhe përqendrimin në këtë temë dhe për të nxitur frymën e të qenurit i hapur dhe të pranimit. Akullthyes të shkurtër dhe aktivitete të tjera mund të përdoren gjithashtu gjatë mësimit si një aktivitet që nxit formimin e grupeve pasi këto aktivitete kanë aftësinë të krijojnë një atmosferë miqësore dhe të shmangin stresin. Ato mund të zgjidhen në mënyrë tematike në përputhje me përmbajtjen e studimit dhe për të shërbyer si hyrje ose tranzicion nga një temë në tjetrën.

- **Pjesëmarrje aktive**

Nxënësit pritet të ndjekin mësimin rregullisht, të marrin pjesë në diskutime dhe aktivitete, të ndjekin ligjëratat e të ftuarve nga praktikuesit e industrisë dhe të ndajnë njohuritë dhe përvojën me shokët e tyre të klasës duke u angazhuar në mënyrë kritike me materialin e kursit. Studentët do të përfshihen në diskutimin e temave të ndryshme që lidhen me rezultatet e të nxënit. Ata pritet të marrin pjesë në ushtrime dhe aktivitete në klasë. Ata pritet të japin argumente për këndvështrimin e tyre bazuar në materialin e studimit, përvojën e tyre profesionale ose personale, njohuritë, idetë dhe idetë e akumuluar para praktikës. Të gjitha diskutimet duhet të zhvillohen në mënyrë miqësore dhe konstruktive, ndërsa kritikët personale dhe sjelljet ofenduese duhet të shmangen.

○ **Studime të rasteve**

Çdo temë mbështetet me studime të rasteve të vërteta dhe praktikat më të mira të industrisë në nivel kombëtar dhe në mbarë botën. Studimet e rasteve mund të përgatiten paraprakisht nga instruktori dhe të shpërndahen në formën e materialeve pas secilit seksion leksionesh. Përveç kësaj, studentët pritet të hulumtojnë për studime të rasteve të tjera dhe t'i paraqesin ato para klasës në një mënyrë të shkurtër, por gjithëpërfshirëse. Rekomandohet që secili rast studimor të pasohet nga një debat në grup. Duhet të mblidhen informacione mbështetëse në mënyrë që të aftësohen pjesëmarrësit të analizojnë dhe diskutojnë thellësisht studimin e rasteve të veçanta brenda kuadrit specifik politik, shoqëror, legjislativ, teknologjik dhe mjedisor.

○ **Leksione nga të ftuarit**

Kurdoherë që të jetë e mundur profesionistët e duhur, praktikuesit dhe ekspertët e industrisë dhe të profesioneve relevante do të ftohen për të ndarë njohuritë dhe përvojën e tyre praktike. Studentët duhet të përfitojnë nga kjo mundësi duke bërë pyetje, duke eksploruar mundësitë dhe duke ndërtuar rrjete të kontakteve të vlefshme.

○ **Seminare**

Tema 1: Ndikimi social (seminar, 1 orë)

1.1 Koncepti i ndikimit social: përkufizimi, karakteristikat themelore, çështjet kritike, sfidat

1.2 Analiza e Ndikimit Social: metodat dhe qasjet e ndryshme ndaj Analizës së Ndikimit Social

1.3 Mjetet e Analizës së Ndikimit Social: mjetet më të zakonshme të përdorura për Analizën e Ndikimit Social, duke përfshirë SROI, SIM PLE, Kontabilitetin dhe Auditimin Social, etj.

1.4 Vlera shoqërore e lidhur me turizmin e qëndrueshëm: të kuptuarit dhe matja e ndikimit social

Tema 2: Përgjegjësia Sociale e Korporatave (seminar, 1 orë)

2.1. Koncepti i CSR: përkufizimi, praktikat dhe elementët drejtues të CSR

2.2. Teoritë e CSR: teoritë instrumentale, teoritë politike, qasjet integruese, teoritë etike

2.3. Sfidat dhe Kufizimet e CSR: CSR është përballur dhe po përballlet me shumë sfida që lidhen me shoqërinë, madhësinë e sipërmarrjeve, OJQ-ve, theksin në rezultatet ekonomike, tregun e punës, palët e interesit etj.

2.4. Menaxhimi i Iniciativave të CSR: mjetet dhe metodologjitë për menaxhimin dhe monitorimin e strategjisë dhe aktiviteteve të CSR

2.5. Praktikrat e CSR-së dhe tendencat e ardhshme: strategjitë aktuale të CSR-së dhe aktivitetet dhe tendencat që janë duke u zhvilluar në lidhje me Përgjegjësinë e Korporatës

2.6. CSR në sektorin e turizmit: praktikrat e CSR në sektorin e punës. Praktikrat e mira dhe karakteristikat e veçanta

2.7. CSR dhe zhvillimi i qëndrueshëm: aktivitetet mjedisore të CSR dhe kontributi i Përgjegjësisë së Korporatës në zhvillimin e qëndrueshëm

Tema 3: Praktika dhe Modelet Biznesi të Sipërmarrjeve të Turizmit të Qëndrueshëm (seminar, 1 orë)

3.1. Sipërmarrjet e turizmit të qëndrueshëm: karakteristikat, ngjashmëritë dhe modelet mbizotëruese të biznesit

3.2 Praktikrat aktuale të sipërmarrjeve të turizmit të qëndrueshëm: studime rasti që paraqesin biznese të suksesshme të turizmit me ndikim pozitiv në zhvillimin e qëndrueshëm dhe me theks tek risitë

II. Aktivitete të pavarura mësimore

1. Tema 1: Ndikimi social (2 orë)

1. Video dhe burime të tjera online të rekomanduara

Një sërë burimesh online (video, forume, faqe ëeb, blog, etj.) do t'iu sugjerohen kursantëve për të marrë më tepër njohuri dhe për të kuptuar më mirë temat e diskutuara në klasë.

2. Lexime të rekomanduara

Një numër i vogël librash dhe/ose artikujsh do t'iu sugjerohen kursantëve për të marrë më tepër njohuri dhe për të kuptuar më mirë temat e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Kursantëve do t'u jepet një detyrë për tu plotësuar për leksionin e ardhshëm. Detyra do të jetë ose individuale aose detyrë në grup (e zgjedh vetë kursanti) dhe mund të përfshijë kërkime, vlerësime dhe rekomoandime mbi një studim rasti real.

2. Tema 2: Përgjegjësia sociale e korporatës (2orë)

1. Video dhe burime të tjera online të rekomanduara

Një sërë burimesh online (video, forume, faqe ëeb, blog, etj.) do t'iu sugjerohen kursantëve për të marrë më tepër njohuri dhe për të kuptuar më mirë temat e diskutuara në klasë.

2. Lexime të rekomanduara

Një numër i vogël librash dhe/ose artikujsh do t'iu sugjerohen kursantëve për të marrë më tepër njohuri dhe për të kuptuar më mirë temat e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Kursantëve do t'u kërkohe të gjejnë, analizojnë dhe paraqesin një sërë praktikash (preferohen ato në hapësirën lokale) të lidhura në një mënyrë apo tjetrën me CSR dhe zhvillimin e qëndrueshëm. Analizat mund të përfshijnë aktorët dhe palët e interesuara, avantazhet dhe disavantazhet, pengesat, politikat dhe çështje të tjera të rëndësishme.

3.Tema 3: Praktikrat dhe modelet e biznesit të sipërmarrjeve të turizmit të qëndrueshëm (2 orë)

1. Video dhe burime të tjera online të rekomanduara

Një sërë burimesh online (video, forume, faqe ëeb, blog, etj.) do t'iu sugjerohen kursantëve për të marrë më tepër njohuri dhe për të kuptuar më mirë temat e diskutuara në klasë.

2. Lexime të rekomanduara

Një numër i vogël librash dhe/ose artikujsh do t'iu sugjerohen kursantëve për të marrë më tepër njohuri dhe për të kuptuar më mirë temat e diskutuara në klasë.

3. Detyra

Kursantëve do t'u kërkohe të gjejnë, analizojnë dhe paraqesin një sërë praktikash (preferohen ato në hapësirën lokale) të lidhura në një mënyrë apo tjetrën me CSR dhe zhvillimin e qëndrueshëm. Analizat mund të përfshijnë aktorët dhe palët e interesuara, avantazhet dhe disavantazhet, pengesat, politikat dhe çështje të tjera të rëndësishme.

Burimet

Facilitete:

- Ndërtesa të përshtatshme mësimore me hapësirën, ventilimin dhe ndriçimin e duhur
- Instalime elektrike dhe priza elektrike; mbështetje rezervë elektrike
- Akses në internet
- Siguri, higjenë dhe masa të tjera të duhura, si dhe certifikata në pajtueshmëri me legjislacionit aktual

Mobilje, pajisje dhe aparatura:

- Tabela dhe karrige për secilin nxënës dhe mësues
- Kompjuter (desktop ose laptop) me programe kompjuterike për prezantime si Microsoft Power Point
- Projektor multimedial ose ekran televiziv
- Dërrasë e bardhë ose e zezë. Materiale për të shkruar në to
- Printer dhe /ose kopje në dispozicion për shtypjen dhe kopjimin e materialeve

studimore, studimeve të rasteve dhe testeve

Burime për studim:

- Prezantime PowerPoint në formatin dixhital
- Materiale të shtypura që mbështesin prezantimet
- Kopje të planprogramit të kursit, doracakë dhe detyra
- Kopje të studimeve të rasteve dhe testeve
- Materiale vizuale dhe audio që mbështesin përmbajtjen e mësimdhënies
- Lista e bibliografisë së detyruar dhe të rekomanduar që gjendet në programin e mësimit në internet, mësimet dhe detyrat, si dhe informacione të mëtejshme lidhur me aspektet e veçanta të kursit

Të tjera:

- Ditari i frekuentimit
- Materiale konsumi, të tilla si fletoret, lapsat, shenjat e tabelave të bardha etj.

Lexime të detyruara dhe të rekomanduara

Lexime të detyruar

- Materialet dhe udhëzuesit të publikuara në platformën e mësimit on-line
- Rastet praktike të dhëna si materiale plotësuese në secilin seksion

Lexime dhe burime të rekomanduara (ndërkombëtare)

- Aras, G., and Crowther, D. (2009). Corporate Governance and Corporate Social Responsibility in Context. In: G. Aras and D. Crowther, eds., Global Perspectives on Corporate Governance and CSR. Gower, pp. 1-42.
- Arvidson, M. et al. (2010). The Ambitions and Challenges of SRO/. Third Sector Research Centre.
- Banerjee, S. (2007). Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly. Edward Elgar.
- Blowfield, M. and Murray, A (2008). Corporate Responsibility: A Critical Introduction. Oxford: Oxford University Press.
- Carroll, A (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. Business Horizons, 34 (4), pp. 39-48.
- Carroll, A and Shabana, K. (2010). The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice. International journal of Management Reviews, 12 (1), pp. 85-105.
- Cedillo T. et al. (2014). Four Case Studies On Corporate Social Responsibility: Do Conflicts Affect A Company's Corporate Social Responsibility Policy? Utrecht Law Review, 8(3), pp. 51-73.

- Costa, R. and Menichini, T. (2013). A Multidimensional Approach for CSR Assessment: The Importance of the Stakeholder Perception. *Expert Systems with Applications*, 40 (1), pp. 150- 161.
- Derickson, R. et al. (2007). *Awakening Social Responsibility: A Call to Action*. Silicon Valley: Happy About.
- Dufour, B. (2015). State of the Art in Impact Measurement: Methods for Work Integration Social Enterprises Measuring their Social Value in a Public Context, 5th EM ES International Research Conference on Social Enterprise, 29th June - 3rd July 2015.
- EMAS (2011). The European Eco-Management and Audit Scheme. Leaflet. [online] Available at: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/leaflets/emasleaflet_en.pdf.
- European Commission (2011). A Renewed EU Strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM (2011) 681final.
- European Commission (2014). Corporate Social Responsibility: National Public Policies in the European Union. Compendium.
- Garg, A (2013). Balanced Scorecard and Corporate Social Responsibility. *International Journal of Management Research and Review*, 3(7), pp. 3178-3183.
- GECES Sub-group on Impact Measurement (2014). Proposed Approaches to Social Impact Measurement in European Commission Legislation and in Practice Relating to: EuSEFs and the EaS/, GECES
- Hohnen, P. (2007). *Corporate Social Responsibility. An Implementation Guide for Business*.
- International Institute for Sustainable Development.
- International Institute for Sustainable Development (2013). Corporate Social Responsibility (CSR). [online] Available at: <https://www.iisd.org/business/issues/sr.aspx>
- Lyon, T. and Maxwell, J. (2008). Corporate Social Responsibility and the Environment: A Theoretical Perspective. *Review of Environmental Economics and Policy*, 1(0), pp. 1-22.
- Nicholls, J. et al. (2009). *A Guide to Social Return on Investment*. London: Office of the Third Sector, The Cabinet Office.
- OECD and EU (2015). Policy Brief on Social Impact Measurement for Social Enterprises. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Panayiotou, N., Aravossis, K. and Moschou, P. (2009). A New Methodology Approach for Measuring Corporate Social Responsibility Performance. *Water, Air, & Soil Pollution: Focus*, 9(1-2), pp. 129-138.
- Porter, M., and Kramer, M. (2011). Creating Shared Value. *Harvard Business Review*, 89 (1- 2), pp. 62-77.
- Rangan, K., Chase, L. and Karim, S. (2012). Why Every Company Needs a CSR Strategy and How to Build it. Harvard Business School Working Paper, Vol. 12-088.

- Rangan, K., Chase, L. & Karim, S. (2015). Social Responsibility: The Truth about CSR. Harvard Business Review, January February Issue. [online] Available at: <https://hbr.org/2015/01/the-truth-about-csr>.
- UN Global Compact (2015). Guide to Corporate Sustainability. [online] Available at: <https://www.unglobalcompact.org/library/1151>.
- Zappala, G. and Lyons, M. (2009). Recent Approaches to Measuring Social Impact in the Third Sector: An Overview. CSI Background Paper No. 6 July 2009, Centre for Social Impact.

Lexime dhe burime të rekomanduara (kombëtare)

- Αδάμ Σ. (2012), Κοινωνική οικονομία και ενεργητικές πολιτικές ένταξης: Αποτελέσματα έρευνας πεδίου σε κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ένταξης στην Ελλάδα, Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕ - Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων
- Πράσινη Βίβλος (2001) Για την Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Βρυξέλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
- Μπάρδα Ε. (2015) Κοινωνική οικονομία & κοινωνική επιχειρηματικότητα, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Ασπρίδης Γ. (2010) «Η εξέλιξη της εταιρικής ηθικής διακυβέρνησης και η επίδρασή της στις σύγχρονες επιχειρήσεις», Πρακτικά Συνεδρίου ΕΣΔΟ 2010, Καβάλα, σελ. 82-101.
- Theoretical Perspectives on CSR Θεωρητικές Προσεγγίσεις της ΕΚΕ
- Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (2008) Οδηγός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη
- Cavallo M., Degli Esposti P. & Κωνσταντίνου Κ. (επ.) (2013), Οδηγός Πράσινου Μάρκετινγκ, Ecomarc, MED EU Project
- Βελέντζας Γ. & Μπρώνη Γ (2010) Επιχειρηματική Ηθική, Εταιρική Διακυβέρνηση & Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Jus- Νομική Τράπεζα
- Ασπρίδης Μ. Γ. (2015) Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η όψη του Ανθρώπινου Παράγοντα στην Επιχείρηση, Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Αλεξίου (2008). Εταιρική κοινωνική ευθύνη: μία διαφορετική αντίληψη στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον, Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 19, 115-133.
- Μπουρίκος Δ. & Σωτηρόπουλος Δ. (2014) Οικονομική Κρίση, Κοινωνική Πρόνοια και Κοινωνία των Πολιτών, Αθήνα: Παρατηρητήριο για την Κρίση, Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος

Zsolnai L. (2012), «Επιχειρηματική Ηθική στην Κρίση», *International Relations Quarterly*,
Vol. 3. No. 3. (Fall 2012 Ósz)

